

Faculteit Letteren en Wijsbegeerte

Academiejaar 2010-2011

Vadå Invandrare?!

Hur har värderingen av multietnisk slang i den svenska skönlitteraturen förändrat sig under det gångna decenniet? En receptionsundersökning baserad på prosa av Alejandro Leiva Wenger, Jonas Hassen Khemiri och Jens Lapidus.

Promotor: Prof. Dr. Wolfgang Behschnitt
Vakgroep Scandinavistiek en Noord-Europakunde:
Zweedse Letterkunde

Verhandeling voorgelegd aan de Faculteit Letteren en Wijsbegeerte voor het verkrijgen van de graad van Master in de Taal- en Letterkunde:
Engels- Scandinavistiek door Jenne Maes

Förord

Bacheloruppsatsen som jag skrev förra året, *"Adios losers!" Effekter av användningen av multietnisk slang i Jens Lapidus Snabba Cash*, handlade om användningen multietnisk slang i Jens Lapidus roman *Snabba Cash* (2006). Under detta arbete upptäckte jag att det fanns mycket mer att undersöka inom detta ämne. Det är därför som jag valde att utvidga ämnet lite mer och skriva min masteruppsats om multietnisk slang i den svenska skönlitteraturen under 2000-talet. Konkret har jag i denna uppsats studerat hur värderingen av multietnisk slang i den svenska skönlitteraturen har förändrat sig under det gångna decenniet genom att titta på mottagandet av vissa litterära verk. Vid sidan av Jens Lapidus *Snabba Cash*, som jag också inkluderat i min bacheloruppsats, har jag också fokuserat på andra prosaverk som innehåller multietnisk slang och har blivit populära under 2000-talet som Alejandro Leiva Wengers *Till Vår Åra* (2001) och Jonas Hassen Khemiris *Ett Öga Rött* (2003) och *Montecore* (2006).

Jag vill tacka min handledare Wolfgang Behschnitt, som har överlämnat användbara källor och ansträngt sig för att ge tips om hur denna uppsats kunde struktureras och göras bättre. Jag vill också tacka Freek Adriaens som var beredd att språkgranska utvalda delar av min masteruppsats och att hjälpa till med att förbättra språket.

Jenne Maes

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
2. Multietnisk slang	10
2.1. Vad är slang?	10
2.2. Förortsslang	11
2.3. Hur multietnisk slang betraktas	14
3. Värderingen av multietnisk slang i litteraturen	19
3.1. Allmän värdering av multietnisk slang i litteraturen	19
3.2. Alejandro Leiva Wengers <i>Till Vår Ära</i>	28
3.2.1. Presentation <i>Till Vår Ära</i>	28
3.2.2. Mottagandet <i>Till vår ära</i>	30
3.3. Jonas Hassen Khemiris <i>Ett öga rött</i>	44
3.3.1. Presentation <i>Ett öga Rött</i>	44
3.3.2. Mottagandet <i>Ett öga rött</i>	45
3.4. Jonas Hassen Khemiris <i>Montecore</i>	74
3.4.1. Presentation <i>Montecore</i>	74
3.4.2. Mottagandet <i>Montecore</i>	75

3.5.	Jens Lapidus <i>Snabba Cash</i>	100
3.5.1.	Presentation <i>Snabba Cash</i>	100
3.5.2.	Mottagandet <i>Snabba Cash</i>	102
4.	Sammanfattning och slutsats	122
5.	Litteraturförteckning	127

1. Inledning

Slang, närmare bestämt multietnisk slang, existerar i Sverige sedan 1980-talet men det har bara nyligen börjat komma fram i litteraturen. Författare som Alejandro Leiva Wenger, Marjaneh Bakhtiari, Johannes Anyuru, Jonas Hassen Khemiri och Jens Lapidus har varit viktiga pionjärer i denna utveckling. De har alla på sina egna sätt utnyttjat multietniskt språkbruk i deras romaner och på så sätt bidragit till att denna språkvariant blivit tillgänglig för allmänheten. Förekomsten av multietnisk slang i litterära texter har även bidragit till en statusökning av detta gruppsspråk, vilket också kallas för 'rinkebysvenskan'.¹ Multietnisk slang användes i litteraturen först i början av 2000-talet, närmare bestämt 2001 i samband med utgivningen av Alejandro Leiva Wengers *Till Vår Ära* som betraktas som den första romanen som skrevs på den nya språkvarianten. Flera andra svenska författare har gått i Wengers fotspår och multietnisk slang har så småningom blivit ett nytt sätt att skapa språklig variation i litteraturens värld. Utgångspunkten i denna uppsats är att studera hur värderingen av multietnisk slang i den svenska skönlitteraturen har förändrat sig under det gångna decenniet genom att titta på mottagandet av vissa litterära verk. Uppsatsen kommer särskilt att fokusera på några prosaverk som innehåller multietnisk slang och har blivit populära under 2000-talet. Dessa verk är Alejandro Leiva Wengers *Till Vår Ära* (2001), Jonas Hassen Khemiris *Ett Öga Rött* (2003) och *Montecore* (2006) och Jens Lapidus *Snabba Cash* (2006).

¹ Behschnitt, Wolfgang: "The rhythm of HipHop. The popularization of multiethnic slang in Swedish literature", 2011.

Alejandro Leiva Wenger, med rötter i Chile, var den första författaren som skrev på multietnisk slang. Jonas Hassen Khemiri, vars mamma är svenska och pappa har rötter i Tunisien, är för tillfället en av Sveriges mest kända författare. Khemiri skapat även om en egen språkvariant, som han kallar för 'khemiriskan', en blandning av svenska, franska och tunisiska som han använder inom sin egen familj.² Jens Lapidus skiljer sig från de två föregående författarna genom att han inte har en multietnisk bakgrund. Det är därför intressant att se hur han, utan denna bakgrund, ändå lyckades använda multietnisk slang på ett trovärdigt sätt i sin debutroman *Snabba Cash*.

Multietnisk slang talas framför allt i förorter till de större städerna. Eftersom en storstad är väldigt mottaglig för språkförändringar finns det många människor med olika bakgrunder som kommer i kontakt med varandra och behöver anpassa sina språk.³ Den här varianten av svenska kallas omväxlande för blattesvenska, betongsvenska, förortsslang, ghettospråk och nysvenska.⁴ När vi fokuserar på en mer regional nivå används också rinkebysvenska, albysvenska (Stockholm), gårdstenska (Göteborg) och rosengårdska (Malmö). Att försöka kategorisera slang på ett fullständigt sätt är omöjligt eftersom ett talspråk, och slang ännu snabbare, förändras hela tiden och skiljer sig från generation till generation.⁵

Ulla-Britt Kotsinas som är professor emerita i nordiska språk vid Stockholms Universitet nämnas i denna kontext av slangstudier. Detta eftersom hon, som lingvist, har fokuserat på slang och ungdomsspråk och har skrivit många artiklar och böcker om detta ämne. Därför bygger jag i stor utsträckning på hennes forskning.

² Röstell, Pia: "Om konsten att skriva fel så att det blir rätt", i: *Nya Wermlands Tidningen*, Publicerad: 26.09.2008.

³ Berge, Kjell Lars & Kotsinas, Ulla-Britt: "Attityder till Stockholmspråk", i: *Storstadsspråk och storstadskultur i Norden*, Stockholm: Institutionen för nordiska språk. 1991, s166.

⁴ Källström, Roger: "Ett språkligt genombrott?", i: *Texten framför allt. Festskrift till Aina Lundqvist*, Göteborg: Inst. för svenska språket, 2003, s 94.

⁵ Doggelito, Dogge vs. Kotsinas, Ulla-Britt: *Förortsslang*, Stockholm: Norstedts Ordbok, 2004 ,s 8.

En viktig källa för mig är till exempel hennes bok *Förortsslang* som hon har skrivit tillsammans med rapparen Dogge Doggelito, frontfigur av hiphopgruppen Latin Kings. Latin Kings är en grupp som spelar en kombination av hiphop, reggae och rap som använder många multietniska slangord i sina texter. Frontfiguren Dogge har varit väldigt viktigt för ökningen av slangens status, dess spridning och accepterandet i det svenska samhället. Han har bidragit till att språktröskeln blivit mindre och några författare insåg att denna språkvariant är värt så mycket att det kan tryckas på papper som når över en miljon läsare. Hans grupp The Latin Kings är mycket populär i Sverige och deras musik når en bred publik vilket gör att dessa slangord och -uttryck sprids till 'de vanliga svenskarna'. Dogges språkbruk har till exempel också fungerat som utgångspunkt för Wengers novell "Borta i tankar" som finns med i *Till Vår Åra*. Wenger har sagt att Dogge Doggelito har en förmåga att skapa äkthet i sina texter och att The Latin Kings har gjort mycket för att sprida förortsslangen. De har lyckats med att skapa egna ord som sedan blivit vedertagna. Ett exempel på detta är ordet 'mammassbögbangare' och när människor frågade Dogge vad det betyder, svarade han: "Vet inte, men alla kommer att använda ordet när de hört låten".⁶ Alejandro Leiva Wenger själv beskrevs i *Arbetarbladet* till och med som "en sorts litterär motsvarighet till Dogge i Latin Kings".⁷ Samarbetet mellan Kotsinas och Doggelito fungerar bra eftersom läsaren får en akademisk inramning av slangen kombinerad med en specialist på användningen av slang.⁸

⁶ Jordahl, Anneli: "Från grubblande servitör till nybliven skarp författare", i: *Expressen*, Publicerad: 17.10.2001.

⁷ Bengtsson, Petter: "Banalt om invandrare på Rinkebysvenska", i: *Arbetarbladet*, Publicerad: 19.10.01.

⁸ Gomér, Monica: "shu len, vad händish". En analys av multietniskt ungdomsspråk i Alejandro Leiva Wengers novell *Borta i Tankar*, Göteborg: Göteborgs Universitet: Institutionen för svenska språket, 2008, s1.

Syfte och metod

Jag ska undersöka hur värderingen av multietnisk slang i litteraturen har förändrat sig under det gångna decenniet och baserar därför studien på de litterära verken *Till Vår Ära* av Alejandro Leiva Wenger, *Ett Öga Rött* och *Montecore* av Jonas Hassen Khemiri och *Snabba Cash* av Jens Lapidus som alla utkom under 2000-talet. Det är bland annat tack vare dessa böcker att multietnisk slang har fått tillträde till skönlitteraturen. I denna uppsats kommer jag att använda både begreppet multietnisk slang och förortsslang för att beskriva denna språkliga variant. Multietnisk slang ska jag använda eftersom den är den mest vetenskapliga termen som finns. Förortsslang väljer jag eftersom jag har använt Kotsinas och Doggelitos *Förortsslang* (2004) som viktig källa.

Mottagandet av multietnisk slang i dessa böcker kommer jag att analysera med hjälp av recensioner i dagspress och andra tidningar och tidskrifter som återger litteraturkritikernas åsikter. Vid sidan av dessa recensioner har jag också inkluderat webblogger som återger läsarens reaktioner. Det jag särskilt vill fokusera på, är hur både recensenterna och läsaren reagerar på närvaron av multietniskt språk i skönlitteraturen. Med hjälp av detta material vill jag få reda på om språket betraktas som något positivt eller negativt, om det anses ge ett mervärde, om det ser autentiskt eller konstruerat ut, vad denna språkliga variant kallas för, vad de i allmänheten tycker om multietnisk slang i skönlitteratur och vilken funktion språket har.

Jag har analyserat 32 artiklar i dagspress och andra tidningar och tidskrifter om Wengers *Till vår ära*, samt två nätartiklar som jag har hämtat från webblogger. För Khemiris *Ett öga rött* har jag totalt analyserat 50 artiklar. Analysen av Khemiris *Montecore* består sammanlagt av 42 artiklar, varav 12 webblogger som recenserar Khemiris andra roman. För Jens Lapidus *Snabba Cash* har jag konsulterat 38 artiklar, varav 13 nätartiklar som också alla är blogginlägg.

I nästa kapitel skildrar jag i stora drag vad slang, och lite närmare bestämt multietnisk slang eller förortsslang, är. Kapitel tre börjar först och främst med en allmän bild av värderingen av multietnisk slang i den svenska skönlitteraturen. Sedan ger jag en kort sammanfattning av varje roman som jag kommer att behandla i denna uppsats. Till sist följer själva undersökningen med recensenternas och läsarens reaktion på multietnisk slang i Wengers *Till Vår Ära*, Khemiris *Ett Öga Rött* och *Montecore* och Jens Lapidus *Snabba Cash*.

2. Multietnisk slang

Uppsatsen är en receptionsundersökning om språket, specifikt multietnisk slang, i några prosaverk under 2000-talet. Språket som finns med i Wengers *Till Vår Åra*, Khemiris *Ett Öga Rött* och *Montecore* och Jens Lapidus *Snabba Cash* ger intrycket av att vara multietnisk slang men det ska betonas att språket i litteratur aldrig är autentisk slang utan det just är konstruerat, litterärt språk. Språket iscensatts i dessa fyra böcker på ett sådant sätt att läsarna kan uppfatta det som multietnisk slang. I detta kapitel finns en kort teoretisk beskrivning av denna språkvariant.

2.1. Vad är slang?

Språk förändras hela tiden. Vi lär oss språk så länge vi lever, och vi lär oss jämnt nya ord: slangord, modeord, tekniska begrepp osv. Det är därför fel att säga att språket består av ett begränsat och oföränderligt förråd av ord. Språket är föränderligt vad gäller grammatik, uttal och ordförråd.⁹ Därför kan några ord eller konstruktioner användas vid ett visst tillfälle eller en vis tid men inte vid ett annat tillfälle eller i en annan tid. Svårare är att definiera termen slang eftersom det som uppfattas som slang av en person kan betraktas som normala vardagliga ord av en annan person. Dessa ord kan till och med användas i vissa typer av skrivet språk.¹⁰ Därför händer det också att vissa ord som en gång betraktades som slangord idag ingår i det vardagliga språket som alla använder. Nya slangord kommer bland annat till för att ungdomar hela tiden skapar nya grupper som ser tidigare slangord som gammaldags och uttjatade.

Kännetecknande för slang är att främmande ord ofta tas upp som slangord. I den svenska slangen finns det framför allt engelska ord. Förut var romani en annan viktig källa för slangord.¹¹ Vissa slangord har blivit så etablerade att de inte längre uppfattas som slang, utan betraktas som riksspråk. Sådana ord är till exempel de romska orden *tjej* och *gola* (= 'skvallra').

⁹ Kotsinas, Ulla-Britt: *Ungdomsspråk*, Uppsala: Hallgren & Fallgren, 1994, s57.

¹⁰ Kotsinas, 1994, s58.

¹¹ Doggelito vs. Kotsinas. s8-12.

Enligt Andersson(1985: 171) ingår de slangord i riksspråket som behövs, dvs. nya ord som inte har lämpliga synonymer.¹² Slangord präglas av att de avviker så gott som alltid på ett eller annat sätt från standardspråket eller från språket som man förväntar i ett visst sammanhang.¹³ Många ord i slangen anger någon slags värdering och de här orden är huvudsakligen negativt laddade. Människor tycks ha ett större behov av att uttrycka det som de ogillar. Det är därför många slangord refererar till våld, sex och alkohol.¹⁴

2.2. Förortsslang

Det som skiljer förortsslang från andra svenska slangvarianter är nog mest att den är ny. Förortsslang uppstod i stockholmsregionen som resultat av 1960-talets miljonprogram (en miljon nya bostäder på tio år) där inflyttarna fick bostäder i förorterna söder och väster om staden. Dessa bostadsområden drog många invandrare, vilket gör att minst hälften av invånarna i denna region i dag är invandrare. Resultatet har blivit en ökad boendesegregation i stockholmsregionen. Ingen etnisk grupp, inte heller den svenska, och inget språk dominerar i dessa socialt utsatta områden. Även de svenskfödda i området är till stor del inflyttade från övriga delar av landet, vilket betyder att ytterst få 'genuina' stockholmare bor i förorterna. Därigenom tvingas inflyttarna skapa sig nya sociala mönster och nya gruppidentiteter. Situationen förändrades lite på 1980-talet eftersom flera av de så kallade invandrabarnen inte längre var invandrare utan födda och uppvuxna i Sverige. Det betyder att dessa barn har vuxit upp tillsammans i en gemenskap med barn från många andra kulturer. De har redan vid ung ålder en helt annan bakgrund vad gäller språk och kultur än sina föräldrar, vilket resulterade i nya gruppidentiteter och med dem också ansatser till nya gruppspråk.

¹² Andersson, L.G: *Fult språk*. Femte tryckningen, Malmö: Beyronds Grafiska AB, 1992, s171.

¹³ Kotsinas, 1994, s58-59.

¹⁴ Doggelito vs Kotsinas, s15.

I förorten Rinkeby i nordvästra Stockholm uppstod på så vis den multietniska slangvarianten rinkebysvenska. På 1980-talet kom 'rinkebysvenska' fram som term i massmedia och figurerar nästan alltid i samband med språkforskaren Ulla-Britt Kotsinas arbeten.¹⁵ Rinkeby är Stockholms minsta stadsdel, men samtidigt är den det etniskt och språkligt mest heterogena.¹⁶ Rinkeby företräds av 65 olika länder och det talas åtminstone 50 olika språk.¹⁷ Liknande fenomen fanns också i andra storstäder som Göteborg och Malmö som har också sina egna förortsvarianter, respektive gårdstenska och rosengårdssvenska.¹⁸ Rinkebysvenskan kan också karakteriseras som multietnisk slang, som framför allt är populär bland ungdomar.¹⁹ Det har sin grund i att ungdomar i alla tider har opponerat genom att använda ett språk som de vuxna inte tycker är riktigt. Situationen för ungdomar ur förorter är svårare, eftersom det syns på de flesta att de har en annan bakgrund. Redaktionen av tidskriften Gringo²⁰ ville höja statusen av denna språkvariant och kallar den därför också för miljonsvenskan, som låter mycket mer positiv än varianter som betongsvenska eller blattesvenska.²¹ I denna uppsats kommer jag att använda både begreppet multietnisk slang och förortsslang.

¹⁵ Fraurud, Kari: "Några sociolingvistiska förutsättningar för språklig variation och mångfald i Rinkeby", i: *Svenskans Beskrivning*, 2002:26, s29.

¹⁶ Fraurud, s39.

¹⁷ Bijvoet, Ellen: "Attitudes towards "Rinkeby Swedish", a group variety among adolescents in multilingual suburbs," i: Fraurud, K. & Hyltenstam, K. (red.), *Multilingualism in Global and Local Perspectives. Selected papers from the 8th Nordic Conference on Bilingualism*, Stockholm: Centre for Research on Bilingualism, Stockholm University & Rinkeby Institute of Multilingual Research, 2001, s 307.

¹⁸ Berge & Kotsinas, s174.

¹⁹ Fraurud, Kari & Bijvoet, Ellen: "Multietniskt ungdomsspråk och andra varieteter av svenska i flerspråkiga miljöer", i: Kenneth Hyltenstam & Inger Lindberg (red.), *Svenska som andraspråk- i forskning, undervisning och samhälle*, Lund: Studentlitteratur, 2004, s. 390.

²⁰ Gringo var en tidskrift som ville representera det 'multietniska Sverige' gentemot majoritetssamhället. Enligt webbsidan <http://tidskrift.nu/tidskrift/GRINGO> är Gringo en "en tidning om innanförskap där andra ser utanförskap. Kärnan är att utmana oss själva, läsarna och andra medier att vända på begreppen".

²¹ TT Spektra: "Arg språkglädje i hätsk debatt", i: *Norrköpings Tidningar*, Publicerad: 17.05.2006.

I förhållande till standardsvenska har den en omarkerad och förenklad syntax och morfologi.²² Rinkebysvenska har en specifik fonologi som låter 'främmande' och består av ord från många språk blandade med ord från standardsvenska, vilket tyder på en respekt för varandra och varandras språk.²³ Typiska grammatiska drag av multietnisk slang i litteraturen beskrivs av Ulla-Britt Kotsinas. Några exempel är strykningen av betydelsestomt 'det' som objekt eller subjekt, samordningen av två tidsböjda verb utan 'och', konstruktionen med direkt objekt i stället för med verb och preposition, ord med t-genus får n-genus, bisatsinledaren 'att' stryks och till slut finns det också det avvikande bruket av bestämd och obestämd artikel. Dessa exempel är alltså typiska för skriven förortsslang där användaren verkligen vill markera skillnader mellan dem och det nuvarande samhället. Detta visas också till exempel i Khemiris *Ett Öga Rött*, där Halim börjar skriva felaktig i sin dagbok som protest mot det svenska samhället.²⁴ Påfallande är att multietnisk slang inte bara talas av personer med utländsk bakgrund utan också av andra svenskar. I Fraurud och Bijvoets undersökning (2004) framgick vidare att den multietniska slangen främst talas av pojkar. Enligt deras informanter är multietnisk slang framför allt ett kompispråk.²⁵ Viktigt att nämna är att rinkebysvenskan inte är en varietet som talas av alla som bor i Rinkeby.

Sammanfattningsvis kan sägas att rinkebysvenskan är "ett gruppsspråk som talas av ungdomar med eller utan invandrarbakgrund som bor i flerspråkiga bostadsområden eller är nära vänner till dem som bor där".²⁶ Kotsinas påpekar också att rinkebysvenska inte är en dialekt utan det är en sociolekt eller en gruppvarietet.²⁷

²² Stroud, Christopher: "Halvspråkighet och rinkebysvenska som språkideologiska begrepp", i: Kenneth Hyltenstam & Inger Lindberg (red.), *Svenska som andraspråk- i forskning, undervisning och samhälle*, Lund: Studentlitteratur, 2004, s. 340.

²³ Kotsinas, Ulla-Britt: *Invandrarsvenska*, Uppsala: Hallgren och Fallgren Studieförlag AB, 2005, s. 243.

²⁴ Josephsson, Olle- "Standardspråket står pall för nysvenskan", i: *Svenska Dagbladet*, Publicerad: 19.06.2007.

²⁵ Fraurud & Bijvoet, s402.

²⁶ Fraurud, s30.

²⁷ Fraurud, s34.

I böckerna jag behandlar i denna uppsats visas att det särskilt är de manliga personerna som använder sig utav språkvarianten: Felipe, Marco och deras kompisar i novellsamlingen *Till Vår Åra*, Halim i *Ett Öga Rött*, Kadir och Jonas i *Montecore* och Jorge och Mrado i *Snabba Cash*. Ett viktigt skäl till användningen av denna språkvariant är att visa respekt för och solidaritet med personer från en viss grupp. Samtidigt är det också ett sätt att visa sin identitet som 'utlänning', vilket i fallet med Khemiris huvudpersoner visas på ett extremt uttalat sätt. Det faktum att varianten också består av några typiska stockholmska drag skulle på samma sätt kunna markera tillhörighet till stockholmsregionen och betonar på så vis också den lokala aspekten av multietnisk slang, som också visar tillhörighet till en viss region.²⁸

2.3. Hur multietnisk slang betraktas

Multietnisk slang betraktas på olika sätt i recensionerna, vilka en del är negativa medan andra är positiva. I detta kapitel kommer jag att förmedla några allmänna åsikter om multietnisk slang, vilken jag i detta kapitel ofta kallar för rinkebysvenska eftersom detta begrepp används i källorna jag valde. Det nästa kapitlet kommer jag först att fokusera på den allmänna värderingen av förortsslang i skönlitteraturen och sedan specifikt i några romaner. Till sist kommer jag att dra slutsatser ur denna receptionsundersökning när det gäller den allmänna värderingen av multietnisk slang i den svenska skönlitteraturen under det gångna decenniet.

²⁸ Kotsinas, Ulla-Britt: "Invandrarsvenska och språkförändringar. Rinkebysvenskan- en dialekt?", i: *Kontakt, variation och förändring: studier i Stockholmspråk: ett urval uppsatser*, Stockholm: Almqvist & Wiksell International, 2000, s70.

Ulla-Britt Kotsinas tycker att uppgången av användningen av multietnisk slang är en positiv utveckling. I jämförelse med det så kallade låtsasfina språket som finns i vissa kretsar och som kan vara ganska fantasilöst är multietnisk slang enligt Kotsinas (2000) fullt av väldigt roliga och kreativa ord, sammanfattningar och förvärvningar. Hon betraktar det som ett mycket levande och långt ifrån torftigt språk.²⁹ Ett annat positivt argument beskriver hon på följande sätt:

Jag skrev min första artikel om rinkebysvenskan för tjugo år sedan. Andra tyckte att det bara handlade om dåligt språk, men jag var säker på att jag hade rätt. Förortssvenskan har blivit en dialekt, och vi ser en liknande utveckling i många andra länder.³⁰

Det fanns också andra positiva reaktioner. Stroud hänvisar i sin artikel till ett citat av William Labov (1982) som anser att heterogenitet är "en integrerad del av ett samhälles lingvistiska ekonomi och nödvändig för att uppfylla vardagslivets språkliga behov". Zanyar Adami, chefredaktör på tidningen Gringo, säger att rinkebysvenskan eller "miljonsvenskan" är den mest kreativa varianten och att den utvecklar svenskan. Han säger också att Gringo är "kritiska mot vad som ses som korrekt och fin svenska och hur man degraderar människor efter hur de pratar."³¹ Författaren Alejandro Leiva Wenger blandade sig också i denna diskussion genom att beskriva multietnisk slang som "språkglädje" och "en del av ungdomskultur där språklig lekfullhet, kreativitet och mångsidighet setts som eftersträvansvärt" i stället för att betrakta den som ett begränsat och undermåligt fenomen.³²

Dock är inte alla ens med denna uppfattning. Heterogenitet som är tydligt närvarande i rinkebysvenskan betraktas inte som något positivt av särskilt många och absolut inte som någon eftersträvansvärd förändring. Dessutom kopplar man idén om rinkebysvenska, precis som man gör det med halvspråkighet, till andra icke-språkliga, allmänna och kulturella kategorier. Många tycker att slang gör språket fattig och betraktar den därför som ett hot.³³

²⁹ Kotsinas, 2000, s71.

³⁰ Dahlin, Anna: "Ett öga för språket", i: *ST Press*, Publicerad: 12.09.2007.

³¹ Baas, David: "Blattesvenska", i: *Metro*, Publicerad: 09.05.2006

³² Leiva Wenger, Alejandro: "Förortsslangens står för språkglädje", i: *Dagens Nyheter*, Publicerad: 27.04.2006.

³³ Berge & Kotsinas, s171.

I en undersökning som kom ut i Metro 2006 visas resultatet att majoriteten inte tycker att rinkebysvenskan eller "förortens blattesvenskan", som om det kallas i artikeln, berikar svenskan. 2006 har *guss* och *keff*, två ord från rinkebysvenskan, till och med tagit sig in i Svenska Akademiens ordlista, vilket väckte en hätsk debatt om språkets roll i samhället. Ett omstridd uttalande om den så kallade 'blattesvenskan' gjordes av litteraturprofessorn Ebba Witt-Brattström som i ett tv-program sa att "Regeringen signalerar till våra nya svenskar att det räcker om de lär sig lite lagom blattesvenska så att de kan slå upp ett stånd och sälja bananer i Rosengård."³⁴ Metro gjorde också en undersökning som visade att bara 28 procent av de tillfrågade håller med tidigare omnämnd Zanyar Adami om att rinkebysvenskan berikar svenskan. 61 procent håller däremot med Witt-Brattström som ser 'blattesvenskan' som en kreativ ungdomsslang men tycker att den skapar hinder i samhället för dem som använder denna språkvariant. Hon betraktar slang som ett skrik på hjälp och enligt henne används den av människor som behöver många ord för att beskriva "våld, sexuella kränkningar, knark, homofobi, brottslighet och starka aggressioner mot majoritetssamhällets värderingar" vilket enligt henne också bevisas i Kotsinas och Doggelitos slangbok *Förortsslang*.³⁵

Det man dock ska nämna är att invandrarspråkens inflytande på svenskan är fortfarande marginellt i jämförelse med engelskan som ännu mer betraktas som ett hot mot det svenska språket och har en högre status i Sverige.³⁶ Enligt undersökningen av Fraurud och Bijvoet (2004) används begreppet slang liktydigt med "utländsk" och "dålig" svenska, och slang är ett hot mot den "riktiga" svenskan.³⁷ Den här synen beror uppenbarligen på ett slags främlingsrädsla för att det i själva verket är det mycket naturligt och helt vanligt att olika grupper utvecklar olika språkbruk.

³⁴ Baas.

³⁵ Baas.

³⁶ Nätverket Språkförsvaret: "Engelskan- inte invandrarspråken- utgör ett hot mot svenskan". Publicerad: 09.10.2010 [<http://sprakforsvaret.bloggagratiss.se/2010/10/09/3718967-engelskan-inte-invandrarspraken-utgor-ett-hot-mot-svenskan/>]; hämtad: 27.02.2011].

³⁷ Fraurud & Bijvoet, s407.

Undersökningen visar också att multietnisk slang har, särskilt bland invandrare, att göra med en dubbel stigmatisering. Användningen av multietnisk slang framkallar nämligen å ena sidan negativa attityder från majoritetsspråkstalarna och å andra sidan betyder användningen av standardsvenska enligt invandrare illojalitet och avståndstagande från den egna gruppen.³⁸

Rinkebysvenska beskrivs ibland med en populär medicinsk metafor som något som "sprids som en virusinfektion" och är något ostyrbart och potentiellt farligt.³⁹ Enligt Stroud, betraktar många människor rinkebysvenskan som dålig svenska.⁴⁰ Vissa människor betraktar rinkebysvenskan också som felaktig och som "ett alldeles eget blandspråk" kombinerat med en utländsk brytning som är obegripligt för utomstående. Ungdomar från Rinkeby, Tensta och Botkyrka som talar denna språkvariant påpekar också att rinkebysvenska inte är "riktig, ren" svenska. Det är ett "förenklat" språk med ord från invandrarspråken som talas i förorter. Dessa ungdomar tycker också att de flesta svenskar tar en negativ ställning till rinkebysvenska.⁴¹

Många människor är också rädda att deras barn inte kommer klara sig i framtiden när de talar rinkebysvenska.⁴² Gösta Bergman, som i mer än femtio år forskade på slangspråk, förklarade gång på gång i intervjuar, artiklar och böcker att "slangen är en barnsjukdom som går bort med åren" och kallade det "det naturliga uttrycket för skolgossens mentalitet".⁴³ Ulla-Britt Kotsinas påpekar att svenskar som betraktar rinkebysvenska ur ett utifrånperspektiv är rädda för förortssvenskan, eftersom de bara har lite kontakt med invandrare.

³⁸ Fraurud & Bijvoet, s404.

³⁹ Stroud, s341.

⁴⁰ Källström, Roger: "Flygande blattesvenska"- recensenter om språket i *Ett öga rött*, i: *Svenskans Beskrivning* 28, 2006, s129.

⁴¹ Bijvoet, s4-5.

⁴² Berge & Kotsinas, s176.

⁴³ Andersson, s171.

Denna rädsla eller avvaktande motvilja bottnar enligt henne i föreställningen att svenskarna inte längre ska känna igen den svenska som talas och skrivs runt om dem.⁴⁴ Det finns också människor som använder argumentet "Det var bättre förr" eftersom de ser deras egen tid i minsta sjaskiga detalj och känner bara till de positiva dragen av förr.⁴⁵

Sammanfattningsvis kan sägas att nya språkvarianter upplevs som ett hot av samhället så snart de har vuxit sig starka. När specifika drag av nya språkvarianter som multietnisk slang antas av majoritetssamhället, betraktas detta som "ett inträngande som behöver hejdas".⁴⁶ Idag har slanganvändningen dock alltmer kommit i allmänt bruk i samhället, samt i litteraturen och i musiken (t.ex. The Latin Kings) och har blivit mycket mer accepterat. Tydligt är, hur som helst, att uppgången av multietnisk slang har väckt stor uppståndelse. Det är väldigt intressant att undersöka det här fenomenet i litteraturen och det är antagligen också ett av de skälen till att Wengers, Khemiris och Lapidus verk har blivit så populära.

⁴⁴ Josephsson, Olle- "Standardspråket står pall för nysvenskan", i: *Svenska Dagbladet*. Publicerad: 19.06.2007.

⁴⁵ Melin, Lars & Martin: *Fiint språk. Språket som förhöjer, förför och förarga.*, Stockholm: Svenska förlaget, 2005, s10.

⁴⁶ Berge & Kotsinas, s181.

3. Värderingen av multietnisk slang i litteraturen

Som redan sagt är närvaron av multietniskt språkbruk i skönlitteratur ett ganska nytt fenomen. I detta kapitel kommer jag först att ge en allmän bild av värderingen av multietnisk slang i litteraturen baserad på vetenskapliga artiklar och tidnings- och tidskriftsartiklar. Sedan kommer jag att behandla reaktionerna om Wengers *Till Vår Ära*, Khemiris *Ett Öga Rött* och *Montecore* och Jens Lapidus *Snabba Cash*.

3.1. Allmän värdering av multietnisk slang i litteraturen

Uppkomsten av unga svenska författare som använder multietnisk slang i deras litterära verk som Alejandro Leiva Wenger och Jonas Hassen Khemiri har orsakat många reaktioner. En första reaktion var att andra författare, som till exempel Elise Karlsson och Jens Lapidus, också valde att skriva om sociala, lingvistiska och kulturella tendenser i det svenska samhället, och rikta kritik mot det svenska samhällets benägenhet att föreskriva andra en given, kollektiv bestämd identitet.⁴⁷ Jens Lapidus som använder detta språkbruk i sin roman *Snabba Cash*, har angivit att Khemiri var en av hans inspirationskällor. Men man bör nämna att Lapidus bara påverkades av Khemiri på grund av språkbruket. *Snabba Cash* är nämligen en deckare som bara använder språket för att skapa en autenticitetseffekt och vill inte specifikt återge identitetsproblematiken.⁴⁸

En annan viktig reaktion påträffas i de offentliga medierna. Lite senare i detta kapitel kommer jag att fokusera på mottagandet av detta språkbruk i fyra böcker i synnerhet. Det är påfallande att författare som använder multietnisk slang i sina verk ständigt förknippas med begreppet 'invandrarförfattare'. Man ska vara försiktig med denna term, att kalla alla författare som på något sätt inkluderar multietnisk slang i deras verk för invandrarförfattare skulle vara fel.

⁴⁷ Boberg, Anita: "Elise Karlsson leker lustfyllt med språket", i: *Goteborgs Posten*, Publicerad: 23.03.2008.

⁴⁸ Leonard, Peter: "Imagining Themselves: voice, text and reception in Anyuru, Khemiri and Wegner" 2005 [<http://students.washington.edu/pl212/ma-thesis.pdf>; hämtad 03.03.2011], s2.

Som Eva Bäckstedt anger i sin artikel tycker de så kallade 'invandrarförfattarna' själva att beteckningen är missvisande.⁴⁹ Astrid Trotzig påpekar att om man som svensk författare har utländsk bakgrund, man då ska vänja sig vid att "detta utländska ursprung blir en faktor i bemötandet av den litteratur man skriver". Hon anger också att det faktum att författare som Wenger och Khemiri representeras som "'förortsinvandraren' i svensk litteratur" och "som om de vore en kropp, ett fenomen, en sammanhållen gemenskap" till och med kan framstå som rasifierande. Hon anser att:

Det är den utländska bakgrunden som i mångas ögon ger våra böcker och författarskap en extra dimension, som ger oss en status av 'exotisk krydda' i den tämligen etniskt homogena kulturvärlden.⁵⁰

I ett samtal om den svenska litteraturen under 00-talet i *Sydsvenska Dagbladet* diskuteras också den så kallade 'invandrarförfattare'-debatten av litteraturkritikerna Fredrik, Per, Andreas och Karin. Fredrik betonar att han inte använder ordet och han menar att "det ofta är dubbla kulturella och språkliga erfarenheter" och att det dessutom "finns ett klassperspektiv i vissa fall". Per anser att "man får ju skilja på dem som tematiserar en speciell sort erfarenhet". Andreas föreslår att "man kan också sluta beskriva invandrarerfarenheten och i stället och beskriva erfarenheten". Karin jämför kategoriseringen av invandrarförfattare med den av kvinnliga författare:

Apropå diskussionen om varför man kategoriserar vissa som invandrarförfattare. Jag tänker då på kvinnor som skriver. Nu kommer det massvis med böcker om karriäriskvinnor som helt plötsligt befinner sig i medelklasslivet och inser att det inte är vidare jämställt. Boken *Bitterfittan* har fått väldigt många efterföljare. Men tänker man på dem som att de gestaltar den mänskliga erfarenheten? Nej, det är den kvinnliga erfarenheten.⁵¹

⁴⁹ Bäckstedt, Eva: "Tre svenska män från förorten", i: *Sveriges Dagbladet*. Publicerad: 23.11.2003.

⁵⁰ Trotzig, Astrid: "Biografi som kategori", i: *Pequod*, 2004: 34, s25.

⁵¹ Chukri, Raket: "Samtal om 00-talet", i: *Sydsvenska Dagbladet*, Publicerad: 31.12.2009.

Författare som Wenger och Khemiri kallas för 'invandrarförfattare' medan de är uppvuxna i Sverige och skriver och talar perfekt svenska, som är deras modersmål. Detta är ett viktigt skäl som antyder att det skulle vara fel att förknippa Wenger och Khemiri med begreppet 'invandrarförfattare'. Alejandro Leiva Wenger är född i Chile men har redan som barn kommit till Sverige. Khemiri är till och med född i Sverige. Han har en svensk mor och enligt Statiska Centralbyrån, lever han därmed inte ens upp till den officiella definitionen av begreppet 'utländsk bakgrund'. Det man kan säga är att språket de använder i deras böcker är påfallande. Att säga att de skriver på rinkebysvenska är dock fel. De använder, på ett högst medvetet sätt, drag från multietnisk slang som avviker en del från standardsvenska, men eftersom det handlar om litteratur är det ett litterärt och konstruerat språk. Det är alltså ingen direkt återgivning av det autentiska språket utan en konstruktion. Jens Lapidus gör samma sak, men trots att han använder samma multietniska språkmönster, klassificeras författaren inte som 'invandrarförfattare' eftersom han har en helsvensk bakgrund.

Ett annat skäl som gör det omöjligt att sätta Wenger och Khemiri i invandrarfacket är tematiken. Det de skriver om kan knappast kallas för immigrantlitteratur. Deras romaner handlar inte om själva bytet av land och språk, vilket enligt Lars Wendelius vanligtvis tematiseras i vanlig immigrantlitteratur. Det är också det som Peter Leonard nämner i sin uppsats, att författare som Wenger och Khemiri är andra generationens invandrare. Det betyder att de, i motsats till några första generationens invandrare, inte har upplevt flykten till det nya hemlandet. Som redan sagt har de uppväxt i Sverige som varje 'infödd' svensk.⁵² Författarskapet av dessa yngre författare formades helt och hållet i en svensk kontext och de har inte haft samma svårigheter som tidigare 'invandrarförfattare' att etablera sig som författare.

⁵² Leonard, Peter, s7.

Enligt Immacolata Amodeo (1996) kan litteratur som skrivs av författare med utländsk bakgrund, beskrivas som en typ av "bekännelselitteratur" som uttrycker "invandrarproblematiken" på ett autentiskt sätt. Detta fenomen kan också kallas för "Enfiktionalisierung" eller "av-fiktionalisering".⁵³ Precis som i de flesta svenska litterära verk, beskriver dessa författare också bara svenska miljöer, svenska erfarenheter och det svenska storstadslivet men de gör det på ett sätt som inte tidigare gestaltats litterärt, nämligen med hjälp av multietnisk slang.

Jonas Hassen Khemiri själv tycker inte alls om prägeln 'invandrarförfattare'. Han har oerhört svårt för detta begrepp och blev till och med arg när han hörde det. Det främsta skälet till denna reaktion är enligt honom att hans bok vänder sig emot denna bild av invandraren och hur en invandrare ska skriva. Han ifrågasätter språket av huvudpersonen Halim och pålitligheten av en berättarrösten. Han vill att läsaren ifrågasätter autenticiteten av hans språk, eftersom det är autenticitetstemat som står i centrum i Khemiris romaner.⁵⁴ Han ser allt han skriver faktiskt som en kamp mot förenklingar och förutsägbarhet. 'Khemiriskan', som författaren kallar språket som han använder i sina romaner, uppstod som ett experiment i hans familj där franska, svenska och arabiska talades. Hans far blev tilltalad som om han vore en idiot eller ett barn då han inte kunde språket perfekt. Denna erfarenhet gjorde ett starkt intryck på Khemiri och därigenom uppstod ett språkligt uppror som enligt honom tillsammans med fantasin är en av de essentiella sakerna i författarskapet. Han är fortfarande förvånad över att så många människor anser *Ett öga rött* som en självbiografi och att huvudpersonen Halim tolkats så bokstavligt. Genom att göra faktafel, dissonanser och språklek i hans romaner vill han aktivera och utmana läsarens kritiska blick. Men många läsare fattar inte alls vad han menar med sina romaner och därigenom får han många hatbrev som oftast går ut på att han inte kan svenska och att han borde "åka till sitt hemm land (stavat just så)".⁵⁵

⁵³ Amodeo, Immacolata: *Die Heimat heißt Babylon: Zur Literatur ausländischer Autoren in der Bundesrepublik Deutschland*, Opladen: Westdeutscher Verlag, 1996, s42.

⁵⁴ Bäckstedt.

⁵⁵ Runnberg, Jens: "Han är besatt av språk", i: *Dalarnas Tidningar*, Publicerad: 12.04.2006.

Jonas Hassen Khemiri har också svårigheter med att språket Halim använder i *Ett Öga Rött* bara kallas för rinkebysvenska och säger följande om det:

Jag skulle nog kalla det för innovativ svenska eller Halimsvenska. Det värsta ordet är "rinkebysvenska", det är ett så enkelt fack att stänga in språket i. Det skulle vara roligt om boken inte blev sedd som en "Rinkebybok" eller en "förortsbok". Det vore en förenkling, då ser man bara en dimension i texten. (...) Men kanske har Alejandro Leiva Wenger och Johannes Anyuru fått ta det mesta av invandrarförfattarstämpeln så att det blir mindre sånt när min bok kommer.⁵⁶

I Bäckstedts artikel finns ingen reaktion av Alejandro Leiva Wenger på begreppen invandrarlitteratur och invandrarförfattare eftersom han är så trött på denna placering i ett fack. Han tycker att dessa två begrepp är litteraturanalytiskt värdelösa och dessutom rasistiska. Wenger håller inte med om att han har mycket gemensamt litterärt med till exempel Jonas Hassen Khemiri och säger att "utseendemässigt, vi har alla mörkt hår. Uppenbarligen är det viktigare än våra respektive texter."⁵⁷ I en annan intervju med *Expressen* nämner Wenger att Bonniers inte valt att ta hem honom som "landets första unga invandrarförfattare" och de har inte heller lanserat honom som "svensk hiphops förste prosaist". Wenger är trött på hyllandet av den flerspråkiga, exotiska förorten. Enligt honom existerar det mångkulturella samhället inte eftersom han bara ser segregation. Det han vill, är att hans texter ska stå i centrum och att folket inte ser honom som "blatten från förorten som skriver på ett sönderhackat språk och skildrar de nya svenskarna" eftersom invandrardebatten inte intresserar honom alls.⁵⁸ Han påpekar också att *Till vår ära* absolut inte är självbiografisk, men att det är klart att "man inspirerar av sånt som finns och funnits omkring en."⁵⁹

⁵⁶ Törnvall, Clara: "Inte ett öga rött, i: *Autodidakt*, 2003: 7, citerat ur Leonard, Peter: "Imagining themselves". s.24.

⁵⁷ Bäckstedt.

⁵⁸ Jordahl, Anneli: "Från grubblande servitör till nybliven skarp författare", i: *Expressen*, Publicerad: 17.10.01.

⁵⁹ Berggren, Johan: "Han muckar gräl med språket", i: *Dagens Nyheter*, 28.10.01.

Theodor Kallifatides, en svensk författare som föddes i Grekland, delar Wengers och Khemiris uppfattning och beskriver det på ett bra sätt. Enligt honom är 'invandrarförfattare' ett begrepp som för den nya generationen författare helt och hållet saknar grund. Att han skriver på svenska gör att han på så sätt också tillhör den svenska kulturkretsen. Han är därför övertygad om att det skulle vara positivt att slippa det så kallade kategoriseringsträsket. Förläggaren Svante Weyler har däremot inte några svårigheter med dessa etiketter. Han tror att kategoribeteckningarna fyller människans och omvärldens behov av ordning.⁶⁰

En annan förklaring för Khemiris och Wengers reaktion på denna kategorisering är att de är rädda att deras litteratur "bedöms enligt en annan värdeskala än den som skrivs av svenskfödda författare", och deras förmodan att enligt vissa "enbart litteratur skriven av svenska författare betraktas som "den 'riktiga' litteraturen", som "litteratur, kort och gott, utan prefix".⁶¹ Om man ändå vill försöka föra författare som Wenger, Khemiri och Lapidus under ett paraply skulle det vara bättre och mer korrekt att göra det på grund av deras stilriktighet och deras mod att leka med språk. Dessa tre författare leker var och en på deras eget sätt med språk och stil. Wengers stil växlar i hans noveller mellan standardsvenska och en konstruerat multietnisk språkvariant. Khemiri skriver å ena sidan på rikssvenska med vilken han vill återge den grammatiska korrekta arabiskan Halim pratar med sin familj och å andra sidan skapar han en egen version av multietnisk slang; den så kallade 'khemiriskan' som också tydlig finns med i *Montecore*. Lapidus använder sig utav bratspråk, multietnisk slang med drag av spanska, serbiska och arabiska och till och med några skrivelser ur rättssamhället.

⁶⁰ Bäckstedt.

⁶¹ Nilsson, s47.

En tredje viktig reaktion på multietnisk slang i skönlitteraturen återfinns i en artikel av Maija Niittymäki, där skrivs att många läsare känner sig hotade av författarnas annorlunda språkbruk, ett språkbruk som skiljer sig från den så kallade 'lagomsvenska'.⁶² I Peter Leonards uppsats hänvisas till poeten Ragnar Strömberg som i en recension av *Aftonbladet* gjorde antagandet att Khemiri i *Ett Öga Rött* ville sprida antisemitiska idéer genom huvudpersonen Halim:

Ett öga rött kännetecknas inte av subtila distinktioner mellan författaren och det skrivna.(...) Och för att ingen ska sväva i tvivelsmål på att [Khemiri] står för varje ord, varje påstående om tingens ordning och sakernas tillstånd, flyttar han själv in i samma uppgång som sin hjälte som öppet redovisar dealen med sin upphovsman. (Strömberg)⁶³

Denna reaktion är påfallande eftersom Khemiri använder sig av alla möjligheter att göra det klart för läsaren att Halims utlåtanden inte alls ska förknippas med hans egen åsikt om det svenska samhället. Strömbergs reaktion kan betraktas som ett bevis på att Khemiri lyckades skapa en sådan stark karaktär i Halim att en del ser hans idéer som ett direkt hot mot det nuvarande svenska samhället.⁶⁴

Mats Gellerfelt, en annan recensent delar Strömbergs uppfattning och kallar Khemiri i *Svenska Dagbladet* till och med rasist:

I en av de senaste årens osmakligaste böcker på svenska, Jonas Hassen Khemiris *Ett öga rött*, hävdas på fullt allvar att judar inte kan vara framstående idrottsutövare. Det är ett häpnadsväckande historielöst och djupt fördomsfullt, för att inte säga rasistiskt, yttrande. Att den unge mannen inte hört talas om det en gång berömda fotbollslaget Hakoah Wien, om en av USA:s främsta basebollspelare Lou Gerigh, om världsmästaren i lättvikt Benny Leonard eller om Liverpools speedkula Ronnie Rosenthal kan väl vara förståeligt. Men att inte ha hört talas om Mark Spitz eller den store Johan Cruyff, tja, då kanske man inte skall uttala sig om idrott över huvud taget.⁶⁵

⁶² Niittymäki, Maija: "Långt från det lagom svenska", i: *Nerikes Allehanda*, Publicerad: 27.08.2003.

⁶⁴ Strömberg, Ragnar: "Räkna med bråk", i: *Aftonbladet*, Publicerad: 04.08.2003, citerat ur Leonard, Peter, s29-30.

⁶⁵ Gellerfelt, Mats: "Gripande om judiska fotbollsöden", i: *Svenska Dagblade*, Publicerad: 04.10.2004, citerat ur Leonard, Peter, s 33.

Dessa två reaktioner bevisar att Khemiris skrivstil och denna nya form av litteratur generellt känns som ett hot av några människor som inte är van vid den. Några människor har antagligen fortfarande svårigheter med att anse romaner med språkbruket som i Wengers, Khemiris och Lapidus verk som fiktion och inte längre som en typ dokumentär som återger verkligheten.

Dessa författare har använt en speciell typ av språk och deras fantasi för berättelsens skull. Språket Wenger, Khemiri och Lapidus använder, är konstruerat och de har aldrig haft meningen att förmedla en autentisk återgivning av multietnisk slang och det multikulturella samhället. Deras romaner kan hellre betraktas som en "hybridlitteratur som skapar en tvåspråkig litteratur och fångar upp minoritets-, invandrar- eller förbrytarslang."⁶⁶ Det litterära verket av Wenger, Khemiri och Lapidus visar möjligheterna som finns i att dramatisera växelverkan mellan olika språk. De väljer att återge och samtidigt leka med den flerspråkiga situationen i vilken både författarna och läsarna lever med syfte att öppna den för en kritisk analys.⁶⁷

Sammanfattningsvis kan man säga att det är för enkelt att klassificera Khemiris och Wengers litteratur som en sociologisk artefakt samt ge dem prägeln 'invandrarförfattare'. Khemiri beskriver det således i *Norrländska Socialdemokraten*:

Det är så lockande för människor att försöka sätta enkla gränser, att göra enkla uppdelningar av världen i svart och vitt eller "vi och dom". Jag har ju själv blivit bemött i en "vi och dom"-värld så många gånger. Jag vill skildra människors sätt att söka sig till och bort från kollektivet, hur de hittar trygghet genom att fantisera eller språkskapa fram gemenskaper. Eller människors behov av att cementera sina identiteter med hjälp av sin fantasi. Fantasin blir en nödutgång när vardagen blir för svår. Och det behöver inte vara oviktigt bara för att det är fantasi.⁶⁸

⁶⁶ Waern, Carina: "På flykt från förbannelsen", i: *Helsingborgs Dagblad*. Publicerad: 02.03.2009.

⁶⁷ Behschnitt. s16.

⁶⁸ Fredriksson, Ida: "Inga enkla gränser", i: *Norrländska Socialdemokraten*, Publicerad: 13.02.2007.

Dessa författare beskriver mycket mer än bara en berättelse om några invandrare. Därför är det synd att författare, som sinsemellan kan vara ytterst olika och bära på mycket varierande erfarenheter, görs till något entydigt där de litterära inslagen sällan diskuteras. Det är därför Khemiri och Wenger med fördel kan jämföras med en författare som Lapidus eftersom det särskilt är språket som gör deras romaner så intressanta. De vill bara, som många andra svenska författare, skriva om det nutida Sverige och alla sina aspekter, däribland också det samtida språkbruket. Khemiri säger om språket i *Ett öga rött*:

Hur vi uttrycker oss har stor betydelse för vilka vi är. Eller vill vara. Därför är det viktigt för mig att ge huvudpersonen ett språk som speglar hans förtvivlade jakt efter sig själv.⁶⁹

Om författare syftar på att nå litterär realism är språket ett viktigt element i detta, eftersom läsaren ska få intrycket att språket som personerna använder liknar det de skulle använda i samma situation i verkligheten. Men det är inte möjligt att ge en exakt återspeglning av talspråk, vilket gör att författarna på något sätt ska vilseleda läsaren genom en så kallad autenticitetskänsla. Variation är väldigt viktig i språkbruk och ska därför också inkluderas i litterära verk som syftar på att nå en realistisk återgivning av personernas språk.⁷⁰

⁶⁹ Castelius, Olle: "Uttrycken talar om vilka vi är", i: *Aftonbladet*, Publicerad: 07.07.2003.

⁷⁰ Källström, Roger: "Literary Use of Multiethnic Youth Language: Noninversion in Swedish fiction", i: Pia Quist och Bente A. Svendsen: *Multilingual Urban Scandinavia- New Linguistic Practices*, Bristol: Multilingual Matters, 2010, s150.

3.2. Alejandro Leiva Wengers *Till Vår Åra*

3.2.1. *Presentation Till Vår Åra*

Alejandro Leiva Wenger slog igenom stort 2001 med denna 80 sidor långa novellsamling. *Till vår åra* består av sex noveller som är både olika och lika varandra. Stilmässigt är de ganska olika, språken skiljer sig från novell till novell. Wenger leker med språkets möjligheter och bryter konventioner genom att uppfinna egna ord och blanda olika dialoger. De två första novellerna "Borta i tankar" och "Elixir" använder förortens eget främmande språk.⁷¹

I "Borta i tankar" får läsaren vid sidan av multietnisk slang, ett exempel på hiphopfrasering i både ordval och rytm, direkt påverkad av Dogge Doggelitos hiphopgrupp The Latin Kings och läser på så vis nästan som en raptext. Denna berättelse skildrar ett pojkgäng ur den multietniska förorten som har några viktiga regler om lojalitet. Felipe, som också kallas för Fällan, försöker bryta sig ur denna grupp genom att byta in sin gamla skola i förorten mot en skola med huvudsakligen svenska studenter och gör sina kompisar på så vis besvikna. Samtidigt med dessa händelser finns det också en parallell berättelse om Felipe's förälskelse i Julia, som tillhör den svenska medelklassen. Wenger jämför denna spirande kärlek med vänskap genom att förväxla och blanda ihop samtal mellan gänget och Felipe å ena sidan och mellan Felipe och Julia å andra sidan. Språket Felipe och hans kompisar använder med multietniska särdrag är ett viktigt element i Wengers stereotypa gestaltning av huvudpersonen. Ironin i denna novell finns i den multietniska slangen som verkar bidra avsevärt till den stereotypa bilden av "den inkompetenta talaren av svenskan" Felipe som "invandraren ur den flerspråkiga förorten", medan det stiliserade språket här just fungerar som ett sätt för läsare att upptäcka och tänka över dessa stereotyper.⁷²

⁷¹ Gardell, Hanna: "Fullt trovärdig förortsprosa", i: *Sydsvenska Dagbladet*, Publicerad: 19.10.2001.

⁷² Källström, 2010, s146, 151.

"Elixir" är en surrealistisk historia som handlar om invandraren Marco som dricker en magisk dryck som förvandlar honom till en svenne inte bara rent fysiskt, han får blå ögon och blond hår, utan även mentalt. Denna berättelse skrevs av en jag-berättare som har en multietnisk bakgrund. Allt detta visas tydligt i det följande avsnittet:

fetarslet Marco kollade på mej och sa fan du har ju fått lite blåa ögon!! och jag sprang och kolla i spegeln och det var sant. mina ögon var lite blåa. det såg fett grymt ut.

(Wenger, 2001, s31)

Temat av denna novell är de negativa effekterna av alla stereotyper och kategoriseringar som finns om invandrare och svenskar och den kritiserar människornas benägenhet att beskriva dessa två grupper som "vi mot dem andra" på ett ganska dramatiskt och komiskt sätt som bevisas i följande exemplet ur "Elixir":

när vi snacka, så snacka han lite anor lunda. jag sa va fan pratar du så där för, tjockis. han sa hur??? och jag sa du snackar fett som en svenne. för han jorde det. man hörde inte att han var svarting och han sa ord som svenskar kan. (Wenger, s35-36)

Texten är som ett flöde av ord och främmande uttryck utan en uppdelning i paragrafer, inkonsekvent användning av stora bokstäver och nästan ingen interpunktion. Den tredje novellen "Sakers riktiga namn", som visar kärlekshistorien mellan Daniel och Laura, är skriven på en mer höglitterär prosa. "Song for my father", "Till vår ära" och "Zaqwertyuop" är de tre senaste novellerna av romanen och skrevs alla tre på rikssvenska.⁷³

⁷³ Lundberg, Johan: "Novelldebut som skapar sug efter en roman". i: *Svenska Dagbladet*, Publicerad: 29.10.2001.

3.2.2. Mottagandet Till Vår Åra

Alejandro Leiva Wengers *Till Vår Åra*, som utgavs 2001, betraktas av många som den första boken där den nya språkvarianten som ibland också kallas för rinkebysvenska användes i skönlitteraturen. Det är mer korrekt att säga att språket i novellerna "Borta i tankar" och "Elixir" är ett konstruerat litterärt språk med några drag av multietnisk slang. Det är därför som jag har valt att ta upp hans verk i min undersökning, eftersom Wenger är en av de viktiga figurerna i spridningen av multietnisk slang i litteraturen. Wenger själv anger i en intervju i *Dagens Nyheter* om språket i sin novellsamling, att han inte använde rinkebysvenskan som referens. Författaren säger att förortsslangen inte så mycket har varit en viktig källa till inspiration som han förklarar i följande avsnitt:

Förortsslangen är bara ett hjälpmedel. Språket i en text är ju en konstruktion som bara ytligt sett har med verkligheten att göra. Dessutom har jag aldrig ens varit i Rinkeby, jag vet inte hur folk snackar där. Fast jag måste säga att de flesta recensionerna varit överraskande sakliga. Man höll inte på och gullade om invandrargrejen utan läste texterna i stället.
(Berggren)

Om svårigheter folket kanske kommer att möta under läsningen av detta språk i novellsamlingen säger Wenger följande:

Språkförvirringen kan på ett sätt vara bra, rent resultatmässigt. Just obekvämheter ger ett behov att skriva. Jag drivs nästan mer av matchen mot språket än att försöka berätta en historia. Jag vill visa för mig själv och läsarna att språket stör, är nåt, vill nåt. (Berggren)

Om det viktigaste skälet för språkbruket och språklek säger han: "Det är fånigt, men får jag inte leka när jag skriver så är det meningslöst."⁷⁴

⁷⁴ Berggren, Johan: "Han muckar gräl med språket", i: *Dagens Nyheter*, 28.10.01.

Jag har analyserat 32 artiklar i dagspress och andra tidningar och tidskrifter om Wengers *Till vår ära*, varav 12 genuina recensioner och två nätartiklar som jag har hämtat från webbloggar. Nätartiklarna inkluderar jag eftersom jag tycker att det är intressant att undersöka om det finns en skillnad i mottagandet mellan litteraturkritikerna och lingvisterna å ena sidan och läsaren som framför sina åsikter via webbloggar. Eftersom *Till vår ära* kom ut för 10 år sedan, då onlinebloggar inte var ett sådant känt medium än, har jag bara inkluderat två användbara bloggar. Först tar jag upp de egentliga recensionerna, som kom direkt efter bokens publicering mellan oktober och december 2001, och en som kom ut september 2002 och ordnar dem kronologiskt. När man fokuserar på recensionerna är det oundvikligt att det finns olika reaktioner och alltså både bra och dålig kritik. Det som redan vid första läsning är påfallande, är att reaktionerna till största delen är positiva. Sedan tar jag upp artiklarna där skribenterna till exempel tar hänsyn till den tidigare debatten och till det som Wenger själv säger om sitt språk. Dessa artiklar publicerades mellan 2002 och idag och har större distans och kan ta ställning till de första recensenternas omdömen. Till sist inkluderar jag också två webblogginlägg om *Till vår ära*. Jag avslutar detta kapitel med en sammanfattning av värderingen av multietniska slang i denna novellsamling.

Recensioner

Den första recensionen publicerades i *Nerikes Allehanda* där det påstås att noveller inte är någon riktig benämning för texterna i *Till Vår Ära*. Skälet för detta att Wenger har en sådan speciell skrivstil. Recensenten Daniel Andersson skulle hellre kalla dem för prosaliknande fragment bestående av "textuella vävnader, spillror, lösryckta bilder och dialoger". Andersson tycker att dessa fragment är "vitala, inbjudande och nyskapande eftersom de är så osammanhängande, snåriga, utan rytm." Avsnitten som skulle kunna beskrivas som en form av "stream of consciousness" med hiphop-frasering och förortsslang är enligt Andersson samtidigt fascinerande, märkliga och kvasi-intellektuella.⁷⁵

⁷⁵Andersson, Daniel: "Nafsande noveller", i: *Nerikes Allehanda*, Publicerad: 19.10.01.

Hanna Gardell bekräftar i *Sydsvenska Dagbladet* att texterna i *Till vår ära* inte kan kallas för noveller. I sin recension skriver hon att Wenger bryter mot alla konventioner med språket han använder i sina texter genom att uppfinna egna ord. Det är därför som hans skrivstil inte kan jämföras med den traditionella novellstilen. Gardell beskriver Wengers verk som en "märklilig och surrealistisk kortprosa". Rent stilmässigt kallar hon Wengers debut för "pretentiös" eftersom varje novell har sin egen särpräglade form. Hon beskriver boken som "ett stilprov, närmast en uppvisning av olika berättartoner, strukturer och stilistiska knep." Hon tycker om variationen i språket eftersom Wenger växlar om mellan dålig stavning och nya ord i den ena novellen och högtravande prosa i den andra. Trots att hennes recension huvudsakligen är positiv, tycker hon att Wenger ibland har tendensen att drivas framåt mer av lusten att "använda en viss struktur än av behovet att berätta en historia; själva innehållet är bitvis så vagt att man tappar tråden."⁷⁶

Till vår ära beskrivs av Hessler i *Dagens Nyheter* som "modernism med hiphop-häng, rakt ut från Stockholms sydvästra förorter" som återger "andra generationens invandrarefarenheter på linjen mellan Vårberg och Skärholmen." Wenger beskriver han som "en glidare på snedden genom förortskulturens grisiga snack". Det svenska språket spelar enligt honom rollen av "ett slags 'berättarvi' som leker grymt med en chilensk invandarmamma" i novellen "Till vår ära".⁷⁷

Wengers debut *Till vår ära* är enligt Dan Sjögren i *Norrköpings Tidningar* mycket viktig eftersom författaren öppnar ett alldeles eget rum i språket. Sjögren är därför också intresserad av att se vad som ska hända i framtiden med detta språk i litteraturen.⁷⁸

⁷⁶ Gardell, Hanna: "Fullt trovärdig förortsprosa".

⁷⁷ Hessler, Olle: "Bombat och smart", i: *Dagens Nyheter*, Publicerad: 19.10.01.

⁷⁸ Sjögren, Dan: "Wenger öppnar ett eget rum i språket", i: *Norrköpings Tidningar*, Publicerad: 19.10.2001.

Den första negativa kritiken får Wengers debutbok av densamme Dan Sjögren som i *Hallands Nyheter* skriver att "Wengers bruk av versaler, radbrott, varvningar, kursiver och perspektivskiften mellan orden, inne in meningarna är komplicerat." Sociodialekterna och slangorden i boken betraktar han som rätt "ogenomträngliga". Han tycker dock att det å ena sidan är möjligt att förstå några slangord och uttryck genom att betydelsen framgår av sammanhanget. Ord som "baxare, mangas, bonanza, händish och abou" å andra sidan, är enligt honom "obegripliga". Han erkänner dock att texten samtidigt känns mycket litterär och att det framför allt är "de eviga perspektivskiftena" som förvirrar honom. Recensionen är alltså inte rent negativ, utan anger svårigheter som kanske många andra läsare också möter under läsningen. Som artikelns rubrik anger är boken "intressant men svårläst".⁷⁹

John Dahlbäck anger i sin recension i *Göteborgs-Posten* att ett slags förortsrealism uppstår genom Wengers "djärva språkspel". Han hänvisar till Willy Kyrklund men betonar att det enda som båda författare har gemensamt är att "språket självt skapar sin hela egna värld och lägger sig vid sidan av alla förväntningar." Dahlbäck skriver att "tematiken hos Wenger ifrågasätter gränserna mellan språk, erfarenhet och verklighet" och betraktar bruket av ett slags rinkebysvenska som något "estetiskt och spännande".⁸⁰ John Dahlbäck har ibland lite svårigheter med språket och tycker att inte alla noveller i *Till vår ära* behåller samma kvalitet eftersom "vissa av dess språkliga omvägar runt tingen blir bara onödigt svåra att följa."⁸¹

Några recensenter drar gärna parallellen mellan Wenger och hans invandrarbakgrund som till exempel Magnus Dahlerus i *Upsala Nya Tidning* som betraktar Wenger som en skylt för "det nya Sverige". Dahlerus menar att sättet på vilket "de nya svenskarna" i *Till vår ära* berättar om situationen i Sverige är mycket mer allvarligt än i filmer som *Jalla Jalla* och *Vingar av Glas*.

⁷⁹ Sjögren, Dan: "Intressant men svårläst", i: *Hallands Nyheter*, Publicerad: 19.10.2001.

⁸⁰ Dahlbäck, John: "Efter en klunk blir man blond", i: *Göteborgs-Posten*, Publicerad: 22.10.2001.

⁸¹ Dahlbäck.

Dahlerus anger att språket Wenger använder i några noveller, "det som brukar kallas rinkebysvenska", kan vara aningen svårläst för utomstående. Han hänvisar till slangorden och sättet på vilket Wenger hoppar snabbt mellan två historier. Allt detta är knappast en tom stilistisk uppvisning enligt Dahlerus, eftersom författaren har "hittat en form som artikulerar berättelsen. Det är ett sätt att redovisa ursprunget." Enligt Dahlerus ger den slarviga svenskan som används i historien å ena sidan ett autentiskt intryck, intrycket av "några hastigt skrivna dagboksblad". Å andra sidan betonar han att det dock är ett konstruerat språk, med "noggrant utvalda felstavningar för att hylla ett ursprung men utan att riskera någon inte förstår" och Wenger fungerar på så vis som en litterär röst åt marginaliserade grupper.⁸²

Kerstin Hillström uppskattar att man, genom invandrarpojkarnas språkbruk, verkligen dras in i en främmande värld. Hon sammanfattar *Till vår ära* på följande sätt i *Norrländska Socialdemokraten*: "Tillsammans ger de olika novellerna en hel bild av en värld, som har väntat på sin skildrare." Precis som recensenten Dahlbäck har hon också haft svårigheter under läsningen av boken. Hon förstår denna typ av "rinkebysvenska med rak ordföljd och främmande ord" också endast genom sammanhanget och är säker på att förortsungdomar skulle ta till sig texten betydligt snabbare än hon.⁸³

"Fittjaslangen", som språkbruket i *Till vår ära* kallas för samt "den drivna berättartekniken" betraktas i Johan Berggrens recension i *Dagens Nyheter* som en "blixtrande dubbelhet". Han påpekar vikten av Wengers "halsbrytande berättarstil". Dogge Doggelito i Latin Kings citeras enligt Berggren i novellen "Borta i tankar" för första gången på ett trovärdigt sätt i en skönlitterär svensk text. Han betonar att berättelsen i sig inte är märkvärdig men sättet att berätta den på är det säkert.⁸⁴

⁸² Dahlerus, Magnus: "Med ungt perspektiv", i: *Upsala Nya Tidning*, Publicerad: 23.10.2001.

⁸³ Hillström, Kerstin: "En annorlunda värld har fått sin skildrare", i: *Norrländska Socialdemokraten*, Publicerad: 27.10.01.

⁸⁴ Berggren.

Ola Wihlke anger i *Södermanlands Nyheter* också *The Latin Kings* som viktig påverkan på Wengers novell "Borta i tankar". Denna första novell leker enligt Wihlke med förortssvenskan som *The Latin Kings* också använder i sina texter. Detta språkbruk beskrivs som "nyskapande, explosiv och begränsad". Wihlke tycker att novellerna "utmanar det mesta av god smak" och att boken är mycket överraskande för en svensk debutant. I denna recension dras alltså länken mellan språkbruket i Wengers bok och hiphopkulturen. Dock betonar han att novellerna inte alls är homogena, tvärtom, variationen i debutboken är den som gör verket så starkt. Medan "Elixir" och "Borta i tankar" är skrivna på ett språk som liknar multietnisk slang, är de andra fyra "prosaskisserna" mer "lågmälda och dessutom avfattade på rikssvenska", men Wihlke betonar att de därför inte är mindre "vågade". Wengers debut uppskattas eftersom han bevisar att han behärskar "en rad olika stilar och tekniker och medvetet värjer sig mot att bli insorterad i ett fack". Recensenten går ännu längre genom att säga att han till och med "kommer att visa att detta fack inte är stort nog åt honom" och kallas därför för "höstens både mest yviga och mest lovande debut".⁸⁵

Införandet av multietnisk slang i den svenska skönlitteraturen genom boken är mycket övertygande enligt Johan Lundberg i *Svenska Dagbladet* som beskriver novellsamlingen som en "lyhörd och språkligt uppslagsrik framställning". Lundberg tycker att språkbruket fungerar bäst i novellen "Borta i tankar" och är övertygad om att chansen är stor att denna novell ska bli en "antologifavorit" i de svenska läroböckerna i skolorna. Han uppskattar också spänningen mellan olika språk i boken genom att Wenger provar ett nytt idiom i var och en av de olika berättelserna. Enligt honom ger novellerna mersmak och de gör honom längta efter ett verk där "Alejandro Leiva Wenger inom ramen för en större helhet låter sina olika språk och levnadsöden samverka med och brottas mot varandra."⁸⁶

⁸⁵ Wihlke, Ola: "Höstens bästa debut", i: *Södermanlands Nyheter*, Publicerad: 30.10.2001.

⁸⁶Lundberg.

I några recensioner återkommer kommenteraren att språket Wenger använder ser så realistiskt ut. Åsa Petersen bekräftar att *Till vår Ära* är lika bra som alla säger. Hon betonar att boken inte bara är "en dråplig skröna" utan en berättelse om den etniska marginaliseringen och den strukturella rasismen som slumrar i det nutida Sverige. Indelningen i "'vi' och 'dom', invandrarna mot svennarna, visas i språket eftersom olika ord och uttryck används av båda grupper."⁸⁷

I en recension i *Gefle Dagblad* framför Christer Forsberg mycket hård kritik. Enligt honom "suger *Till vår ära* fett". Och som Dan Sjögren redan angav i sin kritik är Forsberg övertygad att användningen av multietnisk slang leder till svårigheter och blir till och med som en "oöverstiglig barriär". Han tycker att läsaren egentligen behöver ett lexikon när man ska läsa romanen eftersom det "krävs en kunskap i det språk och de koder Wenger valt att berätta på." Dock är detta språkbruk just det enda som gör boken intressant. Han är av åsikten att den så kallade "rinkebysvenskan" är "ett undermåligt, men i sitt sammanhang fungerande språk". Forsberg anser att den som betraktar den som en språklig utveckling har fel. Enligt honom är rinkebysvenska "en språklig utarmning som på sikt kan vara förödande" och att risken finns att denna variant i sig blir förtryckande. Helt negativ är han inte eftersom han skriver att *Till vår ära* "som fenomen är intressant" eftersom han inte en sekund tror att "Alejandro Leiva Wenger skriver så uselt som de här på sätt och vis ger uttryck för." Han tycker att Wenger med hans berättelser "snarare(...) visar på ett språkligt utanförskap".⁸⁸

Reaktionerna på språket i novellerna "Borta i tankar" och "Elixir", som har drag av multietnisk slang, är överlag positiva. Alejandro Leiva Wenger är en av de första författare som använder sig av denna språkvariant i ett litterärt verk. Det är särskilt därför som *Till vår ära* fick så mycket uppmärksamhet. Av reaktionerna framgår att Wenger lyckades skapa ett konstruerat språk som liknar multietnisk slang. Detta språk är bokens styrka men gör novellsamlingen samtidigt lite svårläst. I de flesta recensioner dras parallellen mellan Wenger och sin invandrarbakgrund och anses författaren som en viktig pionjär i utvecklingen av multietnisk slang i den svenska skönlitteraturen.

⁸⁷ Petersen, Åsa: "Måste de dricka elixir?", i: *Aftonbladet*, Publicerad: 06.12.2001.

⁸⁸ Forsberg, Christer: "Suger fett eller noll koll", i: *Gefle Dagblad*, Publicerad: 07.05.2002.

Dogge Doggelito, en person som är viktig för spridningen av multietnisk slang i musiken, förknippas i många recensioner också med Alejandro Leiva Wenger, eftersom rapparen har varit en direkt inspirationskälla till författaren.

Artiklar

I denna del av kapitlet fokuserar jag på andra tidningsartiklar som också handlar om språket i Wengers *Till vår ära* och till exempel om vad Wenger själv säger om sitt språk.

I en artikel i *Aftonbladet* där ledarredaktionen ska hitta rätt julklappsbok, plockar Åsa Petersen fram Wengers *Till vår ära* som sin favoritbok. Denna artikel kom ut tre veckor efter hennes recension om *Till vår ära* och här skriver hon att han har valt *Till vår ära* eftersom språket i den är "återhållet och sprudlande på samma gång". Hon tycker om att Wenger inte bryr sig om skrivregler och att han betraktar språket som något som ska "användas, töjas och avsmakas". Enligt Petersen är det inte svårt att förstå men det utmanar läsaren. Hon skriver också att Wenger, tack vare bland annat detta språkbruk, lyckades "skildra livet precis som det känns".⁸⁹

Att Wenger i några recensioner har blivit betraktad som en invandrarförfattare påpekas i artikeln av språkvetare Olle Josephson i *Svenska Dagbladet*. Han förstår att Wenger inte vill att folk ska se honom som "blatten som skriver på ett sönderhackat språk och skildrar de nya svartskallarna". Josephson betonar att bara två av sex noveller är skrivna på Stockholms förortsdialekt. Han anger att det syns avvikelserna från standardsvenskan är rätt begränsade när man tittar på verket på ett strikt lingvistiskt sätt. Ord som *len* (grabben), *tagga* (sticka i väg), *guzz* (brud), *baza* (knulla), *keff* (dåligt), *baxa* (stjäl) och *para* (pengar) är några exempel på avvikande ord men inte alla slangord som finns i boken är specifika för invandrardialekter, ibland inte ens nya.

⁸⁹ Petersen, Åsa: "Läsning i jul", i: *Aftonbladet*, Publicerad: 22.12.2001.

Josephson beskriver också de typiska grammatiska konstruktionerna som finns med i novellsamlingen men betonar samtidigt att han därmed inte vill säga att "var och en kan skriva lika bra som Wenger", eftersom "därtill krävs åtskillig stilkänsla".⁹⁰

Kerstin Vinterhed skriver i *Västerbottens kuriren* om Alf W Johanssons samlingsvolym *Vad är Sverige*. I denna artikel betraktar hon *Till vår ära* som en återgivning av "det nya Sverige". Hon kallar Wengers debutbok för "en av säsongens viktigaste böcker". Skälet för detta är att Wenger "skildrar det andra Sverige på rinkebysvenska" och "blottlägger dess våld, förtvivlan och alienation på ett sätt som påminner mycket lite som den sociala ingenjörskons hemland på jorden."⁹¹

Dagens Nyheter intervjuade hiphopduon Ison & Fille. Fille, Felipe Leiva Wenger, som samt sin lillebror Pablo, som medverkar på nya skivan av Ison & Fille under artistnamnet Sabo, är besläktade med Alejandro Leiva Wenger, som är deras storebror, och fungerar på så vis lite grann som deras far. Fille anger i denna intervju att Alejandro *Till vår ära* är en grym och inspirerande bok att läsa som uppmuntrade honom att skriva fler texter.⁹²

I en artikel i *Aftonbladet* om Johannes Anyurus debutdiktsamling *Det är bara gudarna* hänvisar Lena Sohl till Wengers *Till vår ära*. Hon kritiserar de andra recensenter som kallar språkbruket i Wengers debutbok för ren rinkebysvenska medan Wenger själv redan många gånger hade angivit att han aldrig varit i Rinkeby och att språket han använder i *Till vår ära* är konstruerat och därför inte kan jämföras med verkligheten. Hon tycker att dessa läsningar reducerar och förblindar eftersom Wenger är mycket mer än en så kallad 'invandrarförfattare' och att romantiserandet av och gullandet med förortsskildrarna bara bevisar recensenternas utifrånperspektiv.⁹³

⁹⁰ Josephson, Olle: "Fett med språk", i: *Svenska Dagbladet*, Publicerad: 03.02.2002.

⁹¹ Vinterhed, Kerstin, i: *Västerbottens Kuriren*, Publicerad: 07.06.2002.

⁹² Frelin, Anders: "Ison & Fille rappar vardagens lov", i: *Dagens Nyheter*, Publicerad: 02.10.2002.

⁹³ Sohl, Lena: "Inlåsta i förorten", i: *Aftonbladet*, Publicerad: 25.04.2003.

Alejandro Leiva Wengers språk beskrivs i en artikel av *Norrköpings Tidningar* där "samhällstillvänd litteratur" diskuteras, som "en form som motsvarar erfarenheterna av samtiden". De stilspråk han gör är enligt Ann Lingebrandt "djärva". Språket han använder kallas här för "gatuslang" och förenas på ett bra sätt med "en social blick på kulturklyftorna som finns i Sverige". Enligt skribenten handlar *Till vår ära* särskilt om förhållandet mellan språk och verklighet, där känslan av osäkerhet är grundläggande. Prosan karakteriseras som både stilistiskt radikal och politiskt medveten och bjuder i flera avseenden på motstånd.⁹⁴

Sundsvalls Tidningens artikel handlar om författare som ständigt förknippas med sin utländska bakgrund. I denna artikel hänvisar Susanne Holmlund till Alejandro Leiva Wenger och de strålande recensionerna hans *Till vår ära* fick när den kom ut 2001. Novellsamlingen uppskattades för "den stilistiska skärpan och den berättartekniska elegansen".⁹⁵

I *Sydsvenskan* tittar Hanna Gardell tillbaka på mottagandet av Alejandro Leiva Wengers novellsamling *Till vår ära*. Enligt henne orsakade boken något av en sensation i "den annars så ursvenska bokutgivningen" och hans debut var "verket som lyckades upphöja Rinkebytugget till vassaste litteratur eller omvänt: ta ner poesin på gatunivå."⁹⁶

I en recension om Khemiris *Ett öga rött*, två år efter *Till vår ära* kom ut, hänvisar Lena Kvist till Wengers *Till vår ära* som "är först med att skriva på den nya språkvariant som - lite slarvigt, den finns ju inte bara där - kallas Rinkebysvenska." Wengers användning av multietniska slangord och uttryck i romanen gjorde att Kvist nu vet att "polisen kallas *aina*, att *flous* och *para* är samma sak som pengar och en tjej kan kallas *guss*".⁹⁷

⁹⁴ Lingebrandt, Ann: "Prosa som bjuder på motstånd", i: *Norrköpings Tidningar*, Publicerad: 18.06.2003.

⁹⁵ Holmlund, Susanne: "Frustrerande för författare med invandrarbakgrund", i: *Sundsvall Tidning*, Publicerad: 22.06.2006.

⁹⁶ Gardell, Hanna: "Hellre stolt fejkarak än lågstatussvensk", i: *Sydsvenskan*, Publicerad: 04.08.2003.

⁹⁷ Kvist, Lena: "En ovanligt lyckad och rolig debutroman", i: *Hallands Nyheter*, Publicerad: 04.08.2003.

Lars Mikael Raatamaa betraktar i en artikel i *Dagens Nyheter* om "[s]in svenska kanon" språket som Wenger använder och "ordens och tingens eviga platsbyten" som meningsblivandet.⁹⁸

Staffan Söderblöm, professor i litterär gestaltning berättar i en intervju i *Dagens Nyheter* om att skrivarkurser vid universitetet inte garanterar att man blir en bättre författare. Ett exempel på en författare som inte behöver en sådan skrivarkurs är enligt honom Alejandro Leiva Wenger. Han tycker att Wenger som författare är "skitintressant" och tycker om hans "motsträviga, ambivalenta och ibland nästan fientliga skrivstil" och kallar den för "litterär integritet".⁹⁹

I Annika Perssons artikel i *Dagens Nyheter* intervjuas författaren Hassan Loo Sattarvandi om sin debutroman *Still*. Han är släkt med Alejandro Leiva Wenger och känner igen sig i *Till vår ära*, delar Wengers erfarenheter och tycker också att Wengers litterära värld känns mycket bekväm. Han anför också klassanalysen, utanförskapet och icke-tillhörigheten som Wenger skriver om men tror som själva författaren att Wenger orättvist betraktas som "invandrarförfattare". Detta tillskriver han faktumet att man inte var van vid denna typ av litteratur i början av 2000-talet.¹⁰⁰

Stefan Eklund skriver i sin artikel om det svenska litterära 00-talet i *Svenska Dagbladet* att Alejandro Leiva Wengers i *Till vår ära* jobbar "med sparsmakade klassiska stilmedel".¹⁰¹

I recensionen om romanen *Akilles surar och snackar* av författaren och Uppsalaforskaren Dimitrios Iordanoglou i *Uppsala Nya Tidning*, hänvisar Magnus Dahlerus till Alejandro Leiva Wenger och Jonas Hassen Khemiri. Han jämför Iordanoglou med dessa två författare som enligt Dahlerus är "språkkonstnärer" som "får språket att hålla ihop och bli levande".¹⁰²

⁹⁸ Raatamaa, Lars Mikael: "Disciplineringsmaskinen", i: *Dagens Nyheter*, Publicerad: 19.08.2006.

⁹⁹ Ullberg, Sara: "Blick för nya författarskap", i: *Dagens Nyheter*, Publicerad: 19.07.2007.

¹⁰⁰ Persson, Annika: "Nattsvart debutant", i: *Dagens Nyheter*, Publicerad: 19.01.2008.

¹⁰¹ Eklund, Stefan: "Berättelsen tog nya vägar", i: *Svenska Dagbladet*, Publicerad: 30.12.2009.

¹⁰² Dahlerus, Magnus: "Akilles surar och snackar", i: *Uppsala Nya Tidning*, Publicerad: 21.05.2010.

Det som är påfallande i artiklarna där hänsyn tas till den tidigare debatten om Wengers *Till vår ära*, är att de flesta skribenter hänvisar till Wengers invandrarbakgrund och vikten av novellsamlingen i det svenska litterära 00-talet.

Webbloggar

I denna analys har jag inarbetat två webbloggar eftersom det kan vara intressant för mottagandet att titta på olika källor. Webbloggen "Kulturdelen" är den första som jag har inkluderat. På denna blogg samlas recensioner och rekommendationer om bland annat teater, litteratur, konst och musik. Skribenten uppskattar att Wenger i *Till vår ära* inte skriver som alla andra och har vågat skriva på ett nytt sätt men betonar att historierna blir svårlästa genom "de kryptiska ordalagen och denna speciella berättarstil".¹⁰³

Slutligen har jag också inarbetat en andra blogg i denna analys. Sanne Lindberg, som skriver på sin blogg under pseudonymen "Tekoppen" anser att Wenger är "vad som kallas 'invandrarförfattare'" och att "vissa av novellerna" skrivs på "bruten svenska". Han betonar att novellsamlingen inte handlar om "första eller andra generationens immigranter" utan att det särskilt är språket som står i centrum:

Grejen är språket, som det leks med, perspektiven, som förskjuts bland varandra oupphörligt, historierna som vägrar vara vanliga utan är experimentella, lekfulla, skruvade, sjuka, konstiga och hela tiden intressanta. Boken är tunn, men den innehåller å andra sidan bara sådant som träffar mitt i prick. Det är en sådan där bok om vilken jag vill säga "en på tusen". (Lindberg)

Lindberg tycker att året inte kommer att "bjuda på särskilt många böcker bättre än den här." Han rekommenderar boken till de som "står ut med att inte riktigt veta vad som händer, vem som är vem, vad som vad." Om läsaren kan "släppa taget om allt sådant, är det här en bergochdalbane-åktur av sällan skådat slag".

¹⁰³ Jenny B – "Till vår ära av Alejandro Leiva Wenger", i: *Kulturdelen*. Publicerad: 19.05.2008 [<http://kulturdelen.blogspot.com/2008/05/till-vr-ra-av-alejandro-leiva-wenger.html>]; hämtad 29.04.2011].

Han avslutar genom att skriva att "det här är en bok som får mig att rysa, som får mina ögon att tindra. Något riktigt speciellt. Helt enkelt".¹⁰⁴

Sammanfattning

Mottagandet av språket i Alejandro Leiva Wengers *Till vår ära* och mer specifikt språket i novellerna "Borta i tankar" och "Elixir", som har drag av multietnisk slang, är till största delen positivt. Detta språk kallas växlande för "rinkebysvenska", "fittjaslang", "gatuslang", "slarvig svenska" och "förortsslang". Positiva kommentarer som återkommer i olika recensioner är att språket är "fascinerande", att Wenger nästan kan betraktas som en intellektuell, att han har en otrolig skrivstil, att han är den första som skriver på denna språkvariant och på så vis "öppnar ett alldeles eget rum i språket".¹⁰⁵ En annan återkommande bemärkelse är att språket ser så realistiskt ut: någonstans kallas "Borta i tankar" och "Elixir" även för "förortsrealism" vilket bekräftar språkets styrka.¹⁰⁶ Länken med hip-hopkulturen är också aldrig långt borta och Dogge Doggelito, frontfiguren i The Latin Kings anges som en viktig påverkan och citeras till och med "för första gången på ett trovärdigt sätt i en skönlitterär svensk text".¹⁰⁷ Bloggarna tycker båda gott om Wengers debut och deras mottagande kommer faktiskt överens med det som skrivs i tidnings- och tidskriftsartiklarna.

Vid sidan av dessa positiva reaktioner finns också negativ kritik. De multietniska slangorden och uttrycken som finns med i "Borta i tankar" och "Elixir" betraktas ibland som störande och komplicerade. Några recensenter skriver att slangorden och uttrycken är "rätt ogenomträngliga", "en oöverstiglig barriär" och gör boken "svårläst".¹⁰⁸ En viss recensent skriver även att "rinkebysvenskan" som Wenger använder är en "språkligt utarmning" av det svenska språket.¹⁰⁹

¹⁰⁴ Lindberg, Sanne: "Alejandro Leiva Wenger- Till vår ära", Publicerad: 04.01.2011 [<http://tekoppenstankar.blogspot.com/2011/01/alejandro-leiva-wenger-till-var-ara.html>; hämtad 29.04.2011].

¹⁰⁵ Sjögren, Dan: "Wenger öppnar ett eget rum i språket.

¹⁰⁶ Dahlbäck.

¹⁰⁷ Berggren.

¹⁰⁸ Sjögren, Dan: "Intressant men svårläst".

¹⁰⁹ Forsberg.

Wenger betraktas i de flesta tidningsartiklar som en inspiration, en viktig pionjär i utvecklingen av multietnisk slang i den svenska skönlitteraturen. Jonas Hassen Khemiri nämns i några artiklar som den första författaren som påverkades direkt av Wenger vad gäller språk. Parallellen mellan användningen av denna typ av konstruerad multietnisk slang och Khemiris invandrarbakgrund dras i de flesta recensioner och artiklarna. Det är alltså tydligt att språk förknippas med etnicitet. Vad gäller användningen av multietnisk slang i Alejandro Leiva Wengers debutbok *Till vår ära* kan man alltså säga att han riktigt har tjänat på den och att boken, särskilt på grund av just detta språkbruk, har blivit en sådan stor succé.

3.3. Jonas Hassen Khemiris *Ett öga rött*

3.3.1. *Presentation Ett öga rött*

Ett öga rött är Khemiris debutroman som är skriven i dagboksform. Det är huvudpersonen Halim som håller i pennan. Han är en 15-årig arabisk kille som bodde tillsammans med sin far Otman i Skärholmen, tills hans mor avlider efter en lång sjukdom. När sin far en dag bestämmer att flytta från förorten till Södermalm, Stockholms innerstad, för att stimulera Halims integration i det svenska samhället, reser Halim sig mot det. Därigenom är Halim också tvungen att byta skola, vilket inte är så lätt för att det finns inte så många invandrare där. Han längtar efter Skärholmen och livet han hade där. Han blir upprorisk i skolan och säger att han hatar alla svenskar. Halim tycker att hans far inte bryr sig så mycket om kampen mot 'svennarna' som han borde. Halim har en arabisk tant som heter Dalanda som Halims pappan tycker inte om. En dag får Halim en skrivbok av henne, som senare blir Halims dagbok. Dalanda, en arabisk kvinna, påstår att svenskarna har gjort en integrationsplan som handlar om att få bort invandrarna från Sverige. Halim ser bevis om svennifiering överallt och fattar inte hur alla andra kan missa den. I denna dagbok använder Halim en egen, speciell variation av svenska som han själv har uppfunnit och som har drag av multietnisk slang.¹¹⁰ Enligt Dalanda får han aldrig förneka sina arabiska rötter och hon beveker honom att prata mer arabiska och låtsas som om han inte kan prata och skriva riktig svenska. Detta förstås absolut inte av sin far:

Varför skriver du sådär? Fett skönt, shunnen, gussen. Va? Vem känner du som pratar så där? Varför tror du vi flyttade? Vem av dem är egentligen mest falsk? Sonen som idealiserar sina rötter eller pappan som bara vill se framåt. (Khemiri, 2003, s241)¹¹¹

¹¹⁰ Källström, 2010, s146.

¹¹¹ Strömberg, Ragnar: "Räkna med bråk": *Aftonbladet*. Publicerad: 04.08.2003.

Han behärskar maktens svenska, men han vränger den medvetet ut och in, genom att använda en egen variant av multietniskt ungdomsspråk och arabiska uttryck i rastlös jakt på sin egen identitet.¹¹² Standardsvenska används när Halim kommunicerar med 'enspråkiga svenskar' och när samtalet förs på arabiska. Han leker alltså på samma vis med sitt språk såsom han gör med sin identitet. Denna lek med språk har senare blivit Khemiris varumärke.

3.3.2. Mottagandet *Ett Öga Rött*

Jonas Hassen Khemiri kan betraktas som en pionjär i användningen av multietnisk slang i den svenska skönlitteraturen. Han är en av Sveriges mest framgångsrika författare som debuterade med romanen *Ett öga rött* 2003. 2004 vann Khemiri Borås Tidnings debutantpris med denna bok och beskrevs som "en ny röst" i svensk litteratur av "Stefan Eklund på *Borås Tidning*, som suttit i juryn sedan starten".¹¹³ Allt detta bidrar till att jag har valt att inkludera denna roman i min undersökning.

Själv säger Khemiri att han för språket i *Ett öga rött* påverkades av sin mor, som enligt honom "väckt [s]in fascination för språket, varför vi väljer vissa ord, vad de rymmer, varifrån de kommer" och för att bearbeta språket började han "hänga med Halim och satt i köket och 'pratade' med honom, hittade rösten, hans språk." Om språket Halim använder säger författaren: "Halim bryter självmant ner sitt språk, bråkar med språket och försöker hitta en identitet genom att uppfinna ett språk."¹¹⁴ Han inspirerades också av hiphoppen som han berättar i *Upsala Nya Tidning*.

¹¹² Svensson, Gert: "Språket- identitetsskapare och maktmedel", i: *Dagens Nyheter*, Publicerad: 02.08.2004.

¹¹³ TT Spektra: "Dags för Borås Tidnings debutantpris", i: *Smålandsposten*, Publicerad: 21.02.2008.

¹¹⁴ Kellberg, Christina: "Med huvudet fullt av vimmelkanter", i: *Dagens Nyheter*, Publicerad: 10.08.2003.

Khemiri anger den amerikanske rapparen Nas som viktig inspirationskälla eftersom han "använder sig av språket genom att korsklippa mellan olika bilder" och han berättar:

(...) mitt i alla rim och alliterationer en historia. Han frammanar bilder med hjälp av bara några få ord och sånt kan jag lyssna väldigt mycket på. Det finns en direktitet.

Genom "de sanna markörerna" lockar Jonas Hassen Khemiri fram känslor eller "illusionen av att skulle vara sant". Samtidigt vill författaren visa att karaktärer har fantasier om verkligheten med vilken han vill påminna läsaren om hur stark fiktionen är.¹¹⁵

Att Jonas Hassen Khemiri inte kan betraktas som invandrarförfattare bevisas av sin bakgrund. Han växte upp i Sverige och pratar flytande svenska. "Han tog svennevägen, som huvudpersonen Halim skulle ha uttryckt det" skriver Matilda Hansson i en artikel i *Sydsvenska Dagbladet* eftersom Khemiri läste vid Handelshögskolan, Stockholms Universitet, hade en praktikplats som EU-kommissionens observatör i FN:s säkerhetsråd och debuterade som författare. Khemiri betonar i en reaktion i denna artikel att han inte vill bli "språkrör för unga invandrare" men "att [han] inte säger vad [han] tycker till dig betyder inte att [han] inte tycker någonting om det". Det han inte ville göra med romanen var att skriva en "förortsbetraktelse" eller beskriva ett "invandrargång". Han syftade också absolut inte på att skriva "på det som kallas Rinkebysvenska".¹¹⁶ Effekten han ville få med användningen av detta språk i *Ett öga rött* förklarar författaren själv i *Östgöta-Correspondenten*:

Det är ett mycket medvetet val. Idén är att man som läsare tror att "oj, det här är skrivet av någon som har noll koll". Men så småningom förstår man att han faktiskt bryter ner språket och gör fel med flit. Han använder rak ordföljd och misshandlar prepositioner medvetet. Det blir en häftig maktförskjutning när någon väljer att göra fel.

¹¹⁵ Anter, Frida: "Språket är hans huvudperson", i: *Uppsala Nya Tidning*, Publicerad: 06.08.2007.

¹¹⁶ Hansson, Matilda: "Han vill inte finnas i en tjugondesekundersversion", i: *Sydsvenska Dagbladet*, Publicerad: 06.11.2003.

Han tillför ännu i denna artikel att han syftar på att "utmana och driva med folks fördomar". Tyvärr visas i några recensioner att det inte verkar som om alla förstår det. Men just alla missförstånd som uppstår genom romanen "gör att han tycker att det känns extra angeläget att komma ut och träffa läsare för att ge dem sin egen tolkning av boken." Khemiri anger till slut i denna artikel att: "Det är jätteroligt att få reaktioner direkt från publiken och nyttigt att påminnas om vilken kraft boken har."¹¹⁷

På samma vis som jag har strukturerat reaktionerna om språket i Wengers *Till vår ära*, börjar jag detta kapitel med de egentliga recensioner. Sedan analyserar jag artiklarna som publicerades om språket i *Ett öga rött* och till slut tar jag upp webbloggarna. Totalt har jag analyserat 49 artiklar. Av det finns det 33 artiklar i dagspress och andra tidningar och tidskrifter, varav 12 recensioner. Vid sidan av dessa tidningsartiklar har jag också inkluderat 16 nätartiklar, varav 15 webbloggar om Khemiris *Ett öga rött*. Recensionerna som jag har tagit upp i min undersökning kom ut mellan augusti och december och 2003. Artiklarna publicerades mellan 2004 och idag. Nätartiklarna kom ut mellan september 2003 och idag. Detta kapitel avslutar jag på samma vis som förra kapitlet med en sammanfattning av recensionernas värdering av språket.

¹¹⁷ "Full koll på svenska bruten", i: *Östgöta-Correspondenten*, Publicerad: 14.10.2004.

Recensioner

Den första recensionen i min analys är en av Lena Kvist som anger Alejandro Leiva Wenger som en inspirationskälla. Hon skriver att *Ett öga rött* språkligt sett är skriven på samma innovativa vis som Wengers *Till vår ära*, "konsekvent" och "skickligt", men att det fortfarande känns originellt. Kvist kallar *Ett öga rött* därför också för en "verkligt rolig roman". Jonas Hassen Khemiri har enligt henne skapat något alldeles eget. Hon anger också att "de Stockholmsarabiska miljöerna är gissningsvis också nya för de flesta av läsarna" och att allt annat egentligen är rätt gammalt, vid vilken hon betonar att det inte alls är samma sak som tråkigt eller dåligt.¹¹⁸

Björn Gunnarson gör det som Khemiri absolut inte ville nå med sin debutroman. Han förknippar författaren med gruppen 'invandrarförfattaren' genom att skriva att "den nya, etniskt definierade underklassens erfarenheter har sent omsider brutit igenom i svensk litteratur" och genom att hänvisa till författare som Alejandro Leiva Wenger och Johannes Anyuru. Han talar om ett "genombrott för en svensk invandrarlitteratur" som enligt honom inte bara beror på "att den bildade vita medelklassen önskar veta något om hur den "andra sidan" lever" utan anger språket som viktigaste skäl. Han kallar den språkliga varianten i *Ett öga rött* för "Rinkebysvenskan eller vad nu väljer att kalla den", som han tycker "ger en expressiv samtidsfärg och kan användas för att ge det litterära språket en förnyelsens fräschör." Han anger att lexikonet av detta "identitetsstämplande" gruppsspråk håller på att bli allmän egendom och att denna språkvariation, som används av Halim, är just den som är en del av huvudpersonens förbannelse.¹¹⁹

¹¹⁸ Kvist, Lena: "På ren Rinkebysvenska", i: *Södermanlands Nyheter*, Publicerad: 03.08.2003.

¹¹⁹ Gunnarson, Björn: "Den unga Halims lidanden", i: *Göteborgs Posten*, Publicerad: 04.08.2003. s36-37.

Ragnar Strömberg anser i *Aftonbladet* att läsaren behöver lite tid för att bli van vid "den språkliga kontrasteffekten" i *Ett öga rött*, men tycker inte att det förändrar det faktum att Khemiris skrivstil är imponerande. "Khemiris språkröra" är enligt Strömberg "av det exceptionella slaget". Strömberg gissar att *Ett öga rött* kommer att väcka mycket anstöt, inte bara i "de flesta tänkbara ideologiska och litterära lager" utan också "bland dem som annars skulle välkomna en talangfull ung förortsförfattare". Det är påfallande i denna recension att Strömberg kallar Khemiri också för "förortsförfattare", en term som redan har väckt stor uppståndelse bland författarna som kallas så. Att Strömberg inte tycker om Khemiris debutroman visas i att han är övertygad om att Khemiri kommer att anklagas för "sexism, fascistisk våldstyrkan och antisemitism" eftersom boken enligt honom söker skönheten i hatet och i striden och absolut inte präglas av "subtila distinktioner mellan författaren och det skrivna". Han jämför Khemiri till och med med den omstridda författaren Nikanor Teratologen.¹²⁰ Strömberg betonar att Khemiri verkligen står för "varje ord, varje påstående om tingens ordning och sakernas tillstånd" eftersom han låter Halim även säga det:

Khemirikillen borde inte ge upp för Sverige behöver fler arabförfattare och kanske min hjälp kan lära honom skriva äktare än dom andra "varje gång han får" priser det kommer ny check till mig "Alla svenskar köper boken för dom tror dom får mesig halvvarab fast egentligen dom får äkta arabisk fullblod!" (Khemiri, 2003, s249)

Rent språkligt tycker Ragnar Strömberg att Khemiri inte har gjort något revolutionärt eftersom den "kantiga" prosan han använder idag redan accepterades som konstspråk och därför inte längre fungerar som "syntaxupprorisk provokation".

¹²⁰ Pseudonym för Niclas Lundkvist, en svensk författare som kallas för 'äckelförfattaren'. Hans verk präglas av överdrifter av sexuell natur. och med hans debutroman "Äldreomsorgen i Övre Kågedalen" (1992) höjde han åtskilligt ribban för hur otuktig den svenska skönlitteraturen får vara. Otuktig i alla bemärkelser, inklusive ideologiska och stilistiska. Hämtad från [<http://biblioteket.se/default.asp?id=4527>; hämtad 25.04.2011] och [<http://www.dn.se/dnbok/bokrecensioner/nikanor-teratologen-att-hata-allt-manskligt-liv>; hämtad 06.05.2011].

Khemiri är medveten om detta och använder språket därför för att ge "språklig gestalt åt berättarens, den unge tankesultanen Halim, vägran att låta sig integreras, för han har genomskådat Den Stora Integrationsplanen som vill göra svenskar av blattar."¹²¹

Att Khemiris val att skriva på "en sorts tillrättalagd förortssvenska" redan har fått mycket uppmärksamhet i medierna skrivs av Hanna Gardell i *Sydsvenskan*. Som viktig företrädare för Khemiri anger hon Alejandro Leiva Wenger med sin novellsamling *Till vår ära*. Khemiris språkbruk beskrivs av henne som "bruten svenska med styltig rak ordföljd" och är enligt henne det mest särpräglade med romanen. Hon understryker dock att just detta språk blir "både ett huvudnummer och en begränsning", eftersom det kan orsaka svårigheter för läsaren under läsningen. Enligt Gardell ställer Khemiri "berättigade frågor och låter romanen demonstrera språkets inverkan på identiteten". Att språket fungerar så bra bevisas av att "Halims konstlade språk blir ett tecken på hans vilshenhet; han spelar rollen som invandrare och utanförstående, just för att han känner sig så. Något gängbart läge mittemellan svenska och utlänning verkar inte finnas." En annan effekt av Halims språkbruk är enligt Gardell att man som läsare tvingas att "undertrycka reflexen att lägga allt tillrätta, för att hitta ett flyt i meningarna."¹²²

Precis som Hanna Gardell som varnar för risken att språket kan vara ett hinder för läsaren att förstå hela berättelsen, anger Annina Rabe att risken finns att "själva läsningen av boken grumlas" just på grund av detta språk. Hon citerar också en reaktion på *Expressens* kultursida angående Jonas Hassen Khemiris frekventa förekomst i media: "Nästa person som använder 'Rinkebysvenska' får en gjutjärnspanna i skallen." Hon säger att hon förstår tröttheten av denna skribent som har nog med fokuseringen på det mångkulturella samhället. Det är därför som hon försöker undvika begreppet rinkebysvenska, men hänvisar till det som "R...svenska".

¹²¹ Strömberg.

¹²² Gardell, Hanna: "Hellre stolt fejkarab än lågstatussvensk".

Att förhandsintresset för Khemiri varit stort i både smala och bredare medier bekräftar enligt Gardell att ”vi-och-dom’-mentaliteten lever kvar i en kultur- och medievärld där den vita helsvenska medelklassen alltjämt fortsätter att vara norm.” Hon kallar romanen för ”lättläst, medryckande och på många ställen vass och rolig” och tycker att han lyckades i att visa tidstypiska detaljer och få mycket sagt både på och mellan raderna. Blandningen av ”lättäm humor och satir” påminner Rabe då om vissa brittiska bästsäljare. Enligt Gardell är Khemiri:

(...) någon språklig ekvilibrist av typen Alejandro Leiva Wenger (som ju också skrev på så kallad R...svenska i sin uppmärksamma debut häromåret), även om han plockar många språkliga poänger i sitt ironiska användande av den brutna svenskan.¹²³

Olle Castelius skriver i *Aftonbladet* att Jonas Hassen Khemiri med romanen *Ett öga rött* skapar en helt ny litterär genre och kallar romanen för ”den första romanen som är helt skriven på bruten svenska” och Khemiri ”en av årets mest intressanta debutanter”. Castelius tycker att stilen i *Ett öga rött* helt enkelt ”är uttryck för författarens bristande språkfärdigheter och att legitimeringen av detta språk i den litterära offentligheten skulle kunna möjliggöra för fler människor som talar ’bruten svenska’ att skriva och publicera berättelser om sina liv”.¹²⁴

Han drar en parallell mellan Khemiri och Halim, någonting som Khemiri, som redan sagt, inte alls tycker om. Han undrar vad som kommer i förlängningen av Khemiris nya litterära stil och menar att författaren brutit igenom en vall: ”Hur många berättelser finns det gömda bland dem som inte vågat skriva av rädsla för kravet på perfekt svenska.”¹²⁵

¹²³ Rabe, Annina: ”Vasst på bruten svenska”, i: *Svenska Dagbladet*, Publicerad: 04.08.2003.

¹²⁴ Nilsson, 2010, s37.

¹²⁵ Castelius, Olle: ”Uttrycken talar om vilka vi är”, i: *Aftonbladet*, Publicerad: 07.08.2003.

Ett öga rött är enligt Anders Sjögren "skriven på det språk som talas bland som stora grupper av invandrare". Han betraktar detta som berömvärd, eftersom "språk är identitet och allt som sägs, allt som tänks, allt som händer i denna roman skulle klinga falskt om det uttrycktes på ett annat sätt."¹²⁶

"Skräll", så kallar Christina Kellberg för Jonas Hassen Khemiris debutroman i *Dagens Nyheter*. Skälet för detta är att Khemiri fick, samma dag som *Ett öga rött* kom ut, "lysande recensioner i de fyra stora dagstidningarna". Hon hänvisar till den första recensionen som publicerades av *Dagens Nyheter*, där Jonas Thente skrev:

Det finns inget homogent samhälle att ta spjörn emot, utan en förvirrande mängd versioner av samhället. Och den jämnrå normalitet som tidigare bildade bakgrund för en ung sökare, är i dag en färgsprakande, föränderlig massa av likasinnade. (Thente)

Kellberg betonar också vikten av språket i *Ett öga rött*: "Halim bryter självmant ner sitt språk, bråkar med språket och försöker hitta en identitet genom att uppfinna ett språk." Hon avslutar recensionen genom att skriva att "Jonas Hassen Khemiri lyckas utmärkt förmedla oredan i Halims unga huvud".¹²⁷

I *Nerikes Allehanda* misstolkas Halims bakgrund, eftersom han faktiskt inte är en invandrare för att han föddes i Stockholm:

Språket får en konservativ oförberedd läsare (...) att resa ragg tills man efter några sidor ger sig, förstår att man befinner sig i en annan verklighet: inne i huvudet på en mycket ung invandrarkille med skarp iakttagelseförmåga, rapp tunga och helt andra referensramar en (sic) de lagomsvenska.¹²⁸

En sak som Khemiri inte kan beskyllas för enligt Jonathan Selmane, är att han saknar berättarglädje som några andra svenska debutanter i litteraturen. Han beklagar att trots att de "skriver väl, genomtänkt och har några intressanta grepp vad det gäller form", det i många fall dock finns "en brist på historier".

¹²⁶ Sjögren, Anders: "Först ut att skriva på 'invandrarsvenska' var Alejandro Leiva", i: *Västerbottens Kuriren*, Publicerad: 04.08.2003.

¹²⁷ Kellberg, Christina: "Med huvudet fullt av vimmelkanter", i: *Dagens Nyheter*, Publicerad: 10.08.2003.

¹²⁸ Niittymäki, Maija: "Långt från det lagom svenska", i: *Nerikes Allehanda*, Publicerad: 27.08.2003. 26.

Det är därför som Selmane betraktar Khemiris debutroman *Ett öga rött* som "en glad överraskning". Enligt honom är boken inte bara "snygg" utan också en av det mest inspirerade han läst på mycket länge. Krossningen av bokstäverna i Halims dagbok tyder på det speciella språket Khemiri använder som Khemiri enligt Selmane själv kallar för "Halim-svenska". På så vis fångar Khemiri "ungdomens ofokuserade egocentrism på ett fantastiskt sätt" tillägger Selmane.

Han jämför Khemiri med Azou Begag, en algerisk-fransk författare som i *Béni eller ett eget Paradis* skildrar Béni en ung fransman med algeriska rötter som bor med sin familj i en förort till Lyon. Hans föräldrar är från Algeriet, men själv ser han sig som fransk. Han kämpar för att komma vidare i livet och inte bli fast i förorten och dess problem.¹²⁹ Jonas Hassen Khemiri är enligt honom det närmaste svar Sverige kommer Azouz Begag och han hoppas att *Ett öga rött* kommer att göra Khemiri lika berömd.¹³⁰

Daniel Sandström beskriver Khemiris "mycket haussade debutroman" som en "hybridform", en roman "med brett tilltal, som funkar både kommersiellt och hos kritiken." Sandström säger följande om framgången av *Ett öga rött* i medierna:

Det berodde på hög grad på Khemiris förmåga att återge en autentisk och i grunden språklig identitetskonflikt hos unge Halim som tvekar mellan rollerna som "blattefilosof" och "svenne". Visst finns det en tonträff och verbal uppfinningslust hos Khemiri, men annars säger bokens framgång mest något om bristen på samtidsprosa i Sverige. Vi är så svältfödda på den att det räcker med vissa markörer - "identitet", "kulturkrock" - för att det ska vattnas i munnen på medier och läsare: äntligen lite verklighet!

¹²⁹ [<http://www.boktipset.se/bok/beni-eller-ett-eget-paradis>, hämtad: 14.04.2011].

¹³⁰ Selmane, Jonathan: "Strålande om den unge mannen som tankesultan", i: *Tidningen Ångermanland*, Publicerad: 10.09.2003.

En negativ punkt av *Ett öga rött* är enligt Sandström att den är svårläst och att detta påverkar romanens kvalitet:

Och även om *Ett öga rött* är ett glädjande tecken på att den kulturellt sett så homogena litteraturproduktionen i Sverige nu äntligen börjar lösas upp, så är det inget som hjälper när du väl sitter med boken i läsfåtöljen. Då måste texten funka på andra meriter än ideologiska, närmare bestämt estetiska. I *Ett öga rött* finns ett öra och en röst, men ingen roman.¹³¹

Språket i *Ett öga rött* ligger enligt Petter Bengtsson "mittemellan dialekt och brytning." Han säger att "nysvenska ord som *guss* (tjej), *fett* (mycket) och *Svenneland* (Sverige)" tillhör "den dagliga jargongen" av språkvarianten i romanen:

Ord som annars uppfattas som grova används tämligen obehindrat: tjejer kallas ofta *fitta* och invandrare nästan alltid *blattar*. I Stockholm kallas det Rinkebysvenska och i Skåne blattesvenska.

Han understryker att detta språk förekommer i hela berättelsen och alltså inte i dialoger och att Khemiri har givit "språklösheten ett språk" och "gjort den till ett eget särpräglad uttryck". Enligt Bengtsson finns det inga språkliga uttryck som inte kan fungera som god litteratur och är det en "kraftfull politisk handling att ta in det brutna språket i text. Det vidgar svenskan, gör den större, rikare." Precis som Sandström i den förra recensionen tycker Bengtsson att romanen, vid sidan av språket, inte har mycket att erbjuda. Han skriver att *Ett öga rött* är "ett ganska svagt romanbygge" och att "handlingen ofta går på tomgång":

Halim har problem med sin omgivning, gillar inte skolan och känner sig missförstådd av alla vuxna. Så mycket mer händer egentligen inte. Historien är helt enkelt för tunn.¹³²

¹³¹ Sandström, Daniel: "Romaner i tid och otid", i: *Sydsvenska Dagbladet*, Publicerad: 30.12.2003.

¹³² Bengtsson, Petter: "Oslipad debutant" i: *Svenska Dagbladet*.

Recensionerna av Jonas Hassen Khemiris *Ett öga rött* är mycket positiva. Språket i boken anses som något helt innovativt inom den svenska skönlitteraturen. De olika benämningar detta språk får, tyder på att inte alla recensenter riktigt har förstått vad Khemiri syftade på när han valde att använda en typ av multietnisk slang i sin debutroman. Vissa recensenter som kallar Khemiris språk för rinkebysvenska eller blattesvenska glömmer att språket i romanen är konstruerat och litterärt och alltså inte alls autentiskt. En annan misstolkning av romanen är att några recensenter förknippas Halims åsikter med författarens. *Ett öga rött* betraktas felaktig av dessa recensenter som Khemiris självbiografi. Det som de flesta skribenter är ense om, är att Halims karaktär just är så stark och övertygande genom språket han använder. Kritiken som *Ett öga rött* får, är att formen verkar vara viktigare än innehållet och att Khemiri har lagt ned för mycket tid på språket. Det gör att själva berättelsen betraktas av några recensenter som svag.

Artiklar

Den första artikeln i min analys meddelar att Jonas Hassen Khemiri belönades med Borås Tidnings debutantpris för sin debutroman *Ett öga rött*. TT Spektra betonar att Khemiris roman "fortsätter att ge genklang i den svenska kulturvärlden ett drygt halvår efter utgivningen" och upprepar *Borås Tidningens* åsikt om romanens språkliga kvaliteter: "För en smart och hjärtevarm roman som drattar språket på ända och får svenskan att glänsa som om den vore ny."¹³³

¹³³TT Spektra: "Debutantpris till Ett öga rött", i: *Norrköpings Tidningar*, Publicerad: 04.03.2004.

Tidningen *Barometern* skriver också om *Borås Tidnings* debutantpris Khemiri fått. *Ett öga rött* sammanfattas i denna artikel som "en av förra årets mest uppmärksammade romaner":

Historien om Halim som utnämnt sig till revolutionsblattefilosof och bygger en egen identitet med språkets hjälp har hyllats av kritiker, men också missförstått av somliga. Jonas Hassen Khemiri har utnämnts till förortsförfattare och Halims halsbrytande akrobatiska språkbehandling har kallats för 'Rinkebysvenska'.¹³⁴

I *Dagens Nyheter* intervjuar Gert Svensson Jonas Hassen Khemiri om styrkan och makten av språk. I denna intervju berättar Khemiri att han som barn tillsammans med hans kompisar gillade att experimentera med språket. Enligt honom är det svenska språket "oerhört vackert, motsägelsefullt och melodiöst". Men den korrekta lektionssvenskan som användes i skolan, var "vattnig och gav en besk eftersmak". Många av hans kompisar var födda utomlands eller hade utländska föräldrar. Tillsammans utvecklade de en sorts "bruten kompissvenska som smakade salta popcorn och innehöll massor av kodord som bara vi förstod" och han bidrog med vridna varianter av arabiska ordspråk. Om språket av Halim i *Ett öga rött* berättar Khemiri:

Halim är inte okunnig. Han konstruerar sig själv med hjälp av sin khemiriska, han expanderar svenskan krokarna till den och klamrar sig fast vid skevheterna för att försöka hitta sin identitet. Det enda han säkert vet är att han aldrig vill bli som svensarna.¹³⁵

¹³⁴ Ingen: "Debutant får svenskan att glänsa", i: *Barometern: Oskarhamns-Tidningen*, Publicerad: 05.03.2004.

¹³⁵ Svensson, Gert: "Språket - identitetsskapare och maktmedel", i: *Dagens Nyheter*, Publicerad: 02.08.2004.

Hänvisningar till andra recensenter som anklagar Khemiri eftersom de tycker att falska och djupt rasistiska fakta framförs i *Ett öga rött*, visas i en artikel av *Östgöta-Correspondenten*. Mats Gellerfelt skrev till exempel i *Svenska Dagbladet*, i samband med en recension av två idrottshistoriska böcker:

I en av de senaste årens osmakligaste böcker på svenska, Jonas Hassen Khemiris *Ett öga rött*, hävdas på fullt allvar att judar inte kan vara framstående idrottsutövare. Det är ett häpnadsväckande historielöst och djupt fördomsfullt, för att inte säga rasistiskt uttalande.

Jonas Hassen Khemiri reagerade på denna recension genom att säga att "Det är så idiotiskt att det inte ens går att bemöta." Khemiri jämför kulturjournalisternas reaktion med den av invandrare som har läst boken på följande sätt:

Kulturjournalister, som inte missförstår ironin, hyllar ofta äktheten och hör "hiphoppen eka mellan raderna" medan många läsare med invandrarbakgrund ofta framhåller tragiken framför humorn i boken. Och visst är det djupt tragiskt med en huvudperson som medvetet bryter och som dessutom ljuger i sin egen dagbok.¹³⁶

I en artikel i *Norrköpings Tidningar* om en föreläsning av Khemiri i Finspång påpekas igen missförståndet som uppstod om att *Ett öga rött* är "en bok om en invandrare och att boken handlar om en kille från förorten, trots att Halim bor i Södermalm." "Det är som om man köper Halims argumentation om att invandrare är på ett visst sätt" säger Khemiri i artikeln som egentligen skulle vilja skicka med en manual för hur boken ska läsas.¹³⁷

Marie Petterson beskriver i *Helsingborgs Dagblad* med anledning av utgivningen av Khemiris andra roman *Montecore- en unik tiger* också några reaktioner som *Ett öga rött* har fått i tidigare recensioner. Hon betonar felaktiga tolkningar romanen har fått i några recensioner. Hon hänvisar till Norstedts lansering av Khemiri som "invandrarförfattare" och "boken som den första skriven på äkta rinkebysvenska" som absolut inte uppskattades av Khemiri själv.

¹³⁶ "Full koll på svenska bruten", i: *Östgöta-Correspondenten*, Publicerad: 14.10.2004.

¹³⁷ Johansson, Anna-Karin: "Succédebutanten pratade om sin roman i Finspång", i: *Norrköpings Tidningar*, Publicerad: 18.03.2005.

Författaren blev "skitsur" på förlaget eftersom *Ett öga rött* inte alls var skriven på "äka rinkebysvenska" utan "på ett av författaren påhittat språk som hämtat klichéer ur ungdomsspråk och förortsslang". Problemet med misstolkningar är framför allt att ett antal recensenter blandar ihop Khemiri och dess huvudperson Halim. De tolkar romanen som ett slags självbiografiskt verk. Eftersom denna misstolkning framför allt drabbar författare med utländsk bakgrund, kan frågan ställas om dessa tolkningar uttrycker rasism eller bara "ett genuint intresse för detta nya Sverige och dess språkliga representanter".¹³⁸

Smålandspostens artikel om föreläsningen "Liv= Litteratur" i Stockholms stadsbibliotek, beskrivs en läsare som i detta bibliotek visade sitt missnöje med språket i *Ett öga rött* på ett originellt sätt. Han irriterades av spelrummet Halim får i romanen och bestämde därför att gå igenom de första sidorna med rödpenna.¹³⁹

"Bruten svenska" är termen Anna Dahlin använder i sin artikel i *ST Press*, som kom ut med anledning av filmatiseringen av *Ett öga rött*, för att beskriva språket som används i romanen. Språket beskrivs som ett "förortens ungdomsspråk med ny slang och annorlunda grammatik och ordföljd". Detta språk kombinerat med "det höga tempot och huvudpersonens vildsinta subjektivitet" kan å ena sidan ge en mycket intressant och intensiv läsoplevelse, men å andra sidan kan förortssvenskan utgöra ett hinder för somliga läsare. I denna artikel finns också ett mikrolexikon som visar några exempel på multietniska slangord. Dessa ord delas in i tre grupper: skämtsamma ord som *kebab* (arab), *deniro* (tuffing) och *curry*, *mowgli* (indier), ord hämtade från andra språk som *ayna* (polis), *jalla* (kom, skynda) och *habib* (kompis) och slutligen ord med tillägg -ish eller -o som *babblish* (skvallertant), *becknish* (sälja) och *bebo* (barn).¹⁴⁰

¹³⁸ Petterson, Marie: "Khemiri gör sin grej", i: *Helsingborgs Dagblad*, Publicerad: 06.02.2006.

¹³⁹ Nyberg, Anna: "Svenska utan rödpennan", i: *Smålandsposten*, Publicerad: 16.02.2007.

¹⁴⁰ Dahlin, Anna: "Ett öga för språket", i: *ST Press*, Publicerad: 12.09.2007.

Ines Micanovic beskriver i *Smålandsposten* det svenska språkets nyliga utvecklingar och hänvisar till Jonas Hassen Khemiri som tillskrivs att han bröt ny mark med *Ett öga rött* vad gäller språk, som var helt nytt. Khemiri kastade enligt henne om grammatiska regler och stavning och "ut kom den svenska kultureliten med en annorlunda och ny syn på vårt språk". Det som Micanovic dock undrar är om det behöver finnas ett typiskt ungdomsspråk och om det ursvenska talesättet och ordspråket håller på att dö ut.¹⁴¹

Genom att skriva har författare en möjlighet att "göra det påhittade verkligt och myter sanna" säger Marie Branner i intervjun hon har gjort med Jonas Hassen Khemiri i *Göteborgs Posten*. Det som Khemiri bara vill är att definiera sig själv utan att bli "vinklad eller etiketterad: Inte svenne-Jonas, Hedersblatte-Younes, FN-Jonas, Handels-Jonas, Hiphop-Jonas, Dramatiker-Jonas. Utan sig själv." Branner kallar Jonas Hassen Khemiri för en "ordmagiker" eftersom han "samlar, förvränger, petar isär och hittar nya".¹⁴² Makten som språk har kan inte underskattas enligt Branner och det kan fungera som en mask som också visas i *Ett öga rött*, där Halim använder språk för att undvika "bli svennifierad och kameleontisera sig". Hon hänvisar också till begreppet 'khemiriska' som förknippas med det unika sättet Khemiri behandlar språket i romanen. Det hon också betonar är att hans debutroman också har lett till negativa reaktioner av läsare som betraktar detta språk som "ett angrepp på det svenska språket" och att han även om har fått hatmejl för detta.¹⁴³

I intervjun Branner har gjort med Khemiri säger författaren att humor i en roman är mycket viktig för kraften den har att avvärja. Raka och enkla berättelser tycker han inte om och det är därför som han vill att berättelser ska vara lite "skeva och grusiga".

¹⁴¹ Micanovic, Ines: "Ett ord på vägen", i: *Smålandsposten*, Publicerad: 14.03.2008.

¹⁴² Branner, Marie: "Transformer i gränsland", i: *Göteborgs Posten*, Publicerad: 12.04.2008. s7.

¹⁴³ Branner, s8.

Branner gör i slutet av artikeln några exempel på 'khemiriska' uttryck som förklaras av Khemiri själv: *gussilago* (= "Påhittad fortsättning på slangordet guss för tjej. Den vars skönhet lyser över alla andras. Den som fyller en med övermäktigt sprall"), *tankesultan* ("En äkthetshyllande kämpe som ogillar gråzoner"), *kameleontism* ("Jag älskar kameleonter. Deras fulhetsrykte är överdrivet. Det handlar om hur vi spelar oss själva, hur vi uppfattas något jag aldrig slutar att fascineras av") och *tidsmaskiniska ord* ("Ord som omedelbart kan flytta en fram eller tillbaka i tiden. Som bogvisir- rakt tillbaka till Estoniakatastrofen").¹⁴⁴

"Att läsa Khemiri är lite som att läsa ett nytt språk, khemiriska, ibland "halvfonetiskt", skriver Lisa Berg Ortman i *Norrköpings Tidningar* som handlar om Khemiris *Invasion*. Hon uppskattar hur Khemiri målar upp människor och miljöer med fantasi, intelligens och genial humor och "en underliggande samhällskritik". Sättet på vilket Khemiri på ren 'khemiriska' driver med "taffligheten mellan människor där nervösa frågor kring ursprung uttalas med ett absolut gehör" är också någonting som Ortman betraktar som positivt.¹⁴⁵

En annan artikel i *Nya Wermland Tidningen* handlar om reaktionerna som *Ett öga rött* fick när den kom 2003 genom det ovanliga språkliga greppet som togs. Pia Röstell skriver att några recensenter trodde bara att Khemiri inte kunde skriva "riktig" svenska, medan en annan del "närmast geniförklarade den nyskapande Khemiri".¹⁴⁶

Tsemaye Opubor Hambraeus anger Jonas Hassen Khemiri som en av Sveriges viktigaste författare på Sveriges officiella webbsida. I denna artikel beskriver han "ståhejet" som uppstod efter att Khemiris *Ett öga rött* kom ut och inkluderar Khemiris reaktion på allt detta.

¹⁴⁴ Branner, s9.

¹⁴⁵ Berg Ortman, Lisa: "Jonas om den svenska tafligheten på "khemiri'", i: *Norrköpings Tidningar*, Publicerad: 21.04.2008.

¹⁴⁶ Röstell, Pia: "Om konsten att skriva fel så att det blir rätt", i: *Nya Wermlands Tidningen*, Publicerad: 26.09.2008.

Enligt Khemiri kändes det som om alla hade en åsikt om romanen och om Khemiri själv. Debatterna som då uppstod handlade om att det var "lämpligt" att skriva eller publicera en bok som verkade parodiera eller upphöja "invandrarnas svenska". Khemiri är trött på att tala om *Ett öga rött* och alla starka och ofta negativa reaktioner som det orsakade. Samtidigt tycker han att det är intressant att språk, och ord kan skapa sådana starka reaktioner. Det bevisar att det finns en politisk, omstörtande möjlighet som alltid har fascinerat honom.¹⁴⁷

Att svenska debutanter i litteraturen inte bara i siffror tagit mer utrymme, utan verkar ha fått en viktigare plats i förlagens marknadsföring, kallas för "Jonas Hassen Khemiri-effekten" av Stefan Eklund. Enligt honom "personifierar *Ett öga rött* ett genombrott för Debutanten", eftersom Khemiri är "så medial även som person". I artikeln finns också reaktionen av Håkan Bravinger, Norstedtsförläggaren, som tycker att Khemiri är unik "för att han både har många läsare och håller en hög litterär nivå." Bravinger påpekar dock också "det orimliga i att vara fixerad vid att hitta en liknande succé"

Man kan inte begära att en författare ska skriva nyskapande litteratur, sälja stort inbundet, sälja ännu mer i pocket och dessutom vara snygg. Det blir som när man letade efter en ny Jack, det funkar inte.¹⁴⁸

Frågan om *Ett öga rött* är "en svensk bok" ställs i en artikel i *Smålandsposten*. 2009 fick denna fråga förnyad aktualitet eftersom förläggarföreningen förlaget Kabusa då nekat att anmäla romanen *Numera negerkung* av Kevin Frato till årets Augustpris eftersom boken till hälften är skriven på engelska. Med anledning av detta fall undrar TT Spektra var man drar gränsen och "om Khemiri i *Ett öga rött* uppfinner en egen variant av svenska, godkänns boken då av Förläggareföreningen?"¹⁴⁹

¹⁴⁷ Opubor Hembraeus, Tsemaye: "Khemiri brings contemporary Sweden to new audiences", Publicerad: 14.11.2008 [<http://www.sweden.se/eng/Home/Lifestyle/Literature/Reading/Jonas-Hassen-Khemiri-brings-contemporary-Sweden-to-new-audiences/>; hämtad 27.02.2011].

¹⁴⁸ Hansson, Dan: "En debut sitter rätt", i: *Svenska Dagbladet*, Publicerad: 15.02.2009.

¹⁴⁹ TT Spektra: "Roman stoppas från Augustpriset", i: *Smålandsposten*, Publicerad: 15.09.2009.

I en artikel på minabibliotekets webbsida, som publicerades med anledning av en föreläsning Khemiri höll i Umeå för att berätta om sin nya pjäs *Fem gånger Gud*, skrivs att Khemiris språk är "vackert, medryckande och speciellt". *Ett öga rött*, skriver Örjan Westberg, "blev mycket omtalad för att den är skriven på förortssvenska, ofta med omvänd ordföljd." Enligt honom är Jonas Hassen Khemiri "en talesperson för många. Utan honom hade det svenska språket varit en stark röst fattigare."¹⁵⁰

Den svenska litteraturen under 00-talet beskrivs av Stefan Eklund i *Svenska Dagbladet*. Han säger att en typisk utveckling under 00-talet var att "de litterära debutanterna tagit allt större plats på den massmediala arenan" och att dessa författare fick "ett kommersiellt värde bortom sina eventuella litterära kvaliteter". Han anger Khemiris *Ett öga rött* som ett exempel på litteratur som använder humor som stilmedel och "dekonstruerar språkets berättande förmåga", två tendenser som enligt Eklund är typiska för 00-talet.¹⁵¹

I ett samtal om den svenska litteraturen under 00-talet i *Sydsvenska Dagbladet* anges att Khemiri är åtta på läsarnas lista och åtta på juryns lista i en omröstning om decenniets bästa svenska romaner. Jurymedlem Karin tycker att författaren "är en av dem som verkligen har etablerats" och att "nästa decennium folk kommer att säga att han är den nye Enquist" med vilket hon menar att han inte "kommer skriva som Enquist men bli en lika etablerad och bred författare. Som dramatiker har han även skrivit för de stora teaterscenerna. Han går hem överallt."¹⁵²

¹⁵⁰ Westberg, Örjan: "Dramatiker och språkkonstnär", Publicerad: 16.12.2009 [<http://www.minabibliotek.se/default.aspx?id=101054>; hämtad 25.04.2011].

¹⁵¹ Eklund, Stefan: "Berättelsen tog nya vägar", i: *Svenska Dagbladet*, Publicerad: 30.12.2009.

¹⁵² Chukri, Rakel: "Samtal om 00-talet", i: *Sydsvenska Dagbladet*, Publicerad: 31.12.2009.

I debatten om mångkulturen i den svenska litteraturen hänvisas i *Helsingborgs Dagbladets* artikel först och främst till Khemiri med *Ett öga rött* eftersom litteraturkritikerna letade sedan länge ivrigt efter en roman från "det nya Sverige, en skönlitteratur motsvarighet till hiphoppen, en insiderapport från multikultiland." Språket i romanen kallas för "en svenska med avig ordföljd och tryfferad med slang som *gussen* och *baxa*".¹⁵³

Jonas Hassen Khemiri har enligt Andreas Jakobsson i *Upsala Nya Tidning* sedan *Ett öga rött* blandat "medelvenssonliv med invandrarverklighet". Jakobsson påpekar prisen Khemiri har vunnit med romanen och mängderna av böcker han sålt. Författaren lyckades enligt Jakobsson charma både kultureliten och allmänheten med en och samma sorts texter. Jakobsson tycker att Khemiri har gjort allt detta "genom att kombinera kvalitet med att vara rolig" och att "få författare kunde vara mer passande på en satsning som går ut på att ge litteraturen en lite glammigare inramning." I en reaktion av Khemiri visas att författaren använder språket för att engagera sig själv politiskt eftersom han beklagar att han inte gör det i verkligheten.¹⁵⁴

Språklärare Julia Prentice intervjuas i *Lärarnas Nyheter* av Emilie Stendahl om sin avhandling "På rak sak" som handlar om hur elever i flerspråkiga miljöer använder flerordsuttryck. I denna avhandling har Prentice också undersökt hur Khemiri använt sig av det hon kallar för "konventionaliserade uttryck" i *Ett öga rött*:

I Jonas Hassen Khemiris roman *Ett öga rött* använder karaktärerna friskt olika svenska uttryck, fast många gånger på ett sätt som avviker från det vanliga. Ett extra ord smygs in eller så blandas två uttryck ihop, eller kontamineras som språkforskare säger. Till exempel skriver karaktären Halim "rakt på pucken" om vad som hänt – en sammanblandning av uttrycken rakt på sak och raka puckar, (...) Andra exempel är att Halim känner sig "oskyldig som värsta lamm" och att en maskin står och "samlar på damm". (Stendahl)

¹⁵³ Lingebrandt, Ann: "Förortsungar eller kulturelit", i: *Helsingborgs Dagblad*, Publicerad: 28.02.2010.

¹⁵⁴ Jakobsson, Andreas: "Språkländning med Jonas Hassen Khemiri", i: *Upsala Nya Tidning*, Publicerad: 27.03.2010.

Slutligen anger Prentice i intervjun: "Det är tydligt att personen i romanen är väldigt duktig på svenska för han känner till alla de här uttrycken som är specifika för svenskan och som tillhör ett ganska avancerat språkbruk."¹⁵⁵

Det som är mest påfallande i artiklarna är att skribenterna nästan rättar till missförstånden som uppstod om Khemiris syfte med *Ett öga rött*. I några artiklar intervjuas Jonas Hassen Khemiri själv, som beklagar alla misstolkningar av romanen och anger att han bara tycker om att leka med språk. Han anger också att han är trött på att reagera på alla dessa reaktioner men tycker samtidigt att det är intressant att språk och ord kan skapa sådana starka reaktioner.

Webbloggar

Precis som jag har gjort i kapitlet om Alejandro Leiva Wengers *Till vår ära*, inarbetar jag också några nätartiklar i analysen av Khemiris *Ett öga rött*, mer specifikt webbloggar.

Anna Carlsson recenserar Khemiris *Ett öga rött* på webbloggen "Dagensbok". Om språket i den skriver hon:

Jonas Hassen Khemiri låter Halim använda svenska med brytning, och det är först ganska jobbigt att läsa. Men när jag vant mig vid det blir jag helt lycklig över hur fullkomligt han behärskar språket. Det vimlar av helt lysande ordvändningar och meningsbyggnader. Det är också mycket stiligt att han låter Halim antyda en massa saker om sin döda mamma, frustration, utanförkänsla och annat utan att det egentligen sägs rakt ut.

Hon anger att det känns som om Halim är en verklig person, trots att hon vet att denna roman är en "skönlitterär historia" och "att den är alldeles för snyggt skriven för att vara en äkta dagbok." Hon är imponerad eftersom "bokens karaktärer har så mycket form och gestalt, att det känns som om jag skulle kunna berätta saker ur boken som om de gällde bekanta till mig personligen".

Hon avslutar inlägget genom att beskriva *Ett öga rött* som en "skön bok. Och det är gott nog."¹⁵⁶

¹⁵⁵ Stendahl, Emilie: "Varför säger vi 'prata i nattmössan'?", i: *Lärarnas Nyheter*, Publicerad: 15.12.2010.

Linnea skriver på webbloggen "Bokblomma" att när hon "tidigare i somras tänkte köpa några pocketböcker blev det (...) självklart att köpa *Ett öga rött*." Hon undrar om det var "den vackra framsidan som gjorde det" eller kanske "den fina kritiken som den här annorlunda boken har fått" som fick henne att köpa romanen. Hon jämför *Ett öga rött* med J.D. Salingers *Räddaren i nöden* och Leif Panduros *Skit i traditionerna* eftersom de passar i samma bokhylla enligt romanens baksida. Jämfört med dessa två romaner är *Ett öga rött* "mycket lättare att ta till sig och att språket är mycket intressantare och bättre". Linnea beskriver romanen som "härlig" och uppskattar att den "innehåller så mycket värme och äkthet". Hon skriver:

Det allra bästa med boken är språket som jag också nämnde lite längre upp i den här texten. Boken är lite som en dagbok där Halim skriver om sitt liv och om *kampen*. Perfekt svenska är det definitivt inte och det är det som gör berättelsen så trovärdig och skön. När man läser *Ett öga rött* kan man verkligen se en vilsen andra generationens invandrare framför sig. Boken hade inte alls varit i närheten lika bra om den hade varit skriven på grammatiskt korrekt svenska. Dock kan jag mycket väl tänka mig att språket är något som man antingen älskar eller hatar. Jag älskar bokens språk!¹⁵⁷

Författaren Jonas Hassen Khemiri lyckas skapa en sådan skildring om Halims "känslor, tankar och uppförande" att "du kan tro att det är en självbiografi" skrivs på webbloggen "Tessläsning". Bloggaren hamark1 anser att *Ett öga rött* är "en skönlitterär bok för både vuxna och ungdomar. Den är skriven på ett sådant vis att uppfattningar och åsikter om boken förändras ur ett vuxet och ungdomsperspektiv". Att Khemiris roman är innovativ anges också i blogginlägget eftersom temat enligt bloggaren är nytt och ovanligt inom skönlitteraturen och att "det visar på uppbyggnaden, språket och ämnet i boken".

¹⁵⁶ Carlsson, Anna: "En grym revolutionsblatte", Publicerad: 05.09.2003 [<http://dagensbok.com/2003/09/05/jonas-hassen-khemiri-ett-oga-rott>; hämtad 29.04.2011].

¹⁵⁷ Linnea: "Ett öga rött", Publicerad: 01.10.2003 [<http://www.bokblomma.com/203/khemiri-jonas-hassen/ett-oga-rott>; hämtad 29.04.2011]

Bloggaren har inte helt förstått budskapet Khemiri vill förmedla med denna roman:

Khemiri har själv en utländsk bakgrund och kanske därför han har valt just att skriva om integrationsplanen. Han är kanske själv involverad i det, och vill därmed få fram sina funderingar kring integrationsplanen. Khemiris budskap med boken är kanske att visa hur verkligheten är, att det kanske är på det här viset osämjor mellan de olika kulturerna uppstår. Att genom fördomar och förakt mot andra folkgrupper skapas det ingen fred på vår jord. (hamark1)

Det "speciella språket" i romanen, som kallas för "en annorlunda skönlitteratur", behövdes inte enligt bloggaren:

Khemiris ordval i boken är speciellt, vilket innebär mycket slang och blandade pronomen. Slangen är en väldigt speciell invandrarsvenska med förortsdialekt. Tyvärr tilltalar inte skrivsättet mig. Jag föredrar hellre en mer välformad grammatiskt rättskriven bok. Däremot var det en intressant läsning när jag funderar på dess egentliga budskap.¹⁵⁸

"Khemirir (sic), Khemiri, Khemiri...!" är rubriken till Elin Lönn-Nilssons inlägg på hennes blogg. Trots att hon ibland hade lite svårigheter med att förstå några språkliga uttryck, är hon "grymt imponerad" av Khemiris bok *Ett öga rött*:

Jag kan inte få nog. Och även om jag i början fick staka mig fram bland de konstiga meningsbyggnaderna och märkligt böjda orden så känner jag att det var värt det. Tre gånger om till och med. (...) Min nya favoritförfattare heter Khemiri,(...). För utan att ha haft kravet på mig att boken tvunget skulle läsas ut, hade jag nog lagt den ifrån mig lika fort som jag tog upp den. Jag tyckte den var svår att komma in i. Men tack och lov gav jag inte upp.¹⁵⁹

¹⁵⁸ Hamark1: "Ett öga rött", Publicerad: 06.02.2007

[<http://hamark1.wordpress.com/2007/02/06/ett-oga-rott>; hämtad 29.04.2011].

¹⁵⁹ Lönn-Nilsson, Elin: "Khemirir (sic), Khemiri, Khemiri...!", Publicerad: 26.04.2007

[<http://elinloenn.wordpress.com/2007/04/26/khemirir-khemiri-khemiri>; hämtad 29.04.2011].

Samma svårigheter som Elin Lönn- Nilsson hade med att komma in i romanen anges också av bloggaren som kallar sig för "Boktokig". Hon skriver att hon inte orkade läsa *Ett öga rött* första gången men nu läst den fullständigt. Även vid den andra läsningen hade hon svårigheter med boken, men inte för språkets skull:

Tyvärn blev jag så deprimerad av att läsa om stölder och stöldgods. Det blev så svårt att läsa den. Det är inte Rinkebysvenskan som stör mig, det var bara kul att läsa. Det som stör mig är att huvudpersonen snattar och köper stöldgods som om det vore en självklarhet att man gör det för att man är "blatte". Jag tror att jag hade tyckt att boken var mycket bra om det inte hade varit för det. Men nu så blir jag bara ledsen och trött.¹⁶⁰

Tove skriver på sin blogg att Khemiris *Ett öga rött* är "en av de mest geniala böcker" hon någonsin läst. Hon skriver att hon var förberedd på att bli besviken när han var på bion och såg filmatiseringen av romanen, "mycket på grund av att jag ställt upp boken på en piedestal". Hon blev glatt överraskad av filmen och rekommenderar romanen till läsarna av sin blogg: "Om ni inte har sett den: se den. Om ni inte har läst boken: beställ den på stört."¹⁶¹

Språket i Halims dagbok är en "egen variant av svenska uppblandad med arabiska ord, ovana ordvändningar och annat" skriver Hans Persson på webbloggen "Du är vad du läser". Sättet på vilket Khemiri leker med språk i *Ett öga rött* beskriver han således: "Varje gång Halim vrider på ett idiom studsar man till, som när han vill visa någon skåpets position, men egentligen är det ju precis samma fras."¹⁶²

¹⁶⁰ Boktokig: "Ett öga rött av Jonas Hassen Khemiri", Publicerad: 06.06.2007
[<http://boktokig.blogg.se/2009/may/min-nya-adress.html>; hämtad 29.04.2011].

¹⁶¹Tove: "När den var bra var den så bra att jag tappade andan", Publicerad: 17.09.2007
[<http://livetigraskala.wordpress.com/2007/09/17/nar-den-var-bra-var-den-sa-bra-att-jag-tappade-andan>; hämtad 29.04.2011].

¹⁶² Persson, Hans: "Jonas Hassen Khemiri: Ett öga rött", Publicerad: 11.10.2007
[<http://www.duarvaddulaser.se/2007/10/2007-108-jonas-hassen-khemiri-ett-ga.html>; hämtad 29.04.2011].

På webbloggen "Generationer" skrivs att *Ett öga rött* känns "nyskapande eftersom den behandlar en ny generation med mer mångfald":

Oavsett om man tillhör invandrarsida eller svensksida tror jag att man kan relatera till boken på ett eller annat sätt. Det är intressant för oss svenskar att få se hur vårt samhälle ser ut ur en invandrares perspektiv.

Bloggen avslutas med orden: "Boken har blivit så väl mottagen att den filmatiserats. Det visar på att det här var något nyskapande som folk uppskattar."¹⁶³

Sanazs skriver i inlägget "Kommentarer om Khemiri":

Det jag tycker är väldigt intressant med *Ett öga rött* är språket. Språket i boken är bruten svenska hela vägen och enligt mig är det just språket som frambringar de sanna känslorna. Det är väldigt välskrivet. Khemiri är rolig när han återger sitt invandrarsnack. Man har inte problem med den omvända ordföljden, det är det som gör hela boken bra och trovärdig! Hur man uttrycker sig har stor betydelse för vem man är, jag tycker Khemiri gör det jättebra. Man får sig verkligen en bra bild av vem Halim är då han uttrycker sig starkt. Khemiri är en språkkonstnär och *Ett öga rött* var en fröjd att läsa!¹⁶⁴

På webbloggen "Kulturdelen" anser Jenny B att det faktum att hon läst Khemiris debutroman långt efter "alla andra" kanske var bra" eftersom hon på så vis "slapp bli störd av alla lovprisningar jag minns från när *Ett öga rött* kom ut". Hon skriver att hon till en början "inte särskilt mycket tycker om boken":

Visst, 'blattesvenskan' är rolig, och jag får lära känna insidan på en huvudperson med ett annorlunda liv än de som brukar få tala ut i en hel bok. Men killen är ju så jobbig! Barnslig, självisk och störig.

¹⁶³"Khemiri", Publicerad: 09.01.2008
[<http://generationsromaner.wordpress.com/2008/01/09/khemiri-4/>; hämtad 29.04.2011].

¹⁶⁴ Sanazs: "Kommentarer om Khemiri", Publicerad: 10.01.2008
[<http://sanazs.wordpress.com/2008/01/10/kommentarer-om-khemiri/>; hämtad 29.04.2011].

Om språket skriver hon att "det manglade språket faktiskt räcker till för allt som Halim vill berätta för oss", men helt nöjd är hon inte med romanen:

I slutändan är det en riktigt rolig bok. Men vem är den egentligen skriven för? Som en uppmuntran till alla oss välvilliga integrationskramare? Kanske är jag litet väl negativ eftersom jag hade hoppats på mer av boken. Men Jonas Hassen Khemiri är en bra författare, för språket flyter och han spinner ihop sin historia snyggt, så jag ser ändå fram emot att läsa mer av honom.¹⁶⁵

I Beas inlägg på "Pocketblogg" skrivs att man inte kan annat än "älska hur Jonas Hassen Khemiri behandlar det svenska språket och *Ett öga rött* är en trevlig bekantskap". Hon tycker om språket i den, trots att hon inte känner till det: "Boken är skriven med den brytning som Halim pratar, en slags invandrarsvenska, hur autentisk den är vet jag inte. Den känns i alla fall äkta för en svenne som mig." Hon rekommenderar romanen särskilt till ungdomar "i Halims ålder eller någon med liknande bakgrund" då den kan "säkerligen ge mer än vad den gav mig".¹⁶⁶

Bloggaren "Bokmamma" skriver på sin blogg att hon en gång började läsa Khemiris debutroman, "men eftersom Khemiri leker med språket så som han gör i boken orkade jag den gången inte läsa vidare". Hon har dock läst romanen och tycker att den till en början "var rätt jobbig att läsa" och att *Ett öga rött* inte riktigt är hennes typ av bok eftersom hon "föredrar böcker där det händer lite mer".¹⁶⁷

Mikaela Stigsdotter Larsson beskriver *Ett öga rött* på sin blogg som "en fin, varm, rolig och ärlig skildring av en svenskfödd invandrarkilles tonårsliv".¹⁶⁸

¹⁶⁵ Jenny B: "Ett öga rött av Jonas Hassen Khemiri", Publicerad: 11.11.2008 [<http://kulturdelen.blogspot.com/2008/11/ett-ga-rott-av-jonas-hassen-khemiri.html>]; hämtad 29.04.2011].

¹⁶⁶ Bea: "Jonas Hassen Khemiri: Ett öga rött", Publicerad: 09.12.2009 [<http://www.pocketblogg.se/2009/12/jonas-hassen-khemiri-ett-oga-rott/>]; hämtad 29.04.2011].

¹⁶⁷ Bokmamma: "Ett öga rött av Jonas Hassen Khemiri", Publicerad: 04.03.2010 [<http://bokmamma.blogspot.com/p/om-bokmamma.html>]; hämtad 29.04.2011].

¹⁶⁸ Stigsdotter Larsson, Mikaela: "Ett öga rött av Jonas Hassen Khemiri", Publicerad: 10.04.2010 [<http://mikaelastigsdotter.blogspot.com/2010/04/ett-oga-rott-av-jonas-hassen-khemiri.html>]; hämtad 29.04.2011].

Bloggaren som kallar sig själv "Spetsig" tycker inte alls om Khemiris debutroman. Enligt henne ägnar Halim sig åt "en jävla massa meningslös skit: sabotage, klotter, skitsnack, misshandel och våldsfantasier." Hon tycker absolut inte att Khemiri är en så kallad "språkkonstnär" och förstår inte varför boken har hyllats så ofta:

Genom större delen av boken har jag god lust att örfila lite vett i snubben och jag begriper inte hur i helvete *Ett öga rött* kan ha blivit så kritikerrosad. Dessutom har Jonas Hassen Khemiri gjort det enkelt för sig och skriver boken som en dagbok i första person bara för att slippa lägga energi på gestaltning, och som om inte det vore nog så så skriver författaren in sig själv som en karaktär i boken – det fattades bara det!¹⁶⁹

Bloggaren Jenny skriver på sin blogg "Himmel och Ord" att hon alltid har haft "ofantligt svårt för böcker som på ett eller annat sätt skriftligt tolkar dialektala särarter, som om dialekter vore egna språk och inte bara varianter av vårt gemensamma språk – svenskan":

Precis samma reaktion hade jag när jag började läsa den här boken – som är skriven på vad jag skulle kalla Rinkebysvenska, men eftersom huvudpersonen Halim är uppvuxen i Skärholmen får jag väl hellre kalla det Skärissvenska då. Fy tusan – skulle jag behöva uthärda den bakvända ordföljden, slanguttrycken och andra märkligheter genom en hel bok?

Ett öga rött gjorde henne att ändra denna åsikt och hon erkänner dock att hon "ganska snabbt blev såld på Halims dagboksanteckningar":

Det är som många tidigare recensenter skrivit om den här boken – man kommer in i en rytm och då känns språket plötsligt naturligt. *Ett öga rött* är en bok där språket faktiskt inte bara är en bärare av berättelsen – det är en del av det, som en fond eller en kuliss mot vilken berättelsen utspelar sig – och jag tyckte väldigt mycket om det.

¹⁶⁹ Spetsig: " *Ett öga rött* – Jonas Hassen Khemiri", Publicerad: 03.10.2010 [<http://www.spetsig.se/?p=1708>; hämtad 29.04.2011].

Bloggaren anser att boken har "charm" och rekommenderar den: "Om den står i din bokhylla och du läst de första tre sidorna och sedan lagt bort den för att den är skriven på Skärholmenssvenska – ge den en chans till".¹⁷⁰

Den sista bloggen som jag inkluderar i denna analys skrivs av Eva Andersson på "Metrobloggen". Hon anser att hon aldrig skulle ha läst *Ett öga rött* "om det inte var för att den ingår i den kurs [hon] läser". Efter det första kapitlet, som är skriven på "blattespråk", hade hon för det första nog gett upp eftersom det var så "onödigt jobbigt". Efterhand vande hon sig och "började till och med tänka på 'blattespråk'".¹⁷¹

¹⁷⁰ Jenny: "Årets första utlästa bok: Ett öga rött", Publicerad: 04.01.2011
[<http://himmelochord.se/2011/01/04/arets-forsta-utlasta-bok-ett-oga-rott>; hämtad 29.04.2011].

¹⁷¹ Andersson, Eva: "Blattespråk, går det att läsa?", Publicerad: 04.04.2011
[<http://metrobloggen.se/ewameddubbely>, hämtad 29.04.2011].

Sammanfattning

Huvuddelen av recensionerna, både de i dagspressen och de i nätartiklarna, är positiva, några är till och med hyllande. Det konstruerade språket Khemiri använder sig av kallas i de olika artiklarna för "rinkebysvenska", "bruten svenska", "Halim-svenska", förortens ungdomsspråk", "Skärissvenska", "invandrarsnack", "blattesvenska" och "blattespråk". Av recensionerna framgår att *Ett öga rött* uppskattas framför allt för språkets skull. Khemiris användning av denna typ av språk med drag av förortsslang bidrar till att Khemiris skrivstil betraktas som "innovativ", "konsekvent", "skicklig", "originell".¹⁷² Khemiri själv ses som en förnyare av det svenska litterära språket.¹⁷³

Länken mellan språk och identitet återkommer i nästan alla recensioner och visar att Khemiri lyckades förmedla att språk är något mycket viktigt i gestaltningen av någons identitet. De flesta recensenter håller med om att Halims karaktär utan denna typ av språk absolut inte skulle ha varit så övertygande och stark. Hanna Gardell anger i sin recension att Khemiri ställer "berättigade frågor och låter romanen demonstrera språkets inverkan på identiteten".¹⁷⁴ Eller som om Anders Sjögren skrev: "språk är identitet och allt som sägs, allt som tänks, allt som händer i denna roman skulle klinga falskt om det uttrycktes på ett annat sätt."¹⁷⁵

Vad gäller negativ kritik, kan man säga att några recensenter varnar att användningen av denna typ av förortsslang kan bidra till att själva läsningen av boken "grumlas" som om Rabe skriver och att själva innehållet på så vis blir mindre viktigt.¹⁷⁶ Eller som om Daniel Sandström skriver: "I *Ett öga rött* finns ett öra och en röst, men ingen roman."¹⁷⁷ Petter Bengtsson anser att *Ett öga rött* vid sidan av den språkliga styrkan har "ett ganska svagt romanbygge".¹⁷⁸

¹⁷² Kvist.

¹⁷³ Gunnarson.

¹⁷⁴ Gardell, Hanna: "Hellre stolt fejkarab än lågstatussvensk".

¹⁷⁵ Sjögren.

¹⁷⁶ Rabe.

¹⁷⁷ Sandström.

¹⁷⁸ Bengtsson.

Av nätartiklarnas reaktioner framgår framför allt att de flesta bloggar tycker att romanen är svår att komma in i för språkets skull. Några bloggare anger att det var en stor påfrestning för dem att plöja igenom boken. Vid andra försöket lyckades de flesta dock läsa boken och till och med uppskatta Khemiris skrivstil. Dessa webblogger är intressanta eftersom de på ett visst sätt återger läsarens mottagande av romanen. Det är också det främsta skälet varför jag har valt att ta upp dem i analysen. Vad gäller resten av webbloggernas inlägg om Khemiris *Ett öga rött* kan man säga att dessa reaktioner liknar mycket recensionerna som publiceras i dagspressen av litteraturkritikerna.

Det är påfallande att några recensenter har missförstått Khemiris idé bakom romanen och har gjort honom till representant för åsikter han inte står för. Precis som om Alejandro Leiva Wenger upplevde när hans debut kom ut 2001, fick Khemiri många reaktioner som beskriver *Ett öga rött* som "den första romanen som är helt skriven på bruten svenska".¹⁷⁹ Wenger nämns också i några recensioner som Khemiris inspirationskälla.¹⁸⁰ Som sagt i förra kapitlet får Khemiri allt för ofta prägeln 'invandrarförfattare' och betraktas *Ett öga rött* ofta som "ett genombrott för en svensk invandrarlitteratur".¹⁸¹ Khemiris reaktion bevisar att han absolut inte vill veta av det. Ett annat exempel på att Khemiris ironi och språklek i sin debutroman ibland missförstås, visas i att några recensenter förknippar Halims åsikter med författarens. Dessa recensenter tänker fel genom att betrakta den opålitliga berättaren i romanen som författaren.¹⁸² *Ett öga rött* tolkas på så vis nästan som ett slags självbiografiskt verk, vilket är motsatsen av vad Khemiri syftade på med romanen.

¹⁷⁹ Castelius.

¹⁸⁰ Kvist.

¹⁸¹ Gunnarson.

¹⁸² Strömberg.

3.4. Jonas Hassen Khemiris *Montecore*

3.4.1. *Presentation Montecore*

Jonas Hassen Khemiri själv är huvudpersonen i denna roman. Han får en mail från Kadir, som är Jonas tunisiska farsa Abbas Khemiris barndomsvän. Kadir har läst *Ett öga rött* och tycker att Jonas nu borde skriva en biografisk bok om sin far. Det blir ett svårt uppdrag för Jonas eftersom hans far har förlorat kontakten med sin familj och försvunnit. Kadir vill därför berätta Jonas allt han vet om hans far. Genom romanen vill Kadir så ge sin bild av fadern, medan Jonas försöker skriva allt han vet om honom, och det visar sig snart att de båda bilderna inte stämmer överens. Medan Kadirs version är glorifierande - här blir fadern en hjälte som offerar allt för fru och barn, en världsberömd fotograf, ett geni - är Jonas motsatsen. Här får vi ungefär samma problematik som fanns mellan Halim och hans far i *Ett öga rött*. Medan Abbas gör allt för att anpassa sig till det nya landet Sverige, tycker Jonas precis som Halim i *Ett öga rött*, att han förnedrar sig och förnekar sitt ursprung. Medan fadern blir närmast rasistisk i sin uppfattning om andra invandrare bildar Jonas nätverket BFL, som står för "Blatte For Life". Jonas skäms över "svennifieringen" av hans far som byter namn på sin fotoaffär till "Husdjursfotograf Krister Holmström", och Jonas framhäver istället sin grupps originalitet. Kadirs användning av en säregen fransk-arabisk svenska är ett annat exempel på sättet på vilket Khemiri tycker om att leka med språk.¹⁸³

¹⁸³ Petterson, Marie: "Khemiri gör sin grej".

3.4.2. Mottagandet Montecore

Den tredje boken som jag fokuserar på är Jonas Hassen Khemiris andra roman *Montecore- en unik tiger*. Khemiri förklarar i slutet av romanen att titeln är baserad på albinotigern till "den celebra tämjarduon" Siegfried & Roy "som inte ville vara med längre, som vägrade göra tricks för publiken" och "plötsligt insåg att de fula tyskarna kunde ätas".¹⁸⁴ "En tiger som gör uppror mot ett system som inte passar honom, ungefär som Halim i *Ett Öga Rött då*" skrivs i *Norrländska Demokraten*.¹⁸⁵ Magnus Eriksson förklarar titeln i *Svenska Dagbladet* således: "Likt *Montecore* lät sig Jonas pappa tämjas av de vita, för att så småningom gå till attack mot den maktstruktur som hållit honom fången."¹⁸⁶ Det som gör denna roman så speciell är att den delvis är skriven som en reaktion på alla misstolkningar av *Ett öga rött*. "Kulturelitens flockmentalitet och proppmätta självtillräcklighet" är bland annat två skäl varför Khemiri bestämde sig för att skriva sin nya roman *Montecore*.¹⁸⁷ I denna roman finns det många som "får sig en känga" som till exempel "välvilliga kritiker som läste boken självbiografiskt, förlaget (kallat Horstedts) och inte minst författaren själv (som lät sig intervjuas i revolutionära magasin som *Damernas Värld?*)."¹⁸⁸ Khemiri beskriver skrivprocessen på detta vis:

Att skriva den andra romanen blev att skriva i offentlighet - och det var en stor omställning. Men å andra sidan tror jag att jag behövde det. Fast under tiden jag skrev den andra boken hade jag känslan av "det kommer aldrig att gå" och att folk skulle säga "nu kommer det att visa sig att han inte var så bra som vi trodde".¹⁸⁹

¹⁸⁴ Khemiri, Jonas Hassen: *Montecore*, Stockholm: Norstedts, 2006, s 355.

¹⁸⁵ "Böcker talar inte sanning", i: *Norrländska Socialdemokraten*, Publicerad: 11.10.2006.

¹⁸⁶ Eriksson, Magnus: "En grimas åt alla- och åt ingen", i: *Svenska Dagbladet*, Publicerad: 06.02.2006.

¹⁸⁷ Nyberg, Anna: "Svenska utan rödpennan", i: *Smålandsposten*, Publicerad: 16.02.2007

¹⁸⁸ Westlund, Johanna: "En färgstark komedi", i: *Norbottenskuriren*, Publicerad: 06.02.2006.

¹⁸⁹ Fredriksson, Ida: "Inga enkla gränser", i: *Norrländska Socialdemokraten*, Publicerad: 13.02.2007.

I *Montecore* går Khemiri medvetet ännu längre med språklekarna än han gjorde i *Ett öga rött* genom att skriva på ett språk som blandar ord och uttryck från svenska, franska, arabiska, engelska och multietnisk slang, ett särpräglat språk som Khemiri kallar för 'khemiriska'. Det speciella språkbruket visar enligt Khemiri "en önskan att skildra en mångfald som är svår att kategorisera och sätta in i fack."¹⁹⁰ I en intervju med *GT/Expressen* anger Khemiri att hans romaner medvetet balanserar på gränsen mellan fiktion och verklighet eftersom: "Om man leker med osäkerheten ställer det krav på vaksamhet hos läsaren och det tycker jag om."¹⁹¹ I en reaktion i *Göteborgs Posten* förklarar Khemiri att han med *Montecore* vill fungera som en röst som är "uppenbart artificiell just för att många hyllat språket i *Ett öga rött* för dess autenticitet" och således vill han visa "att det finns miljarders miljarder sätt att bryta på".¹⁹²

Uppföljaren till *Ett öga rött* blev också en stor succé och vann Sveriges Radios Romanpris 2007 ("För att Jonas Hassen Khemiri i *Montecore* sätter sin prägel på varje ord i en inspirationstranspiration av kreativitet. Det är en vacker, vemodig men också härligt humoristisk bok."¹⁹³), Tidningen Vi:s romanpris 2006 och nominerades till Augustpriset 2006 i den skönlitterära kategorin. Språket som Khemiri använder i såväl *Ett öga rött* som *Montecore*, kallas alltså för 'khemiriska', ett begrepp som har fått fäste.¹⁹⁴ Själv ser Khemiri således på 'khemiriskan':

Jag vill att det ska vara ett begrepp som handlar om att synliggöra språks möjligheter. Jag leker väldigt mycket med språk och ord för att jag tycker det är så roligt och för att det är ett sätt för mig att motivera varför mina historier ska berättas i bokform.

Att många recensenter samt läsare förväxlade hans huvudperson Halim med Jonas själv gjorde Khemiri "fruktansvärt förbannad": "Man gjorde mig inte bara till min huvudperson, utan också hans åsikter till mina. Och Halim är ju till exempel antisemit."

¹⁹⁰ Fredriksson.

¹⁹¹ Skugge, Linda: "Alla författare bara ljuger och ljuger", i: *GT/Expressen*, Publicerad: 04.02.2006.

¹⁹² Nelson, Cecilia: "Han närmar sig ämnet som en haj", i: *Göteborgs Posten*, Publicerad: 16.09.2009

¹⁹³ Sjöberg, Olle: "SR:s romanpris till Khemiri", i: *Dagens Nyheter*, Publicerad: 01.03.2007.

¹⁹⁴ Norran: "*Montecore* lyssnarläsarnas favorit", i: *Norra Västerbotten*, Publicerad: 05.03.2007.

Ett öga rött betraktades ofta som vad han kallade "sanningsläsningar: folk tog det som han berättade för att vara helt sant." Detta stämde givetvis inte och Khemiri bestämde sig sedan för att leka med den i sin nästa roman, *Montecore*.

Huvudpersonen i denna roman är en författare vid namn Jonas Hassen Khemiri som tillsammans med Kadir, sin pappas barndomsvän, försöker skriva en biografi värdig den försvunne fadern. Det blir dock snart tydligt att "Jonas och Kadir har väldigt olika uppfattning om vad som är sant. Hur läser man? Vad händer om man säger att man vet sanningen?" Dessa frågor ställdes också verkligen av Jonas Hassen Khemiri när han skrev *Montecore*.¹⁹⁵ Med sin andra roman vill Khemiri "fortsätta utforska läsarnas törst på autenticitet, använda sig av sanningen för att visa att litteratur är manipulation", och så säger han:

Det äkta och sanna kan också vara som små krokar att sätta i läsaren, för att locka in dem i fiktionen. Men jag vill att läsaren ska komma ut på andra sidan och tänka att det de läst kanske inte var riktigt som de först trodde.¹⁹⁶

Analysen av receptionen av Khemiris *Montecore* omfattar sammanlagt 43 artiklar. Av det finns 30 tidningsartiklar, varav 21 recensioner som publicerades februari 2006. Resten av tidningsartiklarna publicerades mellan februari 2006 och juni 2009. Jag har också analyserat 12 webblogger. Dessa nätartiklar publicerades mellan februari 2006 och idag. Precis som vid Khemiris debutroman är reaktionerna till största delen positiva. Jag kommer att sammanfatta reaktionerna i slutet av detta kapitel.

¹⁹⁵Nyberg.

¹⁹⁶ Viksten, Elin: "Khemiri skriver om ilska och utanförskap, i: *Upsala Nya Tidning*, Publicerad: 02.02.2006.

Recensioner

Den första recensionen om Khemiris *Montecore* som jag inkluderar i min analys publicerades i *Upsala Nya Tidning*. Elin Viksten anger att risken i *Montecore* finns att människor kommer att tro att den är självbiografisk. Hon betonar att det absolut inte är så och att "de många autentiska referenserna" snarare är en "pik till kritiker och andra som alltför snabbt antog att hans förra roman byggde på hans eget liv och som kallade språket för Rinkebysvenska."¹⁹⁷

Björn af Kleen skriver i *Sydsvenska Dagbladet* att Khemiri förklarar i sin nya bok "krig mot dem som stämplat honom som en invandrarröst":

Både på och mellan raderna i nya *Montecore* gör han slarvsylta av de litteraturkritiker och förlagsmedarbetare som stämplade honom som en autentisk röst från förorten, hans språk som "tvättäkta Rinkebysvenska.

Af Kleen tycker att Khemiris beteende kanske är "fåfängt", för om man är "andra generationens invandrare från Tunisien i Nordafrika och skriver en debutbok på omkastad svenska är det kanske inte jättekonstigt att kritiker misstar en för att vara svensk litteraturs senaste invandrarröst." Han anger att *Montecore* är skriven på ett annat språk, men betonar att romanen vid sidan av detta språk också bara är bra:

Men skalar man bort de metalitterära lekarna återstår en kärleksfull brevroman om invandrares svårigheter med att finna sig tillrätta i Sverige. Boken beskriver hur pappan invandrar från Tunisien till Sverige på sjuttioalet. Sonen försöker i boken bli vuxen under ett rasistiskt svenskt nittiotal.

Enligt af Kleen kan man inte betrakta Khemiri som en invandrarförfattare och hänvisar därför till språket i *Ett öga rött*. De litterära konstruktionerna som till exempel "skor krispar", "minnet möglar" och "huvudet fylls av vimmelkanter" antyder att de är skrivna av någon som "kan svenska lite för bra".

¹⁹⁷ Viksten.

En reaktion av Jonas Hassen Khemiri på misstolkningarna finns med i recensionen och författaren invänder följande:

Därför kändes det fuckin' jävla konstigt att slå upp en recension där det stod: det är tur att den svenska lektören hjälpt Jonas med språket annars skulle det vara för svårt för svenska läsare att ta det till sig. (af Kleen)¹⁹⁸

I *Sydsvenskan* försöker Daniel Sandström skriva på samma sätt som Kadir gör i romanen, "på en hemmasnickrad men ambitiös, närmast gustaviansk, svenska som påstås vara adderad med fransk-arabiska inslag." Han uppskattar Khemiris uppror mot sin egen succé som han visar i *Montecore*. På så vis visar "pannkakan sig dessutom vara en utmärkt omelett. Sådana gör man inte utan att knäcka några ägg." Vidare skriver Sandström om romanen:

Det här är den roman som Jonathan Safran Foer eller Dave Eggers hade skrivit om de vuxit upp i Stockholms södra förorter i stället för i Brooklyn eller Chicago. Den är smart, hipp och uppfinningsrik, men i grunden ett hjärtslitande verk av förbluffande kvalitet. Och efter ett tag inser man att allt finlir och alla romantekniska finesser finns där som ett sätt att linda in den nakna smärta som är romanens förutsättning. Då är man fast.

Lite negativ kritik finns också med i denna recension av Sandström som överlag är entusiastisk, dock lägger märke till att det finns en del i *Montecore* som:

(...) andas 'svår uppföljare till succédebut', från den inte helt geniala titeln till Kadirs något tröttsamma ordekvilibristik. Lägg därtill ett antal bittra reflektioner från Jonas om alla missförstånd som präglade mottagandet av debuten *Ett öga rött* och det ser ut som om man har alla ingredienserna till en litterär pannkaka.

Sandström avslutar recensionen genom att säga att:

Det är svårt att inte omfamna den här boken och dess insikt om hur vi människor i alla lägen skapar vår verklighet och våra roller i ett försök att hantera allt som inte går att hantera. Jonas Hassen Khemiri vet att varje människa är en hel värld, och att en pappa alltid är flera Pappor. I *Montecore* hälsar Pappor konsekvent folk med att säga "Tjenare jävla galoscher". "Tjenare", vill man svara och tillägga, "hoppas att vi möts igen".

¹⁹⁸ af Kleen, Björn: "Hassen Khemiri vill uppfinna sig själv", i: *Sydsvenska Dagbladet*, Publicerad: 04.02.2006.

Han tycker också att "texten på sina ställen blir besvärande behagfull och tydlig, samtidigt som några av de verkligt betydande detaljerna ligger begravda alldeles för djupt." Sandström betonar att man måste förlåta Khemiri för detta eftersom författaren är rädd för att bli kallad för en invandrarförfattare igen.¹⁹⁹

Alexandra Coelho Ahndoril kritiserar romanen och menar att "berättelsen om annorlundahet hade kunnat bli ännu mer verkningsfull om det annorlunda inte enbart handlat om nationell härkomst." Hon tycker att *Montecore* är:

(...) en bok som utandas en fixering vid annorlundaheten. Det är en annorlundahet som inte bara tar sig språkliga uttryck utan genomlyser varje plan av berättelsen om den tunisiska Abbas och hans son Jonas.

Sättet på vilket Khemiri leker med språk är enligt henne lite förvirrande:

Jonas Hassen Khemiri är en livfull författare som går sina egna vägar, ibland mer invecklade än de hade behövt vara. Boken är skriven med tre pennor: Kadirs, Jonas och den fiktive berättarens. Dessutom kommenterar texten oavbrutet sig själv, som för att få läsaren att aldrig glömma att ställa frågan om vad som är sanning och fiktion, tillhörighet och annorlundahet.²⁰⁰

Identitet och autenticitet i Khemiris *Montecore* "skruvade så hårt att sanning och fiktion blir omöjliga att skilja åt" och "gränsen mellan sanning och fiktion problematiseras hela tiden, främst genom berättartekniken och storyn" skriver Johanna Westlund i *Norrbottenskuriren*. Enligt henne kan *Montecore* på många sätt betraktas som "en samhällskritisk tragedi". Detta beskriver hon således:

Familjens splittring, Jonas vilshet och faderns krossade drömmar berör läsaren djupt. Samtidigt finns här en stor dos humor och en fantastisk språklig glädje. Khemiri har ett unikt tilltal och är en språkförnyare av rang. Kadirs språk, en blandning av svenska misstag och franska och arabiska direktöversättningar, är helt enkelt jätteroligt. Just detta språk för tankarna till Jonathan Safran Foers roman *Allt är upplyst* (2002), en roman *Montecore* faktiskt har en hel del likheter med, både tematiskt och språkligt.(...) Så tyvärr, Jonas Hassen Khemiri, jag måste nog ge dig en kram till. För *Montecore* är en riktigt, riktigt bra roman.²⁰¹

¹⁹⁹ Sandström, Daniel: "Daniel Sandström läser Jonas Hassen Khemiri", i: *Sydsvenskan*, Publicerad: 06.02.2006.

²⁰⁰ Coelho Ahndoril, Alexandra: "Ingen blir svensk i Sverige", i: *Göteborgs Posten*, Publicerad: 06.02.2006.

²⁰¹ Westlund.

Khemiris "halva främlingskap" har gjort honom till en "extraordinär litterär tillgång" skriver Nils Schwartz i *GT/Expressen*. Om språket i både *Ett öga rött* och *Montecore* skriver han att "solidariteten med fadersarvet rådbårkar modersmålet". Till slut skriver Schwartz att: "Jonas Hassen Khemiri sätter en nålspets i den svenska självtillräcklighetens allra känsligaste punkt - själva språknerven."²⁰²

Khemiri har lyckats skriva en bra fortsättning på sin debutroman *Ett öga rött* skriver Maria Küchen i *Upsala Nya Tidning*. *Montecore*, som beskrivs som en "skröna till självbiografi, eller självbiografi till skröna" och handlar om att "explodera kategoriseringar- sociala, språkliga och andra". I jämförelse med *Ett öga rött* har Khemiri enligt Küchen gett sig själv en tuffare uppgift "genom att jobba inom en krångligare konstruktion". Küchen hänvisar till Khemiris roman som "dekonstruerande litteratur" som egentligen ska "vara en prövning att läsa":

I stället liksom studsar jag inledningsvis från sida till sida i *Montecore*, ofta med ett fniss, ibland med ett gapskratt. Inte för att studsandet direkt går fort. Kadir skapar initialt motstånd. Han uttrycker sig i arabesker, anglicismer och magnifika snedträffar till metaforer som för tanken till den ryske tolken i Lucky Luke-albumet Storfursten (han som bland väldigt mycket annat roligt säger "nedkomst" i stället för "ankomst"). (...) Det kunde lätt ha spårat ur, men Khemiri håller balansen. Och vrider alltså så småningom på kallvattenkranen. Och berättelsen börjar isa.

Küchen tycker att språksystemen är "multipla" och att de:

(...) reflekterar varandra som i en spegelsal i Lustiga Huset, i *Montecore* så som i världen, och en fullgod nutidsförfattare- jag har en sjunkande känsla av att Khemiri är den enda i Sverige som kan göra anspråk på titeln — måste kunna röra sig inom och emellan dem alla.

²⁰² Schwartz, Nils: "Ett öga blått", i: *GT/Expressen*, Publicerad: 06.02.2006.

Specifikt om språket skriver Küchen:

Khemiri har fingertoppskänsla just för idiom och system av idiom, och hur de i allt större utsträckning korsas, krockar och bryter emot varandra i den globala by som varje västerländskt medvetande numera utgör, och varför det händer. (...) Khemiri vet att språk är pluralitet, rörliga system som människor bygger inom sig och tillsammans - i familjer, i gäng, i klasser, inom och mellan nationer - för att skapa och upprätthålla identitet. Därför är det inget konstigt när en till synes total överklass-svenne som Patrik i *Montecore* byter sina fina iii:n mot perfekt ghetto-hispanic brytning. (...) Och det är inget konstigt när tonåringar i tvålvita svenska villaområden säger exakt sånt som ligger i munnen på Khemiris multietniska förortskids: "Erkänn det äger", till exempel (som betyder: "Visst är det bra?") Blattar sätter språknormer i dag, ända upp i Svenska Akademien. Fint, men det finns en annan, mörkare aspekt av välvilliga svenners sätt att OK:a och anamma multikulturella uttryck: Det är ett sätt att försöka behålla kontrollen.

Slutligen skriver hon att *Montecore* är en "ömtålig självironi där en (...) evigt oplacerbar ung författare gör upp med sin succé, sitt förlag, sig själv, mediebilderna av sig själv, sitt ursprung, sina nojor och sin sorg."²⁰³

"Tegelstensroman" kallar Petter Bengtsson *Montecore* för i *Smålandsposten*. Enligt honom ringar Khemiri med "god precision in tids- och generationstypiska erfarenheter":

Kanske kommer man om tjugo eller trettio år att kunna läsa *Montecore* och säga att det här var typiskt för den nya litteraturen 2006, här befann sig en viktig del av det unga Sverige just då.

²⁰³ Küchen, Maria: "Självironi och allvar i lyckad uppföljare", i: *Uppsala Nya Tidning*, Publicerad: 06.02.2006.

Karaktärerna i Khemiris roman vill enligt Bengtsson "in i det svenska samhället" och "anpassa sig och få en identitet":

Deras livsresa kantas av en mängd tragikomiska komplikationer. Framför allt är mötet med det svenska språket ett problem; den som bryter tycks direkt förvisad till arbetslöshet och utanförskap. Samtidigt utgör just den brutna, till synes trasiga svenskan ett identitetsskapande element: att bryta blir ett sätt att vara.(...) Kadir låter på sin besynnerliga franskarabiska svenska meddela vad Khemiris andra roman ska handla om: den försvunne fadern Abbas, numera världsberömd fotograf.

Allt som allt tycker Bengtsson gott om *Montecore*, men är övertygad att Khemiri kunde göra ännu bättre:

Montecore är en mycket ambitiös roman, den försöker i ett enda stort grepp fånga en rad centrala teman: det föränderliga Sverige, identitet i ett främmande land, relationen mellan far och son samt språket som hinder och möjlighet. Khemiri lyckas med en del av det där, men samtidigt är hans roman inte helt lyckad. (...) *Montecore* hade vunnit på att vara kortare och mer koncentrerad.²⁰⁴

"Risken för ironiskt överkill" är kritiken Magnus Eriksson har på *Montecore* i *Svenska Dagbladet*. Eriksson ifrågasätter Khemiris utförliga bruk av ironi eftersom han tycker att författaren tappar bort det väsentliga i boken genom att använda sig av sitt speciella skrivsätt. Eriksson är övertygad om att de större frågorna kommer att hamna i kläm genom ironin. Han jämför Khemiris andra roman med debuten *Ett öga rött* som också är skriven i jagform, "men den här gången släpper Jonas Hassen Khemiri fram flera röster i en kollageliknande form." Eriksson undrar om romanen inte innehåller "alltför många ironiska filter, alltför många garderingar" eftersom Khemiri "nöjde sig med sin jagberättare i debuten", och nu "laborerar han med två distinkta röster och flera minnen-i-minnen som än mer förstärker osäkerheten." Khemiris ironi har enligt Eriksson risken att missförstås. Skribenten undrar vidare om det rentav är Khemiris "främsta ärende" att "ironiskt underminera de biografiska läsningar som stundom drabbar författare med så kallad invandrarbakgrund."

²⁰⁴ Bengtsson, Petter: "Omfångsrik ambitiös uppföljare av Jonas Hassen Khemiri, i: *Smålandsposten*, Publicerad: 06.02.2006.

Negativ kritik får Khemiri också i *Norrköpings Tidningar* av Ola Wihlke som skriver att författaren "fegar ur" i den nya romanen. Han beskriver *Ett öga rött* som romanen som "kritiker och förläggare väntat på länge" och tycker att denna kan "göra anspråk på att ha skrivit den första romanen på bruten svenska". Han tycker att det inte är överraskande att författaren "fegar riktigt rejält i roman nummer två". Wihlke anger likheterna mellan roman ett och två och skriver att språket som Kadir använder "är som att läsa femhundra Reefat el-Sayed-citat. Det är roligt i början, men efterhand väldigt tröttsamt och förutsägbart." Enligt Wihlke är det "svårt att hitta några lysande litterära kvaliteter". "Hygglig" är ordet skribenten använder för att beskriva uppföljaren till *Ett öga rött*.²⁰⁵

Jenny Tunedal recenserar *Montecore* i *Aftonbladet* där hon skriver att Khemiri med den nya romanen har gått "betydligt längre i sitt utforskande uppluckrande av fiktionens/illusionens/lögnens tunna gräns mot verklighet/minne/sanning":

Montecore är en väv av förställningar, en litterär föreställning där autenticiteten fattar eld och språket är viga vita tigrar som kastar sig genom den brinnande cirkeln. Det är snyggt, så snyggt att det är svårt att slita blicken från, men samtidigt pågår mycket mer än form i den här romanen.

Tunedal anser att *Montecore* är "en väldigt lättläst bok" och att man "slukar den":

Karim varnar tidigt Jonas för "läsarens tristess", och som för att till varje pris undvika att tråka ut läsaren (och sig själv?) har Khemiri späckat sin roman med språkliga extravaganser - som Karims suveränt fransk-engelsk-arabisk-preciosa svenska - humoristiska iakttagelser och anekdoter. Det finns inte en död minut, berättarglädjen står högt i tak. Bitvis hotar allt det briljanta och förtjusande nästan att skymma romanens nattsvarta botten, den stora sorg som för mig är romanens hjärta.²⁰⁶

Enligt Anders Sjögren i *Västerbottens Kuriren* blandar Jonas Hassen Khemiri "med största stilistiska bravur (...) språk- och berättarnivåer" och kilar in och ut ur "olika fiktiva världar som ibland bär likheter med författarens egen värld."

²⁰⁵ Wihlke, Ola: "Först roligt, sen tröttsamt", i: *Norrköpings Tidningar*, Publicerad: 06.02.2006.

²⁰⁶ Tunedal, Jenny: "Briljant, nattsvart", i: *Aftonbladet*, Publicerad: 06.02.2006.

Sjögren skriver att Kadirs språk är "av det märkligare slaget" och ger ett exempel ur boken:

Låt oss kollidera våra kloka huvuden i ambitionen att kreera en biografi värdig din prominente far! Låt oss kollaborera i skapandet av ett litterärt mästeropus som attraherar global publik, nombrösa Nobelpris och kanske till och med en invitation till Oprah Winfreys tv-studio. Korrespondera mig snarast din positiva respons. Du kommer INTE kondolera dig!
(Khemiri, 2006, s14)

Sjögren beskriver detta språk som "pompöst och regelvidrigt": "Det är fransk-arabiska direktöversävt till svenska - ungefär. Men mest är det förstått 'khemiriska'". Han tycker att Kadirs språk gör boken ganska svårläst:

När man har läst de första tio sidorna eller så av Kadirs skriftställning, suckar man: "Det här håller inte, det blir för jobbigt och tjtigt". Ett tiotal sidor längre fram är man fast, vill ha mer och mer, och vid bokens slut är man helt övertygad om att Abbas liv - åtminstone enligt Kadir-evangeliet i sprakande technicolor- omöjligt skulle ha kunnat berättas på något annat sätt.

Khemiri har enligt honom "ett absolut språkgehor":

Hans innovationer på området är inget självändamål; när han som här ger de två berättarna var sitt "språk" (även sonens svenska har sina egenheter) luckrar han upp vårt konventionella språkbruk som cementerar kulturskillnader och har blivit "vi-och-dom"-ideologiernas fonetiska skugga.²⁰⁷

I *Blekinge Läns Tidning* hänvisar Marita Kangestad till Inger Dahlmans åsikt om *Montecore*: "Jonas Khemiris nya bok efter den kritikerrosade *Ett rött öga* (sic), tål att tänkas på. Men alltigenom bra är den inte". Kangestad själv skriver i denna recension att Khemiri "upphöjdes med rätta till Rinkebysvenskan röst" efter *Ett öga rött* kom ut. Till slut skriver hon att boken är "komplex, konstfärdig och provocerande". Khemiris tids- och samhällsanalys betraktar Kangestad som "svidande".²⁰⁸

²⁰⁷ Sjögren, Anders: "Förlorad i det förlovade landet", i: *Västerbottens Kuriren*, Publicerad: 06.02.2006.

²⁰⁸ Kangestad, Marita: "Tänkvärt i tigerns käftar", i: *Blekinge Läns Tidning*, Publicerad: 07.02.2006.

Undertiteln "En unik tiger", skriver Marie Petterson i sin recension i *Helsingborgs Dagblad*, är en ordvits som inte verkar vara den sista i "denna digra bok".

Petterson tycker att *Montecore* beror för mycket på Khemiris språklek. Hon tycker att det är synd att Khemiri inte längre uppehåller sig vid konflikten i Sverige "som finns i att vilja höra hemma eller inte kunna eller kanske inte alls vilja, och om hur det hårda klimatet driver såväl Jonas som Abbas att välja väg - utanför eller innanför."

Om Khemiri hade gjort detta samt fördjupat gestalterna och problematiserat konflikterna, då hade *Montecore* blivit en bra bok enligt Petterson. Hon tillägger att språket i början är jättekul men att det tröttar henne snabbt:

Istället tjuvar bort detta vackra och komplexa till förmån för en språklig resa som visserligen till en början är ganska underhållande, men som så småningom blir hela historiens stoppkloss. Man förstår att det här är Khemiris grej - i *Ett öga rött* blir ju språkexperimentet romanens kanske mest bärande element, och det man i efterhand minns bäst. I *Montecore* dras det hela ett steg längre.

Kadirs svenska beskrivs av Petterson som "en svenska av aldrig skådat slag" och tycker att det ibland är obegripligt vad Kadir skriver. Hon vänjer sig inte vid språket som hon gjorde i *Ett öga rött*. Enligt henne måste det vara svårt "att skriva en tvåa när ettan blivit så grymt hypad som *Ett öga rött*." Khemiri löser det hela genom att i uppföljaren ständigt referera till debuten och Petterson tycker att det är problematiskt. Hon tillägger ännu:

Recensenterna får sig sina kängor och Khemiri lockar oss att återigen gå i fällan och tolka boken självbiografiskt. Det är ju ganska roligt men också lite väl ankdammigt och *Montecore* blir som ytterligare ett inlägg i debatten. Samtidigt är ju den debatten naturligtvis viktig att föra. Och samtidigt är ju Khemiri i en beroendeställning till det han kritiserar (inte minst till det förlag som den fiktive Jonas pubertalt nog kallar Horstedts).²⁰⁹

²⁰⁹ Petterson, Marie: "Khemiri gör sin grej".

Khemiris andra roman kallas i *Arbetaren* för "ett försök att tänja på gränserna mellan dikt och verklighet". Anne-Li Lehnberg beskriver Kadirs språk som "en sirlig, hemmagjord svenska, med inslag av franska och arabiska".²¹⁰

I *Dagens Nyheter* skriver Martin Nyström att minnesregeln nummer ett i Khemiris andra roman är att "svenskan är lånets språk":

Resultatet är en helt ny, hypnotiskt skön och lånad svenska där man "responderar" i stället för svarar, "injicerar" i stället för tillfogar och dagligen säger "excellent!" om allt som är riktigt bra. Ett språk som är "extra allt" och vars "luckfylldhet" Khemiri liknar vid en julkalenders!²¹¹

I Cecilia Nelsons recension som publicerades i *Göteborgs Posten*, beskriver hon hur reaktionerna på Khemiris debut har bidragit till att *Montecore* skrevs på ett sådant speciellt sätt. Om språket i den andra romanen skriver hon att Khemiri har "ägnat sig intensivt" åt att "uppfinna språket på nytt". Kadirs språk är enligt henne "en hejdlös mix av egna innovationer, sirlig 1700-talssvenska, försvenskad fransk-arabiska och engelska." Detta språk samt "bombastiska anvisningar" är ofta "komiska, till och med löjliga, medan historiens kärna består av en finstämd skildring av en son som sviks av sin far och en far som förlorar sig själv i ett allt hårdare assimileringstryck."²¹²

Tobias Magnusson betonar i *Fria Tidningen* att Jonas Hassen Khemiri efter *Ett öga rött* själv uttryckte "en viss besvikelse över att bokens tematiska innehåll om språkets vikt som identitetsskapare, individualitet och segregation fick denna olyckliga självbiografiska läsning." I *Montecore*, som han beskriver som en "rejäl litterär knockout", försätter Khemiri enligt honom "sin jakt på det unikt svenska och svårigheterna att som invandrare få in en fot i den gemenskapen." Han skriver att Khemiri "blottlägger (...) hur språket fungerar som en ideologisk tvångströja."²¹³

²¹⁰ Lehnberg, Anne-Li: "Allt är politiskt", i: *Arbetaren*, Publicerad: 08.02.2006.

²¹¹ Nyström, Martin: "Mozart på arabiska", i: *Dagens Nyheter*, Publicerad: 10.02.2006.

²¹² Nelson, Cecilia: "Han närmar sig ämnet som en haj", i: *Göteborgs Posten*, Publicerad: 15.02.2006.

²¹³ Magnusson, Tobias: "Svenska språket som slagträ och tvångströja", i: *Fria Tidningen*, Publicerad: 19.02.2006.

Att "kompositionen är metaromanens" är mycket intressant skriver Susanne Holmlund i *Sundsvalls Tidning* men ibland är hon inte övertygad att Khemiri själv vet varför "greppen tagits och just denna form valts". Hon anser att han kanske har gjort det för att "skriva sig bort från förväntningarna på denna emotsedda 'uppföljare'". "Att ställa skivfabrikens dörrar på glänt och en gång för alla bevisa att 'autenticiteten' är en from och falsk förhoppning" skriver hon .

Holmlund uppskattar *Montecore-en unik tiger* eftersom det är "resultatet av en durkdriven författares medvetna strategier". Samtidigt befarar hon just som med *Ett öga rött* att romanen "skulle missuppfattas som ett tvättäkta vittnesbörd på rinkebysvenska. Och författaren i samma andetag reduceras till naturbarn, representant och språkrör. Eller mångkulturell krydda."

Holmlund tycker om att "receptionen av debutromanen ägnas" i *Montecore*, "liksom andra inomlitterära lustigheter och branschfaktorer, en del småbitska och besvikna metakommentarer". Holmlund medger att det har blivit en "läsvärd roman, både vad beträffar stil och innehåll, virtuositet och oro". Om själva språket skriver hon:

Genom att uppfinna Kadir, "din fars mest antika vän", och utse honom till medskapare, får författaren (...) anledning att demonstrera sin glupande språkaptit och slösande rika talang. Kadirs vokabulär är en osannolik mix av lån och missuppfattningar och såväl adjektiven som verben för tankarna både till den franskinspirerade svenska som talades i hovkretsarna kring Gustav III och senare tiders globalengelska dominans. Det excentriska hos Kadir exekveras med en bravur som aldrig satt foten i Rinkeby.

Som recensionens rubrik redan anger, tycker Holmlund att Khemiri är en "språkvirtuos som kan än bättre" och att han i "denna alls inte oävna men likafullt inte för skissartade och halvkvädna roman bara visat en bråkdel av kapaciteten."²¹⁴

²¹⁴ Holmlund, Susanne: "Språkvirtuos som kan än bättre", i: *Sundsvalls Tidning*, Publicerad: 20.02.2006.

I *Arbetaren* skriver Anna Hellgren att Khemiris nya bok "är ett smart romanbygge med språkligt excellerande". Hon kallar språket som Jonas Hassen Khemiris tunisiska far talar i romanen för "khemiriska" och ger ett exempel på denna khemiriska med ordet "extrablått" som betyder "sorgligt". Hellgren skriver att språket är en "blandning mellan arabiska, engelska, franska och svenska och det som, tillsammans med pappans entusiasm och kärlek till fotokonsten, sprider glitterstjärnor över den unge Jonas i betontvåan i Stockholm." Enligt Hellgren är "den riktige" Khemiri "den största språkliga begåvning Sverige haft på länge". Att "berättarrösterna växlar mellan de högstämda mejlen på en helt ny sort svenska från faderns gamle vän Kadir" tyder enligt Hellgren på Khemiris språkliga begåvning. Romanen är "både svartare och större än *Ett öga rött*" eftersom Khemiri "målar upp ett rasistiskt Sverige vars strukturer sipprar in i människor, fuckar upp relationer och knäcker alla som är annorlunda." Hellgren avslutar recensionen med orden "Montecore säger något mycket obehagligt om oss själva och platsen vi lever på- och den gör det på ett väldigt vackert sätt."²¹⁵

Som redan sagt har reaktionerna på Jonas Hassen Khemiris andra roman *Montecore- en unik tiger* varit överlag positiva. Det som nästan omedelbart väcker uppmärksamhet är recensenternas mer avvaktande hållning i jämförelse med reaktionerna efter *Ett öga rött*. Det verkar som om recensenterna har insett att Khemiri aldrig har haft syfte att återge ett autentiskt språk i *Ett öga rött* och inte heller i *Montecore*. En annan sak som är påfallande är att inte en enda recensent kallar Khemiris språk i *Montecore* för rinkebysvenska, en märklig skillnad jämfört med mottagandet av *Ett öga rött*. Vid sidan av skillnaden mellan mottagandet av *Ett öga rött* och *Montecore*, finns det också en viss likhet. Khemiris skrivstil i *Montecore* beundras också av de flesta och 'khemiriskan' betraktas som ett positivt och roligt element i boken.

²¹⁵ Hellgren, Anna: "Mörck och vacker uppföljare", i: *Arbetaren*, Publicerad: 22.02.2006.

Artiklar

Olle Josephson tycker som lingvist att språket i Khemiris *Montecore* är mycket intressant och beskriver den i sin artikel i *Svenska Dagbladet*. Han skriver att språkexperimentet i Khemiris nya roman *Montecore* inte är "lika omedelbart publikfriande" som *Ett öga rött*. "Kritikernas mer avvaktande hållning" kan förklara detta skriver Josephson och han hänvisar direkt till Erikssons recension i *Svenska Dagbladet*. Språket i *Montecore* är "inget ungdomsspråk som shobresvenskan":

Snarare har konstruktionsmönster och stilideal från två mycket bildade språkarter, litterär franska och litterär arabiska, applicerats på svenskan. Två saker händer. För det första uppstår några grammatiska säregenheter. Förkärleken är påtaglig för konstruktion med direkt objekt i stället för preposition: sonen nickar mig och frun suckar mig. Tunga substantivkonstruktioner, gärna med ägandeformer på -s, träder in där ett traditionellt svenskt stilläge skulle föredragit bisatser: betygens vitala vikt, inte att betygen är mycket viktiga. För det andra utnyttjas den romanska delen av det svenska ordförrådet till - ja, över! - bristningsgränsen. Det heter relation, preparera, vitala, indikerar, seriöst, kompression, inte förhållande, förbereda, livsviktiga, påpekar, allvarligt, tryck. En av svenskans stora tillgångar är att vi kan utnyttja detta dubbla germanska och romanska ordförråd. Stabil position eller säker ställning? Marginell diskrepans eller liten skillnad? Preliminär konfrontation eller inledande sammanstötning?

Slutligen undrar han "om Montecorepappans svenska representerar ett futuralt stadium".²¹⁶

I en artikel i *Dalarnas Tidningar* om litteraturföreläsningarna Jonas Hassen Khemiri håller, skriver Jens Ruberg att författaren är så "besatt av språk" och att "konstligheterna i mottagandet av *Ett öga rött* blev faktiskt så viktiga för författaren att han valde dem som utgångspunkt för sin andra roman, *Montecore*."²¹⁷

²¹⁶ Josephson, Olle: "Romanska ord på frammarsch", i: *Svenska Dagbladet*, Publicerad: 11.02.2006.

²¹⁷ Runnberg, Jens: "Han är besatt av språk", i: *Dalarnas Tidningar*, Publicerad: 12.04.2006.

Titeln *Montecore- en unik tiger*, hänvisar som sagt till Siegfried & Roys albinotiger. En artikel skriver om titeln och länken med språket i *Norrländska Socialdemokraten*, som kom ut med anledning av en föreläsning av Khemiri om sitt författarskap i Umeå:

Jag satt själv och funderade ett tag på varför det var så viktigt för Jonas att i *Montecore* göra upp med det sätt som hans första bok blev bemött på och insåg att det förmodligen var ett alldeles för viktigt ämne, hur språk är makt och vikten av att nå ut med det han ville ha sagt. Samtidigt som han i senare intervjuer menar att temat i *Montecore* inte nödvändigtvis har med den egna kampen mot kritikerna att göra. Det är skillnad på en jag-berättare och författaren yadda yadda.²¹⁸

Med anledning av Jonas Hassen Khemiris talande på Bokens dag skriver Eva Bäckstedt i *Svenska Dagbladet* att språket står centralt i Khemiris romaner. Hon hävisar till en reaktion av Khemiri som själv angav att språket både direkt och indirekt spelar en central roll i alla sina romaner. Bäckstedt hänvisar som exempel till Kadir som i "årets roman" *Montecore, en unik tiger* "återger tio regler som sammantagna levererar sanningen om svenska språket i ett nötskal" som till exempel:

Minnesregel I: Svenskan är lånets språk. När i tvivel på ett svenskt ord- välj franskans ekvivalent. Eller engelskans. Detta sparar mycket tid i lärandet av vokabulär. Svenskar är ett folk med snabba influenser från omvärlden. (Khemiri, 2006, s203)

Hon skriver att språket i romanen spelar en indirekt central roll eftersom "romanpersonernas språk också är romanernas", i Kadirs fall alltså "ja, vad ska man kalla den sortens högstämda och halsbrytande språk, tryfferat med franska låneord" som i alla fall liknar inget annat.²¹⁹

Motiveringen varför Khemiri har vunnit tidningen Vi:s litteraturpris för *Montecore* anges av Erika Josefsson i *Kristianstadsbladet*. Khemiri belönas med priset för sin "språklig[a] lekfullhet, allvar och berättarbriljans".²²⁰

²¹⁸ "Böcker talar inte sanning", i: *Norrländska Socialdemokraten*, Publicerad: 11.10.2006.

²¹⁹ Bäckstedt, Eva: "Hassen Khemiri vill osäkra världen", i: *Svenska Dagbladet*, Publicerad: 08.11.2006.

²²⁰ Josefsson, Erika: "Hassen Khemiri prisas av Vi", i: *Kristianstadsbladet*, Publicerad: 20.11.2006.

I en artikel i *Norrländska Socialdemokraten* om en föreläsning av Khemiri om sitt författarskap i Luleå, jämförs språket i *Montecore*, som redan "har sålt över förväntan", med det i *Ett öga rött*. I båda romaner finns en stark fokus på språkbruket. Språket som Halim i *Ett öga rött* använder kallas för "bruten svenska" medan Kadirs språk beskrivs som "en överakademiserad fransk-arabisk-svenska".²²¹

Jan Ceder betonar i sin artikel *Kvällsposten* som publicerades strax efter att Jonas Hassen Khemiri fick Sveriges Radio Romanpris, att även om *Montecore*, inte handlar om någonting, den ändå nästan förtjänade att vinna denna romanpris. Ceder tillägger ännu att "språket gör den nämligen till en av de där verkligt roliga böckerna som det är så tragiskt ont om, men den visar sig dessutom handla om alldeles ovanligt mycket."²²²

I en artikel i *Göteborgs Posten* rekommenderar Viktoria Jäderling några romaner som man ska ha läst, däribland också Khemiris *Montecore* som hon beskriver som ett "fint författat brev från pappors vän till söner om hur man skriver biografi". Hon sammanfattar romanen som "sorglig, rolig och bäst".²²³

Den så kallade "myten om andraboken" diskuteras i Stefan Eklunds artikel i *Svenska Dagbladet*. Eklund anger *Montecore* som ett exempel på detta och beskriver den som "en genomreflekterad och oavbrutet underhållande roman" och tillägger att det är en "språkjonglering på den högsta tänkbara nivån".²²⁴

²²¹ Fredriksson.

²²² Ceder, Jan: "En av de verkligt roliga böckerna", i: *Kvällsposten*, Publicerad: 25.03.2007.

²²³ Jäderling, Viktoria: "Viktoria Jäderling om svensk skönlitteratur", i: *Göteborgs Posten*, Publicerad: 21.06.2007.

²²⁴ Eklund, Stefan: "Myten om andraboken", i: *Svenska Dagbladet*, Publicerad: 21.06.2009.

Skillnaden mellan artiklarna om *Montecore* och de egentliga recensioner är att artiklarna kan ta ställning till de första recensenternas omdömen eftersom de har större distans än recensionerna, som nästan omedelbart publicerades efter romanens utkomst. Denna distans bidrar till att artiklarna om *Montecore* betonar särskilt språkets styrka och bokens positiva drag.

Webbloggar

Medan *Ett öga rött* "snarast är en ungdomsbok", tycker författaren Malte Person att den nya uppföljaren *Montecore* inte bara är "en vuxenbok utan dessutom riktigt bra". På inlägget Persson gjorde på sin webblogg "Errata" anger han att "språkgimmicken" funkar bättre i jämförelse med *Ett öga rött*.²²⁵

På webbloggen "Boktoga: en blogg om läsning - min läsning" skriver loveina att *Montecore* i jämförelse med *Ett öga rött* är "en mycket annorlunda bok som är något svår att förstå sig på, och ännu svårare att förklara vad den handlar om." Hon tycker om "det stilistiska greppet att aldrig riktigt låta den slutgiltiga berättelsen komma till tals, eller är det kanske det den gör?" Bland annat berättarperspektivet bidrar till att loveina inte riktigt förstår romanen:

Vem det är som berättar är inte alltid helt klart men det känns som att berättarröstens jag sällan får en chans att komma till tals, vilket i sig är intressant och känns nytt. Men jag vet ärligt talat inte om jag verkligen begrep mig på denna roman. Jag tror att jag begrep slutets vändning och vad det insinuerar. (...) Knepig, mycket knepig.

Trots att hon inte helt tycker om *Montecore* är loveina rätt övertygad att "Khemiri är en författare som har framtiden för sig" och att denna roman är "en mellanroman, en prestationsångestskrift och enbart en viskning i jämförelse med de skri som komma kan."²²⁶

²²⁵ Persson, Malte: "Ungdomligt", Publicerad: 13.02.2006 [<http://www.apolloprojektet.com/2006/02/ungdomligt>; hämtad 30.04.2011].

²²⁶ Loveina: "Montecore av Jonas Hassen Khemiri", Publicerad: 21.02.2006 [<http://boktoga.wordpress.com/2006/02/21/montecore-av-jonas-hassen-khemiri>; hämtad 30.04.2011].

Gustav Almestad anger att sättet på vilket han skriver på sin blogg "Paparkaka" förutsätter att han har läst *Montecore* eller "bara skiter i vad den handlar om":

Khemiri fuckar med våra huvuden big time och slänger in gnäll om mottagandet/missuppfattningen av *Ett öga rött*, smädande kommentarer om egna förlaget (kallat *Horstedts*), och en allmän upptrappning av förvirringen kring huruvida det är en biografi man läser eller inte, för alla de som verkade hamna lite väl länge i det vad gäller röda ögat.

Enligt Almestad finns det nästan ingen handling och sysslar Khemiri "uppenbarligen mer med form än berättelse". Han anger att han tycker mest om språket i romanen:

Men i alla fall, det roliga är som vanligt i språket, Jonas fars vän Kadir skriver brev med sjukt roliga direktöversättningar till svenska och ännu roligare är hans kommentarer på Jonas klagan över hur jobbigt det är att vara hypad debutant i Sverige och över folks ständiga missuppfattningar om ögats "autentiska rinkebysvenska". Man får inte se några av breven från Jonas tillbaka till Kadir, men återberättandet som grepp är faktiskt mycket roligare. Fast fan Khemiri, kommer det en tredje bok som också mest är språkexperiment är det inte ok. Berätta rakt nästa gång om du törs.

Almestad förstår inte att Khemiri inte hade förväntat reaktionerna som *Ett öga rött* fick:

Kom igen, de som skriver kultursidorna har verkligen inte koll på miljonsvenskans vokabulär, de skulle fan inte kunna se skillnad på den och listerländska ens. Och det är ju inte som att det finns några andra som köper böcker än just dessa människor, och deras läsare. Så grejen att peta in fejkade ord som låter äkta för nån utan koll, utan att låta det framgå nånstans i texten att det är fejkat, måste vara antingen a) en fälla, eller mer raffinerat, b) en sales pitch. Båda är grejer som är big no-no, folk vill inte bli lurade. Men, jag kunde inte bry mig mindre. Jag ser det som medvetet, och jag unnar.

Almestad tycker om att Khemiri "efter idioters misstolkningar" vågar "skriva en ny bok där man verkligen petar in sig själv och sin familj som huvudkaraktärer." Han tror att recensenterna "har lärt sin läxa" och passar sig för att se denna bok som biografi "när greppet är så uppenbart".²²⁷

På webbloggen "Jävla Stockholm" skrivs att Khemiris *Montecore* är en "riktig höjdare". Bloggaren tycker om att Khemiri vet vad han gör. Vidare skriver man att man ibland bara vill "bo i någons ord" och att "om hans språk ändå var en lägenhet, det vore en mysig lägenhet".²²⁸

John Avdic skriver på sin blogg "Ordupp!" att han inte brukar skriva om litteratur trots att han läser ganska mycket. Khemiris *Montecore* är "något extra" och "helt fantastisk" enligt honom, "både språkligt, formmässigt och narrativt". Han beskriver Khemiri som "en sockerabstinent James Joyce på haschisch strandad i den svenska förorten. Utan uppenbart konstlade pretantioner (sic) men med en talang så lysande att [han] blir sjuk av avund."²²⁹

På sin webblogg "Bokstavligt talat" skriver Anncharlott att hon "bugar, bockar och gratulerar Khemiri" till att han har vunnit Bellmanpriset. Hon erkänner att hon själv har "aningens svårt att ta till [s]ig hans språkliga utsvävningar" men tycker att "det är häftigt att han gör dom".²³⁰

²²⁷ Almestad, Gustav: "ons.13.dec/06", Publicerad: 13.12.2006
[<http://paparkaka.com/blogg/0612/061213.htm>; hämtad 30.04.2011].

²²⁸ "Montecore", Publicerad: 03.01.2007
[<http://javlastockholm.wordpress.com/2007/01/03/montecore>; hämtad 30.04.2011].

²²⁹ Avdic, John: "Den unika tigern", Publicerad: 06.03.2007
[<http://ordupp.blogg.se/2007/march/den-unika-tigern.html>; hämtad 30.04.2011].

²³⁰ Anncharlott: "Bellmanpriset till Khemiri", Publicerad: 04.05.2007
[<http://bokstavligt.blogspot.com/2007/05/bellmanpriset-till-khemiri.html>; hämtad 30.04.2011].

Språket i Khemiris andra roman är "fantastisk", skriver Tina på sin blogg "Tinas läslust". Tina är glad att hon tack vare *Montecore* "för en kort tid fick tillträde till den delen av världen som [hon] aldrig skulle ha sett annars".²³¹

På "Bokblommas" webblogg skriver Linnea att det känns som om *Montecore* är "ett utkast: som om man som läsare får kika in i något nästan lite hemligt och icke fullbordat." Linnea tycker att boken som "lockar till sträckläsning" är "spännande uppbyggd" och "mycket välskriven". Hon fascineras av språket, "som från Kadir låter extremt högtravande genom att han försvenskar engelska och franska ord istället för att använda svenska." Språket är enligt henne inte "den så kallade 'Rinkebysvenskan' från *Ett öga rött*":

(...) men även den här gången använder Khemiri språket till mer än att bara föra berättelsen framåt. Det är en del av berättelsen. Mycket imponerande och bra!²³²

Greta skriver på sin blogg att Khemiris andra bok inte möttes "av samma enhetliga hyllningskår som *Ett öga rött*" men tycker att den dock är "enormt läsvärd" och anser att den på många sätt är mer intressant än *Ett öga rött*: "Just att den är tillkrånglad, med parallellhandlingar och tusen olika språng, gör den till en läsupplevelse som verkligen är värd att uppleva."²³³

²³¹ Tina: "Nr 23: "Montecore - en unik tiger" av Jonas Hassen Khemiri", Publicerad: 23.07.2007 [<http://tinaslaslust.blogspot.com/2007/07/nr-23-montecore-en-unik-tiger-av-jonas.html>]; hämtad 30.04.2011].

²³² Linnea: "Montecore: en unik tiger", Publicerad: 08.08.2007 [<http://www.bokblomma.com/1927/khemiri-jonas-hassen/montecore-en-unik-tiger>]; hämtad 30.04.2011].

²³³ Greta: "Khemiri, igen!", Publicerad: 01.12.2007 [<http://gretasblogg.wordpress.com/2007/12/01/khemiri-igen/>]; hämtad 30.04.2011].

På webbloggen "Kulturdelen" skriver Jenny B att hon tycker om Kadirs språk i *Montecore*:

Kadirs språk är tryfferat av överdrifter och snirkliga användningar av internationellt gångbara ord, böjda till att låta mer svenskklingande efter en mycket personlig grammatik. Felskrivningarna är charmerande, och även om jag ler åt dem gör de inte Kadir själv till någon att skratta åt. Det är en bedrift av Jonas Hassen Khemiri att ha hittat helt rätt tonläge för Kadir och genomföra det så väl från början till slut.

Enligt henne är Jonas Hassen Khemiri en "god berättare" som har "många fler goda historier och språket att berätta dem på". Hon hoppas att Khemiri kommer att behålla sin språkliga spontanitet:

Det jag hoppas är att han väljer den här kringgående berättarstilen och leken med fiktion och verklighet för att han verkligen vill det, inte för att han tror att han måste. Jonas Hassen Khemiri behöver inte använda tricks för att trolldinda sina läsare, men vare sig han gör det eller ej vill jag läsa mycket mer av honom.²³⁴

Montecore: en unik tiger tokälskades av Bea, bloggaren på "Pocketblogg", som inte vill att boken "skulle vara slut". Hon anger att den första läsningen av romanen gick ganska snabbt och nu vill hon läsa den en andra gång för att kunna "suga på språket" och "njuta av de underbara formuleringarna". Bea tycker att "boken fick upp ögonen för hur vi hanterar språket och hur vi nyttjar liknelser som ibland måste vara helt oförståeliga för en som skall lära sig språket."²³⁵

Jimmy Asklund beskriver *Montecore* på "Pocketblogg" som "en slags metaberrättelse". Han tycker att den "språkliga finessen" i romanen är någonting man kunde vänta sig av Khemiri: "Varje ord känns övervägt, och ändå blir det så fel. Det svenska språket blandas med arabisk och fransk syntax."

Enligt Asklund blir det tydligt att "Kadir gjort sig största mödan att hela tiden söka (...) det finaste ordet."

²³⁴ Jenny B: "Montecore av Jonas Hassen Khemiri", Publicerad: 07.04.2009 [<http://kulturdelen.blogspot.com/2009/04/montecore-av-jonas-hassen-khemiri.html>]; hämtad 30.04.2011].

²³⁵ Bea: "Jonas Hassen Khemiri: Montecore: en unik tiger", Publicerad: 25.11.2009 [<http://www.pocketblogg.se/2009/11/jonas-hassen-khemiri-montecore-en-unik-tiger/>]; hämtad 30.04.2011].

Asklund anser att Khemiri "vet hur man bygger en berättelse" och tycker att "trots att temat på ett sätt inte skiljer sig särskilt mycket från debuten så lyckas han skapa en helt annan känsla i *Montecore*."²³⁶

Sammanfattning

Reaktionerna på Jonas Hassen Khemiris andra roman *Montecore- en unik tiger* har varit till största delen positiva. Återkommande reaktioner samlar jag i denna sammanfattning.

De flesta recensenter betonar att Khemiris nya roman är en reaktion på alla misstolkningar som uppstod efter att *Ett öga rött* kom ut. Denna gång har recensenterna en mer avvaktande hållning och på så vis verkar det som om att budskapet Khemiri vill förmedla förstås bättre. Språket betraktas alltså inte längre som ett autentiskt språk, ett fel som många recensenter gjort i mottagandet av *Ett öga rött*. Recensenterna har antagligen insett att språket i *Montecore*, precis som det i *Ett öga rött*, är konstruerat och litterärt och får därför inte betraktas som ett autentiskt språk. Det som också är påfallande är att nästan ingen vågar lägga länken mellan Khemiri och hans invandrarbakgrund och att ingen betraktar den som en autobiografisk roman. Af Kleen tycker dock att "om man är andra generationens invandrare från Tunisien i Nordafrika och skriver en debutbok på omkastad svenska, (...) det kanske inte [är] jättekonstigt att kritiker misstar en för att vara svensk litteraturs senaste invandrarröst."²³⁷

Det gick inte att undvika att *Montecore* skulle jämföras med sin företrädare *Ett öga rött*. Vad gäller språket i båda romaner kan man säga att Khemiris språkbruk i *Montecore* är mycket mer experimentellt och att det inte liknar multietnisk slang som språket i *Ett öga rött*. Det har varit ett medvetet val av Khemiri. Språket som författaren använder sig av i *Montecore* får många andra olika benämningar i recensionerna.

²³⁶ Asklund, Jimmy: "Jonas Hassen Khemiri: Montecore – en unik tiger", Publicerad: 27.11.2009 [<http://www.pocketblogg.se/2009/11/jonas-hassen-khemiri-montecore-en-unik-tiger-2/>; hämtad 30.04.2011].

²³⁷ af Kleen, Björn: "Hassen Khemiri vill uppfinna sig själv".

'Khemiriskan' som Khemiri själv kallar detta språk för, kallas i *Montecores* mottagande inte längre för 'rinkebysvenska', en term som felaktig användes om språket i *Ett öga rött*. Istället kallas språket växlande för "hemmasnickrad, närmast gustaviansk svenska", "bruten svenska", "trasig svenska", "suveränt fransk-engelsk-arabisk svenska", "sirlig, hemmagjord svenska med inslag av franska och arabiska", "ny, hypnotiskt skön och lånad svenska", "försvenskad franska-arabiska", och "överakademiserad fransk-arabisk-svenska".²³⁸

Khemiris skrivstil betraktas i allmänhet som något positivt och i vissa recensioner får han beröm för detta. Vid sidan av en stor talang betraktas han som en "språkvirtuos" och "språkförnyare" och hyllas för sin stilistiska bravur och "fingertoppkänsla", genom vilken han leker med språk på ett lyckat sätt.²³⁹ I en viss recension kallas han till och med för "den största språkliga begåvning Sverige haft på länge."²⁴⁰ Allt detta bidrar till att själva språket anses som "jätteroligt".²⁴¹ Språket förknippas framför allt med sin styrka att skapa identitet. Bengtsson skriver att "bryta är ett sätt att vara".²⁴²

Inte alla recensenter tycker om språket. Eftersom Khemiri redan har gjort något liknande med språket i *Ett öga rött*, betraktas språket av några recensenter som "tröttsamt", "förutsägbart" och "historiens stoppkloss".²⁴³ Det som ska betonas är att *Montecores* innehåll betonas mycket mer än det i *Ett öga rött*. Detta har kanske att göra med att skribenterna är lite försiktigare vad gäller betraktningen av språket på grund av alla misstolkningar *Ett öga rött* fick. De tycker kanske att det är säkrare att fokusera lite mer på innehållet denna gång.

²³⁸ Fredriksson.

²³⁹ Küchen.

²⁴⁰ Hellgren.

²⁴¹ Westlund.

²⁴² Bengtsson, Petter: "Omfångsrik ambitiös uppföljare av Jonas Hassen Khemiri".

²⁴³ Petterson, Marie: "Khemiri gör sin grej".

Webbloggarna antyder att Khemiri lyckades "locka in" läsaren i fiktionen.²⁴⁴ I jämförelse med *Ett öga rött*, där några läsare hade några svårigheter med språket Khemiri använde sig av, verkar det som om att läsaren tycker att *Montecore* är lättare att förstå. Enligt några bloggare fungerar "språkgimmicken" i *Montecore* även bättre än i *Ett öga rött*. Svårigheterna med romanen som anges i blogginläggen har inte riktigt med språk att göra utan mer med berättarperspektivet som skiftar hela tiden. Språket betraktas av de flesta som något roligt, underhållande och felskrivningarna bidrar till att romanen betraktas som mycket humoristisk. Jonas Hassen Khemiri är enligt merparten av bloggaren en språkkonstnär som vet vad han gör och gör det på ett imponerande och bra sätt. 'Khemiriskan' i *Montecore*, som har drag av multietnisk slang och som är det främsta skälet varför boken har haft en sådan stor succé, har bidragit till att läsaren blivit bekant med detta språk. Det man alltså kan konkludera är att Khemiris språkexperiment lyckats.

²⁴⁴ Viksten.

3.5. Jens Lapidus *Snabba Cash*

3.5.1. *Presentation Snabba Cash*

Jens Lapidus *Snabba Cash* handlar om den kriminella världen i Stockholm och tar med läsaren i en värld av brottslighet, juggemaffia och stekareliv på Östermalm. I boken följs tre huvudpersoner i tre parallellhandlingar. Först och främst följer berättelsen svenske Johan "JW" Westland ur Norrland som vill ingenting hellre än att höra dit i Stureplan, Stockholms överklassvärld. Sen har vi chilenske Jorge Salinas Barrio, en knarklangare som rymmer från Österåkerfängelse. Och den tredje huvudperson är serbiske Mrado Slovic som degraderas i den jugoslaviska maffian. De har vuxit upp i Robertsfors, Sollentuna respektive Södertälje och har alla sina tydliga språkliga egenheter, också baserat på att de har olika modersmål.²⁴⁵ Alltefter berättelsens fortgång börjar deras liv att korsas i en intrig som huvudsakligen handlar om kokainsmuggling och organiserad brottslighet. Under dessa korsningar byter Lapidus mellan olika språk, nämligen multietnisk slang, bratspråk, tidningsprosa och domstolsprotokollens kanslisvenska.²⁴⁶ Lapidus själv är en jurist, med resultatet att han har goda kunskaper i dagens svenska brottslighet som gör helheten mer realistiska och spännande.

²⁴⁵ Leonard, Jenny: "Jurist kom kokainet på spåren", i: *Svenska Dagbladet*. Publicerad: 26 juli 2006.

²⁴⁶ Lundberg, Johan: "Snabba Cash. Hatet, drivet, jakten", i: *Svenska Dagbladet*. Publicerad: 24 augusti 2006.

3.5.2. Mottagandet *Snabba Cash*

Det som skiljer Jens Lapidus *Snabba Cash* från Wengers och Khemiris böcker är att Lapidus använder olika typer av multietnisk slang i sin debutroman medan han absolut inte har någon invandrarbakgrund. Detta bidrar till att mottagandet av *Snabba Cash* är mycket intressant, eftersom man på så vis kan jämföra om en 'helsvensk' författare och en svensk författare med utländsk bakgrund betraktas på ett annorlunda sätt. *Snabba Cash* kom ut 2006 och skildrar samtida kriminalitet i Storstockholm. 2010 filmatiserades den av regissören Daniel Espinosa.²⁴⁷ Boken är advokaten Lapidus debutroman och har blivit dels populär bland annat på grund av de olika språkvarianterna Lapidus använder i den. Språkvarianterna som finns med i *Snabba Cash* är bratspråk, några skrivelser ur rättssamhället och multietnisk slang med drag av spanska, serbiska och arabiska. Själv säger Lapidus om språket:

Jag har lagt mycket jobb på det. Fast alla som berömmar språket vet ju egentligen inte om det verkligen är autentiskt (...). Det är väldigt svårt att få veta hur man till exempel pratar i fängelserna. Men när jag gjorde min tingstjänstgöring i Sollentuna tingsrätt kunde jag snappa upp uttryck, hur de kriminella talar, deras livssyn, vad de gör på fritiden och så vidare.²⁴⁸

En av de språkvarianterna är alltså multietnisk slang och det är skälet varför jag har valt att ta upp denna roman i min analys. Eftersom han aldrig har bott i Stockholms förorter eller inte hade några kunskaper om den så kallade 'förortssvenskan' gjorde han lite research och anmälde sig även till en deckarskrivkurs och började testa olika språk och stilar.²⁴⁹ Han reste runt i Stockholmsförorterna och "även om han inte ritat av autentiska miljöer i Norsborg eller Rinkeby har han studerat miljonprogrammets förstäder för att få miljöerna korrekta." Vidare samlade han också på ord och uttryckssätt "på tingsrätten, på t-banan och krogen".

²⁴⁷ Gentele, Jeanette: "Barnen går först för Lapidus", i: *Svenska Dagbladet*. Publicerad: 10 januari 2010, 08.28.

²⁴⁸ Cederskog, Georg: "Jurist med rätt jargong", i: *Dagens Nyheter*, Publicerad: 27.12. 2006.

²⁴⁹ Leonard, Jenny.

Vid sidan av allt detta lyssnade han på rap och "läste polisens ordbok". "Sedan har jag kompisar som bor där som hjälpt mig att få koll på det som är representativt", kommenterar Lapidus denna skrivprocess.²⁵⁰

Jonas Hassen Khemiris *Ett öga rött* anges som en direkt påverkan på språket Lapidus använder när han beskriver förortsvärlden.²⁵¹ Som språklig förebild anger Lapidus vid sidan av Khemiri också den amerikanska deckarförfattaren James Ellroy. Han tycker att hans skrivstil uppfattas ibland som hårdkokt genom att "den hårdkokta stilen [inte riktigt] fanns (...) i Sverige innan, vilket är besynnerligt". I pressen uppskattas Lapidus just för att han inte tillhör den multietniska miljön men samtidigt lyckas beskriva den på ett sådant detaljerat och bra sätt:

Mannen (...) har mörkgrå kostym, välputsade skor och barnstol i baksätet. Han talar flytande akademikerprosa om han vill och har papperen i ordning i sin farbrors slitna läderportfölj. Jens Lapidus är inte sinnebilden för en kille med totalkoll på senaste kriminaljargongen, direkt.²⁵²

För denna roman har jag konsulterat 38 artiklar: 25 tidningsartiklar varav 8 recensioner samt 13 nätartiklar som är alla blogginlägg om Lapidus *Snabba Cash*. Recensionerna publicerades mellan juni och december 2006. Artiklarna som jag har analyserat kom ut mellan april 2007 och september 2010. Webblogginläggen publicerades mellan maj 2007 och januari 2010. Strukturen är densamma som i de andra kapitlen: det vill säga att jag börjar med tidnings- och tidskriftsrecensionerna, sedan artiklarna och till sist webbloggarna. I slutet av detta kapitel finns en sammanfattning av reaktionerna.

²⁵⁰ Josefsson, Erika/TT Spektra: "En mörk bild av förorten", i: *Dagens Nyheter*, Publicerad: 12.05.2009.

²⁵¹ Kesson/LTF: "Fiktion och verklighet", i: *Östra Småland*, Publicerad: 23.07.07.

²⁵² Carlberg, Ingrid: "Min nya bok är mörkare", i: *Dagens Nyheter*, Publicerad: 27.04.2008.

Recensioner

I sitt språkbruk "balanserar Jens Lapidus medvetet på gränsen mellan fiktion och verklighet" skriver Jenny Leonard i *Svenska Dagbladet*. I denna recension inkluderas Lapidus reaktion som säger att han vill att "historien ska verka trovärdig" och att han är nöjd "om läsaren glömmer att det är fiktion: av det skälet använder han också verkliga personer, krogar och miljöer som statister." Skälet för användningen av multietnisk slang i romanen är att han ville hitta karaktärernas språk och visa hur det förändras genom att ge de deras "tydliga språkliga egenheter".²⁵³

Enligt Johan Lundberg i *Svenska Dagbladet* är romanen "desto roligare då att han går i land med sitt projekt". Han tycker att *Snabba Cash* är "mer än en presumtiv bestseller" och att Lapidus "i någon mån" får "ambition att genomlysa det svenska samhället" och på så vis "framstå som en av de få unga författare i dag som har som syfte att skriva 'Den Stora Samtidsromanen'".

Lapidus låter olika språk brytas mot varandra: Rinkebysvenska kontra domstolsprotokollens kanslisvenska; kvällstidningsprosa kontra ekonomjargong. Resultatet är stundtals lite svajigt rent språkligt (som när jugoslaviska torpeder hemfaller åt ett alltför litterärt språk), men genomgående extremt spännande.

En liten punkt eller "fadäs" som Lundberg kallar den "i denna i övrigt så väldokumenterade roman är dock att det i ett långt parti görs gällande att det skulle gå att åka tåg från Stockholm till Robertsfors."

Utterström hänvisar i *Nerikes Allehanda* till förlagets beskrivning av språket i romanen som "hävdar att boken är skriven "i den hårdkokta amerikanska stilen" och att den "går rakt in, och stannar där".²⁵⁴

²⁵³ Leonard, Jenny.

²⁵⁴ Lundberg, Johan: "Säkert handlag med organiserad brottslighet, i: *Svenska Dagbladet*, Publicerad: 24.08.2006.

Lite kritik framförs i *Borås Tidning*, i vilken Per-Axel Svensson skriver:

Vad Lapidus gör är nämligen att på ett nästan ostentativt sätt försöka skriva i noir-mästaren James Ellroys hårdkokta, för att inte säga våldsamma, och knappa stil. Men där Ellroy kan sägas lyckats med konststycket att göra nån slags storslagen Wagner-opera av underworld-Los Angeles, ja där blir det mest som om Lapidus låter Kjell Lönnå leda en gosskör på Stureplan.²⁵⁵

Svensson skriver vidare att Lapidus:

(...) via sitt yrke [är] insatt i rättsapparaternas olika stilmivåer, han behärskar till viss del både kåkfararjargong och domstolsprosa så att säga, och försöker efter bästa förmåga använda dessa dubbla erfarenheter i sin, (...) både ambitiösa och omfattande romandebut, men det vill sig liksom inte riktigt.

Skribenten tycker att Lapidus bara försöker kopiera Ellroys "telegramprosa" men att det inte riktigt fungerar på svenska eftersom den då blir "kataloger av ord utan inre spänst eller liv". Svensson hänvisar här också till författaren Hjalmar Söderberg som en gång uttryckte: "orden trampar varandra på tårna och knuffar varandra i rännstenen." Svensson beskriver romanen till slut som "ambitiös och omfattande" men tycker att något väsentligt saknas" vilket i det här fallet enligt honom är "en dos djuppsykologi och karaktärerna i boken är märkligt stereotypa, för att inte säga klichémässiga" och att Lapidus kanske "har fajtats för lite för att fullt ut kunna förstå sina snubbar".²⁵⁶

Mikael Widells recension i *Sydsvenska Dagbladet* beskriver *Snabba Cash* som en "lödig, fyllig och bitvis mycket fyndig bladvändare om Stockholms undre värld". Språket beskrivs i den som "ett avkok på amerikanens heta, febriga, uppbrutna tirader. Flåsande. Febrigt. Fettgrymt." Lapidus själv kallas för "ett stort framtidslöfte".²⁵⁷

²⁵⁵ Kjell Lönnå är en känd svensk körledare och musikproducent som "startade sin första kör som 15-åring och är starkt förknippad med Sundsvall som ledare för stadens kammarkör sedan starten 1965. Har lett körer i radio och tv sedan 1957 och varit programledare för en mängd olika tv-program, bland annat och *Café Sundsvall* och *Lekande lätt*. Komponerat körmusik och mottagit flera kulturpriser. Utbildad vid Beckmans konstskola." hämtad från [<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2071&artikel=2847760>; hämtad 25.04.2011]

²⁵⁶ Svensson, Per-Axel: "Ellroy-epigon på Stureplan", i: *Borås Tidning*, Publicerad: 24.08.06.

²⁵⁷Widell, Mikael: "Framfusigt, fräsigt, fettgrymt", i: *Sydsvenska Dagbladet*, Publicerad: 04.09.06.

”Spännande om snabba pengar” är sättet på vilket Andreas Utterström beskriver Lapidus *Snabba Cash* i *Nerikes Allehanda*. Om den multietniska slangen i romanen skriver han:

Som vapen använder Lapidus extremt mycket slang. I början är det lite störande, men efter hand fungerar det allt bättre även om det tenderar att slå över i vissa passager. Ett exempel: ”*Livet sket på Jorge. Livet såg hästballe, Livet var tufft. Men Jorge var starkare än så- det skulle få se*”.²⁵⁸

Doktor Gormander skriver i *Aftonbladet* om Lapidus *Snabba Cash* att boken ”snubblar ner mot marken i ett slags språkligt stjärnfall”.²⁵⁹

Jenny Tunedal beskriver *Snabba Cash* som ”årets bästa deckare” och skriver att Lapidus ”med sin kriminalroman med den talande titeln *Snabba cash*” vill bli ”en svensk James Ellroy, med prosan nedkokt till det stenhårda”. Språket är enligt henne ”både intressant och irriterande”:

Ibland blir de korthuggna meningarna närmast parodiska, och de partier av boken som ska föreställa någon sorts förortsslang slirar alltför ofta över i präktig romanprosa, men det är något skönt med en författare som alldeles ohämmat plankar den stil han gillar bäst och sedan skriver en helt egen berättelse.

Hon tycker att ”en mansbok i deckargenren är ingen överraskning” och sammanfattar romanen som ”en av de roligaste svenska deckardebuterna på länge”.²⁶⁰

Användningen av multietnisk slang i Jens Lapidus *Snabba Cash* beundras i recensionen av Georg Cederskog i *Dagens Nyheter*:

För att vara ett förstlingsverk av en 32-årig affärsjurist från ett välordnat medelklasshem i Gröndal - pappa presschef och före detta journalist, mamma socialarbetare - är inte minst slangomfånget imponerande.

²⁵⁸ Utterström, Andreas: ”Spännande om snabba pengar”, i: *Nerikes Allehanda*, Publicerad: 24.11.06.

²⁵⁹ Gormander, Doktor: ”Bland tomtar och troll på kokain”, i: *Aftonbladet*, Publicerad: 16.12.2006.

²⁶⁰ Tunedal, Jenny: ”Den goda illviljan”, i: *Aftonbladet*, Publicerad: 17.12.2006.

Som språkliga skraddare anges de amerikanska deckarförfattarna James Ellroy, Dennis Lehane och Edward Bunker. I denna recension står att Lapidus har haft mycket arbete med språket i romanen. Det så kallade "bratspråk" var inte så svårt att inkludera eftersom författaren har kompisar i "sådana cirklar". Cederskog anger att andra viktiga källor han använde för att bearbeta språket i boken var först och främst "hans egen jargong, Latin Kings-citat liksom detaljer från polisens lexikon över knarkslang". Jonas Hassen Khemiris böcker använde han som källa för multietnisk slang.²⁶¹

Av recensionerna framgår att reaktionerna på språket i Jens Lapidus debutroman *Snabba Cash* är mycket positiva. Lapidus uppskattas särskilt för autenticitetskänslan han skapar i *Snabba Cash* med hjälp av de olika språkvarianter, däribland också olika typer av multietnisk slang. Vid sidan av denna autenticitetskänsla, är variationen i språk en sak som enligt de flesta recensenter gör boken så bra. Denna variation anges som en direkt orsak till spänningen i romanen. Nästan alla recensenter är ense att det är beundransvärt att Lapidus som en riktig 'svenne' lyckades återge förortens slang på ett sådant trovärdigt sätt. Kritiken som finns om språket är att det ibland kan vara lite störande under läsningen.

Artiklar

Lapidus skrivstil beskrivs av Janne Adeen i artikeln i *Östra Småland* om hennes läserfarenheter som "staccatostil precis som James Ellroy". Det som skiljer Lapidus stil från Ellroys enligt Adeen, är att Lapidus inte är "lika skicklig på personskildringar" men Adeen tillägger att "det är ändå bra och läsvärt: högt tempo, fränt med bra driv, nära gatan och hans skildring av livet kring Stureplan, bland festprissar, glidare och gangsters, känns trovärdig."

²⁶¹Cederskog.

Snabba Cash uppskattas framför allt av Adeen för sin trovärdighet och länk med verkligheten:

Noggrannheten med de tidstypiska detaljerna, han har koll på allt ifrån vilka märkeskläder överklassen bär, hur man markerar status i dagens Sverige, till hur det går till på bratsens fester och vilka slanguttryck som är gångbara på Splyan (Spy Bar) eller i betongghettot.²⁶²

Snabba Cash är ”språkligt lite svajig och en del stilgrepp används lite för ofta” enligt Jon Weman i *Arbetaren*. Weman undrar vad boken egentligen handlar om:

Dessutom, för att en deckare ska räknas i kulturdebatten bör den helst ha en tydlig skylt om halsen, där det står ”politisk”, vilket *Snabba Cash* inte har. Sålunda var det inte många som uppmärksammade vilken skarp bild av tillståndet i Sverige idag som den egentligen ger (Doktor Gormander i Aftonbladet var ett av undantagen). Inte minst i förhållande till den materialism- och konsumtionsdebatt som rasade tidigare under året.²⁶³

I en annan artikel i *Östra Småland* där Jens Lapidus intervjuas med anledning av försäljningssuccén av *Snabba Cash*, skrivs om boken:

Merparten av bokens innehåll är rent fiktivt. Författaren har med utgångspunkt av vad han hört i rättsalen, läst i media och sett själv i Stockholmsnatten spekulerat och fabulerat, skruvat verkligheten ytterligare ett varv, för att göra storyn tydlig och spännande.

I denna artikel anförs också ”känslan av autenticitet” Lapidus skapar med hjälp av språket:

Bokens inramning, som de citerade förhörprotokollen, den realistiska skildringen av Stockholm med de rätta platserna och krognamnen och inte minst det exakt fångade språket bidrar till känslan av autenticitet.

Vidare skrivs om sättet på vilket Lapidus har bearbetat språket:

Jens Lapidus har lagt ner mycket jobb på just språket i boken. Chilenske langaren Jorge, serbiske torpeden Mrado och svenske ekonomstudenten och kokainentreprenören JW ska alla låta trovärdiga. Här ser man också hur de olika huvudpersonerna själva anstränger sig för att passa in språkligt i olika sammanhang.

²⁶² Adeen, Janne: ”Fröding och Snabba Cash”, i: *Östra Småland*, Publicerad: 29.04.2007.

²⁶³ Weman, Jon: ”Tingen är kärleken”, i: *Arbetaren*, Publicerad: 03.07.2007.

Lapidus reagerar i denna artikel också själv på språket i romanen: "svenska språket är nog inte så klasslöst längre. Söderslangen finns inte kvar, men miljonprogramssvenskan ligger nog många i fatet".²⁶⁴

"Det är mycket mer spännande med alla nya subkulturer som växer fram i Sverige i dag, alltifrån 'webcommunities' till etniska grupperingar" skriver Ingrid Carlberg i *Dagens Nyheter*. Hon intervjuade Lapidus några veckor innan releasen av hans andra roman *Aldrig Fucka Upp*. I artikeln står att Stig Larsson kallade Lapidus för "mannen som skrivit den vassaste skildringen av Stockholms undre värld". Samma problem som Khemiri också upplever är att somliga inte kan skilja realitet från fiktion och uppfattar allt Lapidus skriver som hans egna ord eller som han själv säger i intervjun:

Det var samma sak med *Snabba cash*, när jag skrev om hur kokainet började bli en normaldrog. Några månader senare kom plötsligt massor av artiklar om just det. Ibland flyter fiktion och verklighet ihop.

När Carlberg frågar honom vad han vill säga med sina böcker, suckar Lapidus lite grann eftersom det inte är första gången han får denna fråga:

Det är thriller, inget annat. För mig föds allt ur en vilja att beskriva miljöer och människor, inte ur ett behov att säga något om samhället. Jag vill berätta om individer i den undre världen och skildra även kriminella som hela människor - inte bli för gullegullig och bara tycka synd om, men heller inte avfärda dem som svin och as punkt.²⁶⁵

I en artikel i *Norrköpings Tidningar* som kom ut med anledning av Lapidus andra roman *Aldrig fucka upp* hänvisas till *Snabba Cash* i vilken Jens Lapidus "lyckades hitta ett nytt språk, en för svenska kriminalromaner helt ny stil, och klarade av att leka med orden utan att det blev töntigt."

²⁶⁴ Kesson/LTF.

²⁶⁵ Carlberg.

Om bland annat multietnisk slang, som han använder i sina romaner, skriver man:

Båda Jens Lapidus böcker är fullmatade med detaljer. Dels är det förortstugg och polisjargong, dels fakta om sådant som vapen, anabola steroider och militära insatser. Han tror att det är just detaljerna som gör att det känns äkta - och trovärdigheten är viktig. Sedan spelar det mindre roll om slanguttrycken verkligen existerar, eller om pengatvätt går till precis så.

Lapidus reagerar som följer på detta:

I juridiken finns uttryck som alla jurister förstår, likadant är det i subkulturerna. Lyckas man plocka upp några ord får man en trovärdighet på köpet. Ibland är det verklig jargong, ibland hittar jag på.(...) Det är kul när folk som vistas i den världen jag skriver om tycker att det är trovärdigt. Det visar att jag har snappat upp rätt grejer.²⁶⁶

I en intervju med Jens Lapidus i *Sydsvenska Dagbladet* med anledning av Lapidus andra roman *Aldrig Fucka Upp*, kallar Björn af Kleen författaren "den mest lästa uttolkaren av förortssvenska". På frågan hur han ser på debatten om rinkebysvenskan är "ett fängelse eller en fristad" svarar Lapidus:

Jag tror absolut att språket kan bli ett fängelse. Det har i alla tider varit en stark klassmarkör. Det är det fortfarande, även om klasserna är nya. Vad gör man åt det?(...) Det måste få finnas parallella språk. Men det är ganska bra om alla behärskar en gemensam kommunikationsväg. Som advokat är det outtalat. Om någon pratar på ett visst sätt i rätten så läser omgivningen den personen utifrån dess språkbruk. Sen kan det vara rent konkret, att man inte förstår ett visst ord.²⁶⁷

²⁶⁶ TT Spektra: "Lapidus följer succén i samma stil", i: *Norrköpings Tidningar*, Publicerad: 30.04.2008.

²⁶⁷ af Kleen, Björn: "Lapidus fuckar aldrig upp", i: *Sydsvenska Dagbladet*, Publicerad: 03.05.2008.

Jesper Högström tycker att styrkan av Lapidus debut är just att han så "uppenbarligen ignorerat en viss sorts allvarliga frågor – vem som har 'rätt' att använda ett visst språk, vem som har 'rätt' att skildra förorten, sånt som med tröttsam regelbundenhet debatteras så fort de här ämnena kommer på tal". I denna artikel om Lapidus andra roman *Aldrig Fucka Upp* i *GT/Expressen* förklarar han skälet för succén av företrädaren *Snabba Cash* således:

Snabba Cash blev så bra för att Lapidus helt enkelt sket i det där, satte ihop sitt eget språk med den litterära effektiviteten som rättesnöre. Den suveräna attityden har han med sig här: språket vill genomgående karaktärisera den som beskrivs, men Lapidus kan lika gärna låta Albykillen bli 'approcherad' mitt bland alla shunnar och homies och konstatera ett en annan figur lever i 'Hobbes värld' trots att det möjligen inte är en reflektion han själv skulle ha gjort.²⁶⁸

Recensionerna om Lapidus debutroman diskuteras i artikeln av Rebekka Åhlund i *Borås Tidning*:

När *Snabba Cash* släpptes ställde sig kritiker skeptiska till hur autentisk dialogen var. Hur skulle en välkammad jurist som Jens Lapidus, som vuxit upp i medelklassen och har kompisar som är brats, kunna återge realistiska replikväxlingar kriminella invandrarkillar emellan? Ja, hur.

Åhlund skriver att Lapidus påverkades av Jonas Hassen Khemiri då han skrev *Snabba Cash*:

Jens Lapidus själv sa nyligen i en intervju att han hittat inspiration till jargongen hos bland andra Jonas Hassen Khemiri. Khemiri i sin tur anklagades lite i skymundan för att vara fejk när hans *Ett öga rött* landade på bokdiskarna. "Han har vuxit upp på Söder", sa folk, "han har pluggat på Handels" hördes också, samt det fantastiska scoopet "han har jobbat extra på NK".²⁶⁹

²⁶⁸ Högström, Jesper: "Jens Lapidus- Aldrig fucka upp", i: *GT/Expressen*, Publicerad: 07.05.2008.

²⁶⁹ Åhlund, Rebekka: "Drivet, supereffektivt och nedkokat", i: *Borås Tidning*, Publicerad: 08.05.2008.

Vikten av språket i *Snabba Cash betonas* av Ulrika Stahre i *Aftonbladet* i en recension av *Aldrig Fucka Upp*:

En riktigt hårdkokt svensk deckare som visar inga halvvalkade bittra poliser, inga problemlösningar, inga pusselintriger i syfte att finna någon skyldig och skapa ordning. Noll skilsmässor, tvåsamhetsproblem och familjehemligheter. Istället avslipad prosa, korta meningar, många kolon, talspråk, slang. Men också en drastisk humor och en trovärdig skildring av stadens nattsida.

Till slut skriver Stahre i artikeln att romanen spänner ”en kraftig lina mellan Robertsfors och Stureplan, mellan småstadstrygghet/instängdhet och fet konsumtion”.²⁷⁰

Gunilla Weddings anger i *Skånska Dagbladet* att hon egentligen inte borde tycka om det Jens Lapidus skriver:

Hans kriminalromaner är alldeles för mycket machohistorier för min smak – kvinnorna är bara skuggfigurer i berättelsens utkant. Men samtidigt är det också starka och övertygande skildringar av miljöer där verkligheten är precis så macho.

Denna artikel publicerades just efter att Lapidus andra roman *Aldrig Fucka Upp* kom ut. Wedding nämner igen trovärdigheten och de övertygande skildringarna av vissa miljöer som finns med i Lapidus romaner. Hon hänvisar till *Snabba Cash* med vilken Lapidus fick ”mycket beröm och uppmärksamhet för sin nyskapande användning av den hårdkokta stilen”. I sin andra roman *Aldrig fucka upp* ”har Jens Lapidus behållit grundkonceptet från debuten med ett högt tempo, förstärkt av det telegramlika, slangrika språket, och en ytfixerad men ändå träffande människo- och miljöskildring.”²⁷¹

²⁷⁰ Stahre, Ulrika: ”Snaran dras åt”, i: *Aftonbladet*, Publicerad: 08.05.2008.

²⁷¹ Wedding, Gunilla: ”Lapidus utvecklar sitt vinnande koncept”, i: *Skånska Dagbladet*, Publicerad: 30.05.2008.

Jens Lapidus betonar själv i en artikel i *Dagens Nyheter* om sin seriebok *Gängkrig 145* tillsammans med tecknaren Peter Bergting, att "stämningarna är det viktiga" i hans romaner:

Vare sig handlingen utspelas på Sveavägen eller i de södra förorterna är miljöerna i regel hårdare, skitigare och mörkare än i verkligheten. Det här är ju Stockholm noir, det är en mörkare version av Stockholm. Den är mörk, den står i kontrast till en viss faiblesse i Sverige för att hela tiden romantisera förorten. Jag vill i stället berätta om de mörka sidorna. Det är inte min sak att beskriva de fina polisdagarna, eller de glada torgdagarna i förorten. Det är inte det det handlar om, (...).²⁷²

Jens Lapidus anger i Marika Hemmels artikel i *Dagens Nyheter* om försäljningssiffror av *Snabba Cash* att hans metod är att "hitta en mening eller i ordkonstruktion i boken, gärna något 'svengelskt'" och att han vill att titeln ska ha karaktären av modern talad svenska.²⁷³

Med anledning av filmatiseringen av *Snabba Cash* skriver Nicholas Wennö i sin artikel i *Dagens Nyheter* att *Snabba Cash* är en populärkulturell bomb som briserade mitt i 00-talets sargade folkhem och att han "hade aldrig tidigare läst en sådan roman på svenska".²⁷⁴

Jonas Henningsson skriver i *Smålandsposten* om filmen av *Snabba Cash* som kom ut:

Det stod tidigt klart att Jens Lapidus *Snabba Cash* skulle filmatiseras. Det drivna manuset, det spännande persongalleriet och kittlande miljöer med inblickar i olika samhällsskikt där den undre världen konfronterades med överklassen passade perfekt för att överföra till vita duken.

²⁷² Josefsson, Erika/TT Spektra.

²⁷³ Hemmel, Marika: "Jens Lapidus firar 500.000 i pocket", i: *Dagens Nyheter*, Publicerad: 04.12.2009.

²⁷⁴ Wennö, Nicholas: "Joel Kinnamans rollfigur jagar hastiga kontanter", i: *Dagens Nyheter*, Publicerad: 15.01.2010.

Om språket i *Snabba Cash* skriver Henningsson:

I *Snabba Cash* känns dialogen trovärdig, inte konstruerad. Det spelar egentligen inte någon roll om det är exakt så man pratar i de olika subkulturerna. Man tror att det är så, köper att det är så.²⁷⁵

Helena Lindblad skriver i recensionen om filmatiseringen av *Snabba Cash* att "originaliteten i Jens Lapidus bok ligger främst i den språkliga behandlingen som inte riktigt gått att översätta till filmduken."²⁷⁶

Georg Cederskog skriver i en artikel i *Dagens Nyheter* om kokainskildringen i *Snabba Cash* och följde även om med "knarkspanarna" i Stockholm för att undersöka hur realistisk boken återger situationen i huvudstaden. Cederskog anger att han "brukar vara skeptisk till kriminalromaner", men att han tycker att "Lapidus lyckats skildra livsstilen och dynamiken i kokainvärlden rätt bra i sina böcker."²⁷⁷

Succén av Lapidus böcker visas inte bara i de försäljningssiffrorna och bokaffärerna utan de verkar också vara populära bland fångar. I en artikel i *Dagens Nyheter* skrivs att "Jens Lapidus toppar listan över de mest utlånade böckerna på Kumlaanstalten", ett av Sveriges mest bevakade fängelser.²⁷⁸

Artiklarna som antingen kom ut efter utgivningen av Lapidus nya roman eller filmatiseringen drar naturligtvis parallellen med *Snabba Cash*. I artiklarna där *Snabba Cash* jämförs med *Aldrig Fucka Upp*, anges att Lapidus fortsätter använda samma språk och stil. Om filmatiseringen av *Snabba Cash* skrivs att språket fungerar bättre i romanen än i filmversionen.

²⁷⁵ Henningsson, Jonas: "Snabba cash", i: *Smålandsposten*, Publicerad: 15.01.2010.

²⁷⁶ Lindblad, Helena: "Filmrecension: 'Snabba Cash'", i: *Dagens Nyheter*, Publicerad: 20.01.10.

²⁷⁷ Cederskog, Georg: "Det snortas överallt på Stockholms krogar", i: *Dagens Nyheter*, Publicerad: 24.06.2010.

²⁷⁸ TT Spektra: "Brottsskildringarna poppis i fängelserna", i: *Dagens Nyheter*, Publicerad: 13.09.2010.

Webbloggar

På "Kanonfilm", den första webbloggen jag inkluderar i denna analys, skriver Johan att *Snabba Cash* "känns nyskapande" eftersom han inte kan minnas att han har läst "något liknande på svenska tidigare". Trots att *Snabba Cash* snabbt tar "ett effektivt grepp om läsaren, vilket gör att den blir svår att lägga ifrån sig", måste man enligt bloggaren "palla med bokens språk":

Flera av mina vänner som läst den har varit klivna just när det handlar om hur den berättas. Även jag är lite fundersam till detta, men jag har overseende då Lapidus har en sådan energi i sitt berättande. Man är snabbt inne i den och man flyger fram i dess handling, mycket tack vare ett rakt språk och korta kapitel. Visst känns vissa saker i handlingen överdrivna och till viss del orealistiska men det kan jag ta. *Snabba Cash* är en effektiv och underhållande verklighetsflykt, som jag inte vill eller orkar analysera sönder.²⁷⁹

"Väldigt up-to-date" kallas boken för av Karin Lundberg Rönnkvist på "Dagensbok", "där Lapidus behandlar det som finns runt omkring oss men som alla inte tar del av." Precis som de flesta andra bloggare tycker hon om *Snabba Cash* på grund av autenticitetseffekten som Lapidus har skapat i den:

Jag gillar den för att den till stor del känns realistisk och även om den är macho så infann sig inte någon aha-upplevelse, utan mer som en påminnelse om hur det kan gå till. Dock ska jag inte sticka under stolen med att han har kartlagt Stockholm på ett väldigt originellt sätt.²⁸⁰

Hans Persson anger i sin webblogg "Du är vad du läser" att han bestämde sig för att läsa Lapidus debutroman efter att ha läst "en del bloggare uttala sig om *Snabba cash* och dess rätt särpräglade språk." Han var inte helt övertygad om att det var en bok för honom, men nu är han glad att han gav den en chans.

²⁷⁹ Åhlund, Johan: "Snabba Cash – Full fart av Jens Lapidus", Publicerad: 27.05.2007 [<http://kanonfilm.se/2007/05/27/snabba-cash-full-fart-av-jens-lapidus/>; hämtad 01.05.2011].

²⁸⁰ Lundberg Rönnkvist, Karin: "Jens Lapidus- Snabba Cash", Publicerad: 30.06.2007 [<http://dagensbok.com/2007/06/30/jens-lapidus-snabba-cash/>; hamtd 01.05.2011].

Persson skriver om språket:

Språket är upphackat och ogrammatiskt, men det passar för den här sortens bok och ger ett bra driv åt en berättelse som även i sig själv drar läsaren genom historien. Det är naturligtvis det vanliga thrillerknepet att ofta byta till en annan person när det händer något spännande, men det går inte att förneka att det fungerar.

Enligt Persson skapar Lapidus en autenticitetseffekt med språket:

Förutom att språket känns ovanligt så känns det samtidigt äkta, åtminstone för mig som inte har haft personlig kontakt med vare sig överklassbratsen kring Stureplan eller den jugoslaviska maffian. Det är väldigt tydligt att de olika personerna har olika språk; de uttrycker sig på helt olika sätt. I ljudboken har uppläsaren Morgan Alling också gjort ett bra jobb med att se till att personerna talar med olika brytningar beroende på varifrån de kommer.²⁸¹

På webbloggen "Angels mode och vardag" skriver Angel att hon tycker att Jens Lapidus debutroman är "förvånansvärt bra" och "tvivlar inte en sekund på att denna författare/jurist forskat mycket när det gäller skrivandet av denna bok." Hon tycker om variationen i en och samma bok där två världar möts: "bratsen och förortsgrabbarna". Språket blandas enligt henne helt "vilt".²⁸²

Jonas Andersson tycker att *Snabba Cash* är mycket spännande och bra "men våldsam".²⁸³

På webbloggen "Inkomsten" anger Svenne att det hade varit intressant "att veta i en resumé vad som egentligen är verklighetsbaserat, eftersom det är denna skildring av livet inte alltför långt ifrån oss själva som är intressant."²⁸⁴

²⁸¹ Persson, Hans: "2007-94 Jens Lapidus: Snabba Cash", Publicerad: 02.09.2007 [<http://www.duarvaddulaser.se/2007/09/2007-94-jens-lapidus-snabba-cash.html>]; hämtad 01.05.2011].

²⁸² Angel: "Snabba Cash- Jens Lapidus", Publicerad: 11.03.2008 [<http://angelsmode.blogspot.com/2008/03/snabba-cash-jens-lapidus.html>]; hämtad 01.05.2011].

²⁸³ Andersson, Jonas: "Sist jag läste en bok", Publicerad: 28.04.2008 [<http://kattk.org/2008/04/sist-jag-laste-en-bok/>]; hämtad 01.05.2011].

Mattias Gunnarsson skriver på sin blogg att Jens Lapidus "rullar färskaste språket, upptempo nertempo" och att alla karaktärer har en egen ton. Resultatet av detta språk är enligt honom bara "svindlande".²⁸⁵

Anna Karlsson skriver att hon tycker att Lapidus' *Snabba Cash* är lite "seg" och tycker alltså inte alls om romanen.²⁸⁶

Dennis Norberg beskriver på sin blogg "Deelicious" vad han tycker om Jens Lapidus *Snabba Cash*, särskilt om språket i den:

Denna kriminalroman var fenomenal. Riktigt bra. Jag rycktes med ganska direkt och det gick fort. Även fast det inte alltid hände mycket så gjorde Lapidus språk att det gick fort. Jag älskar hans språk, det är ett högt tempo, brutalt och så häftigt.²⁸⁷

Enligt Robsten ger *Snabba Cash* en "bra verklighetsskildring av den undre världen i Sverige och framförallt i Stockholm." Han skriver att romanen är en "våldigt bra deckare" med "gedigna personporträtt" som bidrar till att "personerna känns äkta och levande". Robsten anger att Lapidus inte kan jämföras med Mankell, Marklund och Svedelid och deras "torftiga personporträtt" och tycker att "Lapidus rör sig i en annan division än" dessa deckarförfattare. Han tycker om variationen i *Snabba Cash* som också beskriver "svårigheterna för andra generationens invandrare att ta sig in i det svenska samhället" och bli en riktig 'svenne', ordet som används som "det värsta skällord" i romanen.

²⁸⁴ Svenne: "Snabba Cash (Jens Lapidus) uppföljre (sic) Aldrig Ficka Upp", Publicerad: 28.04.2008 [<http://inkomsten.blogggratis.se/2008/04/28/674332-snabba-cash-jens-lapidus-uppfoljre-aldrig-ficka-upp/>]; hämtad 01.05.2011].

²⁸⁵ Gunnarsson, Mattias: "Snabba Cash", Publicerad: 01.06.2008 [<http://mattiasgunnarsson.blogspot.com/2008/06/snabba-cash.html>]; hämtad 01.05.2011].

²⁸⁶ Karlsson, Anna: "Bokrecension: Jens Lapidus- Snabba Cash", Publicerad: 30.07.2008 [<http://www.annakarlsson.se/blogg/2008/07/30/bokrecension-jens-lapidus-snabba-cash/>]; hämtad 01.05.2011].

²⁸⁷ Norberg, Dennis: "Snabba Cash av Jens Lapidus", Publicerad: 12.10.2008 [<http://denohonda.blogg.se/2008/october/snabba-cash-av-jens-lapidus.html>]; hämtad 01.05.2011].

Han skriver att språket, vid sidan av att boken klart är "byggd på fakta", bidrar till att berättelsen känns så "levande och trovärdig".²⁸⁸

Titeln är lite "fånig, rentav föråldrad" skriver Linnea på webbloggen "Bokblomma". Efter att hon har läst *Snabba Cash* tycker hon att romanen är "just sådär modern och 'just nu' som den är." Enligt henne spelar det ingen roll att man inte känner igen sig i maffian som boken handlar om, "så får miljöerna, språket, karaktärerna och allt det tidstypiska boken att kännas autentisk." Hon anser att romanen till viss del känns "ganska överdriven" men att hon "ändå fastnade för den här boken". "Både det korthuggna språket och hela berättandet känns rätt för att berätta denna lite cyniska berättelse om några livsöden i den undre världen" skriver hon i slutet av blogginlägget.²⁸⁹

På "Finest bokbloggen" skrivs att *Snabba Cash* är en "en sjukt spännande och verklighetstrogen roman som passar alla". Vidare skriver man att den är "hemsak, sorglig, rolig och unik och binds ihop på ett enormt professionellt (sic) sätt." Bloggaren anser att *Snabba Cash* är "perfekt skriven" och att "Lapidus trollar med orden och skapar magi".²⁹⁰

I Jorges inlägg på webbloggen "Bokrecensioner" skriver han att Lapidus "rappa sätt att skriva" i *Snabba Cash* är "nytt och fräscht". Han tycker att boken "skakar om alla oss som tror att Sverige är förskonat från droger och kriminalitet" och att Lapidus beskriver "den nya miljön på ett verklighetstroget sätt". Detta bidrar enligt honom till att boken "känns otäckt autentisk" och att "man får känslan av att Lapidus gjort väldigt mycket research innan han skrev boken."²⁹¹

²⁸⁸ Robsten: "Recension: 'Snabba Cash' Jens Lapidus", Publicerad: 08.03.2009 [<http://robsten.blogspot.com/2009/03/recension-slabba-cash-jens-lapidus.html>]; hämtad 01.05.2011].

²⁸⁹ Linnea: "Snabba Cash: hatet, drivet, jakten", Publicerad: 18.06.2009 [<http://www.bokblomma.com/299/lapidus-jens/slabba-cash>]; hämtad 01.05.2011].

²⁹⁰ "Snabba Cash- Jens Lapidus", Publicerad: 13.02.2010 [<http://www.finest.se/userBlog/entry.php?uid=36617&beid=1298309>]; hämtad 01.05.2011].

²⁹¹ Jorgen: "Snabba Cash", Publicerad: 31.07.2010 [<http://bokrecensioner.proffsbloggen.se/>]; hämtad 01.05.2011].

Sammanfattning

Reaktionerna på Jens Lapidus debutroman *Snabba Cash* var, precis som Alejandro Leiva Wengers *Till vår ära* och Jonas Hassen Khemiris *Ett öga rött* och *Montecore*, mycket positiva.²⁹²

I betraktande av Lapidus 'helsvenska' bakgrund anses slangomfånget i *Snabba Cash* som imponerande. Enligt några recensenter är det just därför att Lapidus inte har någon invandrarbakgrund som debuten är så stark, eftersom han ignorerar "en viss sorts allvarliga frågor – vem som har 'rätt' att använda ett visst språk, vem som har 'rätt' att skildra förorten, sånt som med tröttsam regelbundenhet debatteras så fort de här ämnena kommer på tal."²⁹³ I recensionerna anges att Lapidus baserade direkt på Jonas Hassen Khemiris *Ett öga rött* för användningen av den multietniska slangen. Jens Lapidus erkänns mer om sin lyckade användning av multietnisk slang än Alejandro Leiva Wenger och Jonas Hassen Khemiri, som ibland felaktigt betraktas som talare av denna språkvariant. Lapidus uppskattas särskilt eftersom han har gjort mycket research för att återge multietnisk slang på ett sådant trovärdigt sätt. Eftersom Wenger och Khemiri har en multietnisk bakgrund, förväntas det nästan att dessa två författare problemfritt kan använda detta språk, medan de inte heller är talare av multietnisk slang.

Recensenterna förknippar användningen av multietnisk slang i Lapidus *Snabba Cash* framför allt med autenticitet. Medan Wenger och Khemiri framför allt använder språk som ett sätt att leka med läsarens förväntningar och att visa vilka stilkonstnärer de är, vill Lapidus skapa en autenticitetseffekt: "Sedan spelar det mindre roll om slanguttrycken verkligen existerar, eller om pengatvätt går till precis så."²⁹⁴

²⁹² Lundberg.

²⁹³ Högström, Jesper: "Jens Lapidus- Aldrig fucka upp", i: *GT/Expressen*, Publicerad: 07.05.2008.

²⁹⁴ TT Spektra: "Lapidus följer succén i samma stil".

Språket uppskattas eftersom det balanserar mellan verklighet och fiktion. Den multietniska slangen fungerar så bra eftersom det visar förortskillarnas försök att passa in språkligt i olika sammanhang, samt deras karaktär och livsvärld och återger "känslan av autenticitet".²⁹⁵ I en viss recension anges att *Snabba Cash* är en sådan bra roman eftersom den har ambitionen att "genomlysa det svenska samhället".²⁹⁶ I en annan recension skrivs att språket i romanen är "exakt fångat".²⁹⁷

"Trovärdighet" är ordet som används oftast angående språket i *Snabba Cash*. Ett citat som sammanfattar de flesta recensenternas åsikt om språket på ett bra sätt är följande:

I *Snabba Cash* känns dialogen trovärdig, inte konstruerad. Det spelar egentligen inte någon roll om det är exakt så man pratar i de olika subkulturerna. Man tror att det är så, köper att det är så.²⁹⁸

Den multietniska slangen som Lapidus använder i *Snabba Cash* kallas i recensionerna för "någon sorts förortsslang", "Rinkebysvenska" och "förortstugg" och Lapidus kallas i en viss recension till och med för "den mest lästa uttolkaren av förortssvenska".²⁹⁹

De flesta recensenter tycker om variationen Lapidus har skapat i romanen genom språket. Han låter olika språk brytas mot varandra: "Rinkebysvenska kontra domstolsprotokollens kanslisvenska; kvällstidningsprosa kontra ekonomjargong" och det bidrar till att romanen blir på så vis liten "svajigt" men särskilt extremt spännande.³⁰⁰

²⁹⁵ Leonard, Jenny.

²⁹⁶ Lundberg, Johan: "Säkert handlag med organiserad brottslighet.

²⁹⁷ Kesson/LTF: "Fiktion och verklighet".

²⁹⁸ Henningsson, Jonas: "Snabba cash", i: *Smålandsposten*, Publicerad: 15.01.2010.

²⁹⁹ TT Spektra: "Lapidus följer succén i samma stil".

³⁰⁰ Lundberg

Inte alla recensenter tycker om Lapidus språkbruk. Några tycker att användningen av till exempel multietnisk slang är lite störande under läsningen och är till och med lite svindlande.

På webbloggarna finns ungefär samma reaktioner om Lapidus *Snabba Cash*, som till största delen är positiva. Vad som också återkommer i blogginläggen är att användningen av multietnisk slang bidrar till att romanen känns mycket trovärdig och realistisk. En sak som inte så ofta betonas i tidningsrecensionerna utan dock återkommer i nätartiklarna är att Jens Lapidus språk är helt fräscht och nyskapande.

4. Sammanfattning och slutsats

Tack vare bland annat Alejandro Leiva Wengers *Till vår ära*, Khemiris *Ett öga rött* och *Montecore* och Jens Lapidus *Snabba Cash* har multietnisk slang fått uppmärksamhet i den svenska skönlitteraturen och har den multietniska slangens status till och med ökat. Dessa tre författare har var och en på ett eget sätt använt sig av multietnisk slang i sina böcker. I denna uppsats har jag undersökt mottagandet av dessa fyra böcker i syfte att få reda på hur värderingen av multietnisk slang i litteraturen har förändrats under det gångna decenniet. Jag har analyserat hur den multietniska slangen i dessa fyra prosaverk behandlats i pressen genom att titta på recensioner i dagpress och tidningar och tidskrifter. Eftersom läsarens mottagande också är viktigt, har jag inkluderat några webbloggar i min analys.

Wenger

Alejandro Leiva Wenger är en av de första författarna som förknippas med spridningen av multietnisk slang i den svenska skönlitteraturen. Hans debut *Till Vår Ära*, som utgavs 2001, betraktas som den första boken där den nya språkvarianten som ibland också kallas för rinkebysvenska användes i skönlitteraturen. Det konstruerade litterära språket som har några drag av multietnisk slang användes i novellerna "Borta i tankar" och "Elixir". En oundviklig association som görs är den mellan Wenger och hans invandrarbakgrund. Några recensenter betraktar honom som en 'invandrarförfattare', vilket egentligen är en förolämpning för en författare som med sin språkliga variation i novellsamlingen bevisar att hans roman inte kan flyttas ned till en berättelse som bara återger invandrarnas erfarenheter. Å ena sidan anses språket i "Borta i tankar" och "Elixir" som realistiskt, nyskapande och fascinerande. Å andra sidan anges risken att verket blir svårläst och ogenomträngligt för läsaren som inte känner till denna språkvariant.

Khemiri

Medan Wenger redan väckte någon uppmärksamhet med språket han använde i *Till vår ära*, kan man säga att multietnisk slang i skönlitteraturen fick sitt genombrott med Khemiris debutroman *Ett öga rött*. Romanen blev en braksuccé och utlöste många ofta häftiga reaktioner. Reaktionerna på språket i den är till största delen positiva och Khemiri betraktas som "en förnyare av det svenska litterära språket".³⁰¹ Vid sidan av dessa positiva reaktioner finns också några reaktioner, framför allt av läsare som har svårigheter med Khemiris språk. Det som är mest påfallande är att språket i *Ett öga rött* ständigt förknippas med identitet vilket bidrar till att Khemiri, mycket mot sin vilja, betraktas som en 'invandrarförfattare'. Den "autentiska invandrar-romanen" eller "den första skildringen av Det Nya Sverige" som några recensenter kallade *Ett öga rött* för, bevisar att många recensenter missade att Halim och hans "låtsasbrytning" snarast var en reaktion på alla dessa misstolkningar.³⁰² Språket i *Ett öga rött* misstolkas i vissa recensioner där Halims dagbokspråk anses som "ett realistiskt återgivet multietniskt ungdomsspråk", medan Källströms analys visar att "ingen, varken andraspråksinlärare eller talare av multietniskt ungdomsspråk, talar eller skriver på det sätt som Halim huvudsakligen skriver på i dagboken." På så vis impliceras att Khemiri försöker på något vis skapa en illusion av autentisk "rinkebysvenska", som enbart uppvisar vissa "drag från multietniskt ungdomsspråk", medan han bara tycker om att leka med ord och vill ställa multietnisk slang i rampljuset.³⁰³ Själv anger Khemiri i en intervju med Babel, ett program på SVT som "samlar litteraturens viktigaste röster", att reaktionerna kändes ganska obehagliga eftersom det kändes som om han inte längre hade kontroll över sina ord och människor inte såg texten som fanns där.³⁰⁴ Enligt Khemiri är det i *Ett öga rött* inte alls frågan om det är ett äkta språk, eftersom boken ifrågasätter just vad denna äkthet skulle vara.³⁰⁵

³⁰¹ Gunnarson, Björn: "Den unga Halims lidanden", i: *Göteborgs Posten*, Publicerad: 04.08.2003. s36-37.

³⁰² Westlund, Johanna: "En färgstark komedi".

³⁰³ Källström, 2006, s125.

³⁰⁴ [<http://svt.se/babel>; hämtad 06.05.2011].

³⁰⁵ Sjölin, Daniel, "Intervju Babel Special", 04.02.2006 [<http://www.khemiri.se/khemiri-tv/intervju-babel-special>; hämtad 06.05.2011].

Montecore var Jonas Hassen Khemiris reaktion på alla misstolkningar *Ett öga rött* har fått och myten som bildas kring honom. I intervjun med Babel anger Khemiri att läsningen av *Montecore* är helt annorlunda än den av *Ett öga rött*, eftersom reaktionerna på sin andra roman ligger mycket närmare det som han ville uppnå med boken. Språket i *Montecore* är lite annorlunda än det i *Ett öga rött*.

Förvirringen som uppstod efter *Ett öga rött*, som skrivs på ett konstruerat språk som liknar förortsslang mycket, gjorde att recensenterna inte längre kunde skilja mellan fiktion och verklighet. *Montecore* är skriven på ett särpräglad språk som har drag från olika språk som svenska, franska, engelska, arabiska och multietnisk slang och som Khemiri själv kallar för 'khemiriska'. På så vis leker Khemiri ännu mer med läsarens förväntningar. Meningen med *Montecore* är att "locka in läsaren i en sanningsläsning" och att "visa hur fiktivt allt sånt här mytskapande är", som Khemiri själv anger i intervjun med Babel.³⁰⁶ Genom detta språkexperiment betraktas Khemiri i de flesta recensioner som en stor talang och språkvirtuos. Att det är hans andra roman bidrar å ena sidan till att människorna nu redan är vana vid hans skrivstil och språklekar och att romanen kanske är lättare att förstå än *Ett öga rött*. Å andra sidan visas i några recensioner att vissa recensenter och läsare tycker att Khemiris språk inte längre är nytt och överraskande vilket gör att språket då betraktas som tröttsamt, "förutsägbart" och "historiens stoppkloss".³⁰⁷

I Jens Lapidus *Snabba Cash* är multietnisk slang bara en av många språkliga varianter som finns med i romanen. Medan Wenger och Khemiri verkligen vill visa vilka stilkonstnärer de är genom att leka med språk vill Lapidus framför allt skapa en viss autenticitetseffekt. Med hjälp de olika språkvarianterna som finns i romanen vill Lapidus att historien verkar trovärdig och att läsaren glömmet att det är fiktion. För att återge multietnisk slang så korrekt som möjligt har Lapidus gjort mycket research genom att resa till förorterna och ta upp ord och uttryck ur förortsslangen.

³⁰⁶ Sjölin, Daniel, "Intervju Babel Special", 04.02.2006 [<http://www.khemiri.se/khemiri-tv/intervju-babel-special>; hämtad 06.05.2011].

³⁰⁷ Petterson, Marie: "Khemiri gör sin grej", i: *Helsingborgs Dagblad*, Publicerad: 06.02.2002.

På så vis kan man visa skillnaden mellan Jonas Hassen Khemiris och Jens Lapidus eftersom Khemiri absolut inte haft meningen att skapa illusionen av att det konstruerade språket i *Ett öga rött* skulle se ut som autentisk förortsslang, precis det som Lapidus nog syftat på. I reaktionerna, som huvudsakligen är positiva, fokuseras också särskilt på språkets trovärdighet, vilket som uppskattas. Språkvariationen i *Snabba Cash* är enligt de flesta recensenter det främsta skälet för romanens framgång. De flesta recensenter är också imponerade av att Lapidus, som inte har någon invandrarbakgrund, lyckades återge förortsslangen på ett sådant bra sätt.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att multietnisk slang i den svenska skönlitteraturen har fått mycket uppmärksamhet under 00-talet och har blivit accepterad som språklig variant. Detta visas både i recensionerna av litteraturkritikerna i tidnings- och tidskriftartiklarna och av själva läsarna på webbloggarna.

Alejandro Leiva Wenger var den första framgångsrika författaren som använde sig av multietnisk slang i sin debut *Till vår ära* som blev mycket positivt mottagen. Han jämnade vägen för Jonas Hassen Khemiri som orsakade en typ av språklig revolution med sin debut *Ett öga rött* i vilken språket visade många likheter med förortsslang. Vid sidan av de huvudsakligen positiva reaktionerna på språket i *Ett öga rött*, misstolkades Khemiris syfte med romanen och språket i den av många recensenter. Khemiri utsågs oväntat till en så kallad 'invandrarförfattare' som beskriver sitt eget liv i sin debutroman *Ett öga rött*, som i många recensioner alltså betraktades som en autobiografisk roman. Khemiri var absolut inte nöjd med detta mottagande och fattade pennen för att skriva sin andra roman, *Montecore- en unik tiger*, som fungerar på så vis som en reaktion på alla misstolkningar *Ett öga rött* hade fått. I denna roman vill Khemiri verkligen utmana läsaren genom att avslöja och bryta deras förväntningar med hjälp av ännu fler ordlekar.

Mottagandet av språket tyder på två saker. Å ena sidan bekräftar Khemiri enligt recensenterna med denna roman att han har en exceptionell språkkänsla. Å andra sidan tycker man om språket i *Montecore* att nyhetens behag är borta och att Khemiri nästan hemfaller åt upprepningar. Eftersom Khemiri har en sådan speciell skrivstil och tycker om att leka med ord, kan det verka som om han har gjort samma sak med språket i *Montecore* som i *Ett öga rött*. Detta är en fel tanke eftersom Khemiri i *Montecore* medvetet använt en språklig variant späckat med olika språk genom att förhindra vidare missförstånd där fiktionen inte kan skiljas från verkligheten. Jens Lapidus *Snabba Cash*, i vilken förortsslang använts vid sidan av några andra språkliga varianter, fått en hel del positiva reaktioner och blivit en bästsäljare. Det som är påfallande i mottagandet av Lapidus roman i jämförelse med Wengers och Khemiris böcker, är att den multietniska slangen i *Snabba Cash* inte betonas så mycket som i de andra böckerna. Det har kanske att göra med att Lapidus inte kan länkas med etnicitet eftersom han har en 'helsvensk' bakgrund, i jämförelse med Wenger och Khemiri som båda har en invandrarbakgrund. Ett annat skäl kan vara att *Snabba Cash* utkom 2006, fem år efter Wengers debut, vilket gör att multietnisk slang i skönlitteraturen inte längre är nytt. Det som återkommer i de flesta recensioner är att språket i Lapidus debutroman är mycket trovärdigt. Den multietniska slangen kallas ofta för en bra återgivning av språket som talas i förorterna vilket betyder att denna har fått en plats i det svenska samhället och att användningen av denna språkliga variant i skönlitteraturen så småningom har blivit accepterad. Alejandro Leiva Wenger, Jonas Hassen Khemiri och Jens Lapidus har var och en på sitt eget sätt konstruerat ett litterärt språk med drag av multietnisk slang i sina böcker. Det märkliga positiva bemötandet av detta språk i *Till vår ära*, *Ett öga rött*, *Montecore* och *Snabba Cash* har alltså bidragit till statusökningen av multietnisk slang både i det svenska samhället och den svenska skönlitterära världen.

5. Litteraturförteckning

Skönlitteratur

Khemiri, Jonas Hassen: *Ett öga rött*, Stockholm: Norstedts, 2003.

Khemiri, Jonas Hassen: *Montecore*, Stockholm: Norstedts, 2006.

Lapidus, Jens: *Snabba Cash*, Stockholm: Wahlström & Widstrand, 2006.

Leiva Wenger, Alejandro: *Till vår ära*, Stockholm: Bonniers, 2001.

Forskningslitteratur

Amodeo, Immacolata: *Die Heimat heißt Babylon: Zur Literatur ausländischer Autoren in der Bundesrepublik Deutschland*, Opladen: Westdeutscher Verlag, 1996, s42.

Andersson, L.G: *Fult språk*. Femte tryckningen, Malmö: Beyronds Grafiska AB, 1992.

Arnstadt, Maria: "Inte så hemlighärlig", i: *Språktidningen* 1:59, 2008.

Baas, David: "Blattesvenska", i: *Metro*, Publicerad: 09.05.2006.

Behschnitt, Wolfgang: "The rhythm of HipHop. The popularization of multiethnic slang in Swedish literature", 2011.

Bengtsson, Petter: "Banalt om invandrare på Rinkebysvenska", i: *Arbetarbladet*, Publicerad: 19.10.01.

Berge, Kjell Lars & Kotsinas, Ulla-Britt: "Attityder till Stockholmspråk", i: *Storstadsspråk och storstadskultur i Norden*, Stockholm: Institutionen för nordiska språk, 1991, s163-184.

Bijvoet, Ellen: "Attitudes towards "Rinkeby Swedish", a group variety among adolescents in multilingual suburbs", i: Fraurud, K. & Hyltenstam, K. (red.), *Multilingualism in Global and Local Perspectives. Selected papers from the 8th Nordic Conference on Bilingualism*, Stockholm: Centre for Research on Bilingualism, Stockholm University & Rinkeby Institute of Multilingual Research, 2001, s 307-316.

- Boberg, Anita: "Elise Karlsson leker lustfyllt med språket", i: *Goteborgs Posten*,
Publicerad: 23.03.2008.
- Bäckstedt, Eva: "Tre svenska män från förorten", i: *Sveriges Dagbladet*,
Publicerad: 23.11.2003
- Castelius, Olle: "Uttrycken talar om vilka vi är", i: *Aftonbladet*, Publicerad:
07.07.2003.
- Chukri, Raket: "Samtal om 00-talet", i: *Sydsvenska Dagbladet*, Publicerad:
31.12.2009.
- Dahlin, Anna: "Ett öga för språket", i: *ST Press*, Publicerad: 12.09.2007.
- Dahlstedt, Magnus: "Kampen om språket: förortspoesi och etnofetischism",
i: Diana Mulinari & Nora Räthzel (red.), *Bortom Etnicitet: Festskrift till
Aleksandra Ålund*, Umeå: Boréa, 2006.
- Doggelito, Dogge vs. Kotsinas, Ulla-Britt: *Förortsslang*, Stockholm: Norstedts
Ordbok, 2004, s7-26.
- Fraurud, Kari & Bijvoet, Ellen: "Multietniskt ungdomsspråk och andra varieteter
av svenska i flerspråkiga miljöer", i: Kenneth Hyltenstam & Inger
Lindberg (red.), *Svenska som andraspråk- i forskning, undervisning och
samhälle*, Lund: Studentlitteratur, 2004, s. 389-417.
- Fraurud, Kari: "Några sociolingvistiska förutsättningar för språklig variation och
mångfald i Rinkeby", i: *Svenskans Beskrivning*, 2002:26, s25-45.
- Fredriksson, Ida: "Inga enkla gränser", i: *Norrländska Socialdemokraten*,
Publicerad: 13.02.2007.
- Gomér, Monica: "shu len, vad hädish". En analys av multietniskt ungdomsspråk i
Alejandro Leiva Wengers novell *Borta i Tankar*, Göteborg: Göteborgs
Universitet: Institutionen för svenska språket, 2008.
- Grutman, R. entrées "Bilinguisme", "Diglossie littéraire", "Hétérolinguisme",
"Idiolecte", "Langue Maternelle", i: Michel Beniamino & Lise Gauvin
(red.), *Vocabulaire des études francophones : les concepts de base*,
Limoges : Presse Universitaires de Limoges, 2005, s29-31, s59-62,
s91-93, s98-99, s113-114.
- Josephson, Olle: "Standardspråket står pall för nysvenskan", i: *Svenska Dagbladet*,
Publicerad: 19.06.2007.

- Jordahl, Anneli: "Från grubblande servitör till nybliven skarp författare", i:
Expressen, Publicerad: 17.10.2001.
- Kotsinas, Ulla-Britt: *Invandrarsvenska*, Uppsala: Hallgren och Fallgren Studieförlag
AB, 2005, s 230-255.
- Kotsinas, Ulla-Britt: "Invandrarsvenska och språkförändringar. Rinkebysvenskan -
en dialekt?", i: *Kontakt, variation och förändring: studier i
Stockholmspråk: ett urval uppsatser*, Stockholm: Almqvist & Wiksell
International, 2000.
- Kotsinas, Ulla-Britt: *Ungdomsspråk*. Uppsala: Hallgren & Fallgren, 1994.
- Källström, Roger: "Ett språkligt genombrott?", i: *Texten framför allt. Festskrift till
Aina Lundqvist*. Göteborg: Inst. för svenska språket, 2003, s 94-102.
- Källström, Roger: "Flygande blattesvenska" - recensenter om språket i *Ett öga rött*,
i: *Svenskans Beskrivning* 28, 2006, s125-135.
- Källström, Roger: "Literary Use of Multiethnic Youth Language: Noninversion in
Swedish fiction", i: Pia Quist och Bente A. Svendsen (red.), *A
Multilingual Urban Scandinavia- New Linguistic Practices*, Bristol:
Multilingual matters, 2010, s142- 155.
- Leiva Wenger, Alejandro: "Förortsslangen står för språkglädje", i: *Dagens Nyheter*,
Publicerad: 27.04.2006.
- Leonard, Jenny: "Jurist kom kokainet på spåren", i: *Svenska Dagbladet*,
Publicerad: 26.07.2006.
- Leonard, Peter: "Imagining Themselves: voice, text and reception in Anyuru,
Khemiri and Wegner" 2005
[<http://students.washington.edu/pl212/ma-thesis.pdf>; hämtad
03.03.2011].
- Lundberg, Johan: "Snabba Cash. Hatet, drivet, jakten", i: *Svenska Dagbladet*.
Publicerad: 24.08.2006.
- Melin, Lars & Martin: *Fiint språk. Språket som förhöjer, förför och förargar*,
Stockholm: Svenska förlaget, 2005.

- Nilsson, Magnus: *Den föreställda mångkulturen. Klass och etnicitet i svensk samtidsprosa*, Hedemora: Gidlunds förlag, 2010, s15-53.
- Niittymäki, Maija: "Långt från det lagom svenska", i: *Nerikes Allehanda*, Publicerad: 27.08.2003.
- Nätverket Språkförsvaret: "Engelskan- inte invandrarpråken- utgör ett hot mot svenskan". Publicerad: 09.10.2010
[<http://sprakforsvaret.blogggratis.se/2010/10/09/3718967-engelskan-inte-invandrarpraken-utgor-ett-hot-mot-svenskan/>;
hämtad: 27.02.2011].
- Petterson, Marie: "Khemiri gör sin grej", i: *Helsingborgs Dagblad*, Publicerad: 06.02.2002.
- Runnberg, Jens: "Han är besatt av språk", i: *Dalarnas Tidningar*, Publicerad: 12.04.2006.
- Röstell, Pia: "Om konsten att skriva fel så att det blir rätt", i: *Nya Wermlands Tidningen*, Publicerad: 26.09.2008.
- Stroud, Christopher: "Halvspråkighet och rinkebysvenska som språkideologiska begrepp", i: Kenneth Hyltenstam & Inger Lindberg (red.), *Svenska som andraspråk- i forskning, undervisning och samhälle*, Lund: Studentlitteratur, 2004, s. 329-357.
- Strömberg, Ragnar: "Räkna med bråk", i: *Aftonbladet*, Publicerad: 04.08.2003.
- Svensson, Gert: "Språket- identitetsskapare och maktmedel", i: *Dagens Nyheter*, Publicerad: 02.08.2004.
- TT Spektra: "Arg språkglädje i hätsk debatt", i: *Norrköpings Tidningar*, Publicerad: 17.05.2006.
- Trotzig, Astrid: "Biografi som kategori", i: *Pequod*, 2004: 34, s23-27.
- Waern, Carina: "På flykt från förbannelsen", i: *Helsingborgs Dagblad*, Publicerad: 02.03.2009.

Tidnings- och tidskriftsartiklar i tryck

Alejandro Leiva Wenger: *Till vår ära*

Andersson, Daniel: "Nafsande noveller", i: *Nerikes Allehanda*, Publicerad: 19.10.01.

Berggren, Johan: "Han muckar gräl med språket", i: *Dagens Nyheter*, Publicerad:
28.10.01.

Dahlbäck, John: "Efter en klunk blir man blond", i: *Göteborgs-Posten*, Publicerad:
22.10.2001.

Dahlerus, Magnus: "Akillen surar och snackar", i: *Upsala Nya Tidning*, Publicerad:
21.05.2010.

Dahlerus, Magnus: "Med ungt perspektiv", i: *Upsala Nya Tidning*, Publicerad:
23.10.2001.

Eklund, Stefan: "Berättelsen tog nya vägar", i: *Svenska Dagbladet*, Publicerad:
30.12.2009.

Forsberg, Christer: "Suger fett eller noll koll", i: *Gefle Dagblad*, Publicerad:
07.05.2002.

Frelin, Anders: "Ison & Fille rappar vardagens lov", i: *Dagens Nyheter*, Publicerad:
02.10.2002.

Gardell, Hanna: "Fullt trovärdig förortsprosa", i: *Sydsvenska Dagbladet*, Publicerad:
19.10.2001.

Gardell, Hanna: "Hellre stolt fejkarak än lågstatussvensk", i: *Sydsvenskan*,
Publicerad: 04.08.2003.

Hessler, Olle: "Bombat och smart", i: *Dagens Nyheter*, Publicerad: 19.10.01.

Hillström, Kerstin: "En annorlunda värld har fått sin skildrare", i: *Norrländska
Socialdemokraten*, Publicerad: 27.10.01.

Holmlund, Susanne: "Frustrerande för författare med invandrarbakgrund", i:
Sundsvall Tidning, Publicerad: 22.06.2006

Josephson, Olle: "Fett med språk", i: *Svenska Dagbladet*, Publicerad: 03.02.2002.

- Kvist, Lena: "En ovanligt lyckad och rolig debutroman", i: *Hallands Nyheter*,
Publicerad: 04.08.2003.
- Lingebrandt, Ann: "Prosa som bjuder på motstånd", i: *Norrköpings Tidningar*,
Publicerad: 18.06.2003.
- Lundberg, Johan: "Novelldebut som skapar sug efter en roman", i: *Svenska
Dagbladet*, Publicerad: 29.10.2001.
- Persson, Annika: "Nattsvart debutant", i: *Dagens Nyheter*, Publicerad: 19.01.2008.
- Petersen, Åsa: "Läsning i jul", i: *Aftonbladet*, Publicerad: 22.12.2001.
- Petersen, Åsa: "Måste de dricka elixir?", i: *Aftonbladet*, Publicerad: 06.12.2001.
- Raatamaa, Lars Mikael: "Disciplineringsmaskinen", i: *Dagens Nyheter*, Publicerad:
19.08.2006.
- Sohl, Lena: "Inlåsta i förorten", i: *Aftonbladet*, Publicerad: 25.04.2003.
- Sjögren, Dan: "Wenger öppnar ett eget rum i språket", i: *Norrköpings Tidningar*,
Publicerad: 19.10.2001.
- Sjögren, Dan: "Intressant men svårläst", i: *Hallands Nyheter*, Publicerad:
19.10.2001.
- Ullberg, Sara: "Blick för nya författarskap", i: *Dagens Nyheter*, Publicerad:
19.07.2007.
- Vinterhed, Kerstin, i: *Västerbottens Kuriren*, Publicerad: 07.06.2002.
- Wihlke, Ola: "Höstens bästa debut", i: *Södermanlands Nyheter*, Publicerad:
30.10.2001.

Jonas Hassen Khemiri: *Ett öga rött*

Anter, Frida: "Språket är hans huvudperson", i: *Upsala Nya Tidning*, Publicerad: 06.08.2007.

Bengtsson, Petter: "Oslipad debutant", i: *Svenska Dagbladet*.

Berg Ortman, Lisa: "Jonas om den svenska taffligheten på "khemiri"", i: *Norrköpings Tidningar*, Publicerad: 21.04.2008.

Branner, Marie: "Transformer i gränsland", i: *Göteborgs Posten*, Publicerad: 12.04.2008. s7-9.

Castelius, Olle: "Uttrycken talar om vilka vi är", i: *Aftonbladet*, Publicerad: 07.08.2003.

Chukri, Rakel: "Samtal om 00-talet", i: *Sydsvenska Dagbladet*, Publicerad: 31.12.2009.

Dahlin, Anna: "Ett öga för språket", i: *ST Press*, Publicerad: 12.09.2007.

Eklund, Stefan: "Berättelsen tog nya vägar", i: *Svenska Dagbladet*, Publicerad: 30.12.2009.

Gardell, Hanna: "Hellre stolt fejkarak än lågstatussvensk", i: *Sydsvenskan*, Publicerad: 04.08.2003.

Gunnarson, Björn: "Den unga Halims lidanden", i: *Göteborgs Posten*, Publicerad: 04.08.2003, s36-37.

Hansson, Dan: "En debut sitter rätt", i: *Svenska Dagbladet*, Publicerad: 15.02.2009.

Hansson, Matilda: "Han vill inte finnas i en tjugondesekundersversion", i: *Sydsvenska Dagbladet*, Publicerad: 06.11.2003.

Ingen: "Debutant 'får svenskan att glänsa'", i: *Barometern: Oskarhamns-Tidningen*, Publicerad: 05.03.2004.

Jakobsson, Andreas: "Språkländning med Jonas Hassen Khemiri", i: *Upsala Nya Tidning*, Publicerad: 27.03.2010.

Johansson, Anna-Karin: "Succédebutanten pratade om sin roman i Finspång", i: *Norrköpings Tidningar*, Publicerad: 18.03.2005.

Kellberg, Christina: "Med huvudet fullt av vimmelkanter", i: *Dagens Nyheter*, Publicerad: 10.08.2003.

Kvist, Lena: "På ren Rinkebysvenska", i: *Södermanlands Nyheter*, Publicerad: 03.08.2003.

- Lingebrandt, Ann: "Förortsungar eller kulturelit", i: *Helsingborgs Dagblad*,
Publicerad: 28.02.2010.
- Micanovic, Ines: "Ett ord på vägen", i: *Smålandsposten*, Publicerad: 14.03.2008.
- Niittymäki, Maija: "Långt från det lagom svenska", i: *Nerikes Allehanda*,
Publicerad: 27.08.2003, s 26.
- Nyberg, Anna: "Svenska utan rödpennan", i: *Smålandsposten*, Publicerad:
16.02.2007.
- Petterson, Marie: "Khemiri gör sin grej", i: *Helsingborgs Dagblad*, Publicerad:
06.02.2006.
- Rabe, Annina: "Vasst på bruten svenska", i: *Svenska Dagbladet*, Publicerad:
04.08.2003.
- Röstell, Pia: "Om konsten att skriva fel så att det blir rätt", i: *Nya Wermlands
Tidningen*, Publicerad: 26.09.2008.
- Sandström, Daniel: "Romaner i tid och otid", i: *Sydsvenska Dagbladet*, Publicerad:
30.12.2003.
- Selmane, Jonathan: "Strålande om den unge mannen som tankesultan", i:
Tidningen Ångermanland, Publicerad: 10.09.2003.
- Sjögren, Anders: "Först ut att skriva på 'invandrarsvenska' var Alejandro Leiva", i:
Västerbottens Kuriren, Publicerad: 04.08.2003.
- Stendahl, Emilie: "Varför säger vi 'prata i nattmössan'?", i: *Lärarnas Nyheter*,
Publicerad: 15.12.2010
- Strömberg, Ragnar: "Räkna med bråk" i: *Aftonbladet*. Publicerad: 04.08.2003.
- Svensson, Gert: "Språket - identitetsskapare och maktmedel", i: *Dagens Nyheter*,
Publicerad: 02.08.2004.
- TT Spektra: "Dags för Borås Tidnings debutantpris", i: *Smålandsposten*,
Publicerad: 21.02.2008.
- TT Spektra: "Debutantpris till Ett öga rött", i: *Norrköpings Tidningar*, Publicerad:
04.03.2004.
- TT Spektra: "Roman stoppas från Augustpriset", i: *Smålandsposten*, Publicerad:
15.09.2009.
- "Full koll på svenska bruten", i: *Östgöta-Correspondenten*, Publicerad: 14.10.2004.

Jonas Hassen Khemiri: *Montecore*

af Kleen, Björn: "Hassen Khemiri vill uppfinna sig själv", i: *Sydsvenska Dagbladet*,

Publicerad: 04.02.2006.

Bengtsson, Petter: "Omfångsrik ambitiös uppföljare av Jonas Hassen Khemiri, i:

Smålandsposten, Publicerad: 06.02.2006.

Bäckstedt, Eva: "Hassen Khemiri vill osäkra världen", i: *Svenska Dagbladet*,

Publicerad: 08.11.2006.

Ceder, Jan: "En av de verkligt roliga böckerna", i: *Kvällsposten*, Publicerad:

25.03.2007.

Coehlo Ahndoril, Alexandra: "Ingen blir svensk i Sverige", i: *Göteborgs Posten*,

Publicerad: 06.02.2006.

Eklund, Stefan: "Myten om andraboken", i: *Svenska Dagbladet*, Publicerad:

21.06.2009.

Eriksson, Magnus: "En grimas åt alla - och åt ingen", i: *Svenska Dagbladet*,

Publicerad: 06.02.2006.

Fredriksson, Ida: "Inga enkla gränser", i: *Norrländska Socialdemokraten*,

Publicerad: 13.02.2007.

Hellgren, Anna: "Mörck och vacker uppföljare", i: *Arbetaren*, Publicerad:

22.02.2006.

Holmlund, Susanne: "Språkvirtuos som kan än bättre", i: *Sundsvalls Tidning*,

Publicerad: 20.02.2006.

Josefsson, Erika: "Hassen Khemiri prisas av Vi", i: *Kristianstadsbladet*, Publicerad:

20.11.2006.

Josephson, Olle: "Romanska ord på frammarsch", i: *Svenska Dagbladet*, Publicerad:

11.02.2006.

Jäderling, Viktoria: "Viktoria Jäderling om svensk skönlitteratur", i: *Göteborgs*

Posten, Publicerad: 21.06.2007.

Kangestad, Marita: "Tänkvärt i tigerns käftar", i: *Blekinge Läns Tidning*, Publicerad:

07.02.2006.

Kleen, Björn af: "Hassen Khemiri vill uppfinna sig själv", i: *Sydsvenska Dagbladet*,

Publicerad: 04.02.2006.

- Küchen, Maria: "Självironi och allvar i lyckad uppföljare", i: *Uppsala Nya Tidning*,
Publicerad: 06.02.2006.
- Lehnberg, Anne-Li: "Allt är politiskt", i: *Arbetaren*, Publicerad: 08.02.2006.
- Magnusson, Tobias: "Svenska språket som slagträ och tvångströja", i: *Fria Tidningen*, Publicerad: 19.02.2006.
- Nelson, Cecilia: "Han närmar sig ämnet som en haj", i: *Göteborgs Posten*,
Publicerad: 16.09.2009.
- Norran: "Montecore lyssnarläsarnas favorit", i: *Norra Västerbotten*, Publicerad:
05.03.2007.
- Nyberg, Anna: "Svenska utan rödpennan", i: *Smålandsposten*, Publicerad:
16.02.2007.
- Nyström, Martin: "Mozart på arabiska", i: *Dagens Nyheter*, Publicerad: 10.02.2006.
- Petterson, Marie: "Khemiri gör sin grej", i: *Helsingborgs Dagblad*, Publicerad:
06.02.2002.
- Runnberg, Jens: "Han är besatt av språk", i: *Dalarnas Tidningar*, Publicerad:
12.04.2006.
- Sandström, Daniel: "Daniel Sandström läser Jonas Hassen Khemiri", i:
Sydsvenskan, Publicerad: 06.02.2006.
- Schwartz, Nils: "Ett öga blått", i: *GT/Expressen*, Publicerad: 06.02.2006.
- Sjöberg, Olle: "SR:s romanpris till Khemiri", i: *Dagens Nyheter*, Publicerad:
01.03.2007.
- Sjögren, Anders: "Förlorad i det förlovade landet", i: *Västerbottens Kuriren*,
Publicerad: 06.02.2006.
- Skugge, Linda: "Alla författare bara ljuger och ljuger", i: *GT/Expressen*, Publicerad:
04.02.2006.
- Tunedal, Jenny: "Briljant, nattsvart", i: *Aftonbladet*, Publicerad: 06.02.2006.
- Viksten, Elin: "Khemiri skriver om ilska och utanförskap", i: *Uppsala Nya Tidning*,
Publicerad: 02.02.2006.
- Westlund, Johanna: "En färgstark komedi", i: *Norbottenskuriren*, Publicerad:
06.02.2006.
- Wihlke, Ola: "Först roligt, sen tröttsamt", i: *Norrköpings Tidningar*, Publicerad:
06.02.2006.

"Böcker talar inte sanning", i: *Norrländska Socialdemokraten*, Publicerad:
11.10.2006.

Jens Lapidus: *Snabba Cash*

Adeen, Janne: "Fröding och Snabba Cash", i: *Östra Småland*, Publicerad:
29.04.2007.

af Kleen, Björn: "Lapidus fuckar aldrig upp", i: *Sydsvenska Dagbladet*, Publicerad:
03.05.2008.

Carlberg, Ingrid: "Min nya bok är mörkare", i: *Dagens Nyheter*, Publicerad:
27.04.2008.

Cederskog, Georg: "Det snortas överallt på Stockholms krogar", i: *Dagens Nyheter*,
Publicerad: 24.06.2010.

Cederskog, Georg: "Jurist med rätt jargong", i: *Dagens Nyheter*, Publicerad: 27.12.
2006.

Gentele, Jeanette: "Barnen går först för Lapidus", i: *Svenska Dagbladet*. Publicerad:
10.01.2010.

Gormander, Doktor: "Bland tomtar och troll på kokain", i: *Aftonbladet*, Publicerad:
16.12.2006.

Hemmel, Marika: "Jens Lapidus firar 500 000 i pocket", i: *Dagens Nyheter*,
Publicerad: 04.12.2009.

Henningsson, Jonas: "Snabba cash", i: *Smålandsposten*, Publicerad: 15.01.2010.

Högström, Jesper: "Jens Lapidus- Aldrig fucka upp", i: *GT/Expressen*, Publicerad:
07.05.2008.

Josefsson, Erika/TT Spektra: "En mörk bild av förorten", i: *Dagens Nyheter*,
Publicerad: 12.05.2009.

Kesson/LTF: "Fiktion och verklighet", i: *Östra Småland*, Publicerad: 23.07.07.

Leonard, Jenny: "Jurist kom kokainet på spåren", i: *Svenska Dagbladet*. Publicerad:
26 juli 2006.

- Lindblad, Helena: "Filmrecension: 'Snabba Cash'", i: *Dagens Nyheter*, Publicerad: 20.01.10.
- Lundberg, Johan: "Snabba Cash. Hatet, drivet, jakten", i: *Svenska Dagbladet*.
Publicerad: 24.08.2006.
- Lundberg, Johan: "Säkert handlag med organiserad brottslighet, i: *Svenska Dagbladet*, Publicerad: 24.08.2006.
- Stahre, Ulrika: "Snaran dras åt", i: *Aftonbladet*, Publicerad: 08.05.2008.
- Svensson, Per-Axel: "Ellroy-epigon på Stureplan", i: *Borås Tidning*, Publicerad: 24.08.06.
- TT Spektra: "Brottsskildringarna poppis i fängelserna", i: *Dagens Nyheter*,
Publicerad: 13.09.2010.
- TT Spektra: "Lapidus följer succén i samma stil", i: *Norrköpings Tidningar*,
Publicerad: 30.04.2008.
- Tunedal, Jenny: "Den goda illviljan", i: *Aftonbladet*, Publicerad: 17.12.2006.
- Utterström, Andreas: "Spännande om snabba pengar", i: *Nerikes Allehanda*,
Publicerad: 24.11.06.
- Wedding, Gunilla: "Lapidus utvecklar sitt vinnande koncept", i: *Skånska Dagbladet*,
Publicerad: 30.05.2008.
- Weman, Jon: "Tingen är kärleken", i: *Arbetaren*, Publicerad: 03.07.2007.
- Wennö, Nicholas: "Joel Kinnamans rollfigur jagar hastiga kontanter", i: *Dagens Nyheter*, Publicerad: 15.01.2010.
- Widell, Mikael: "Framfusigt, fräsig, fettgrymt", i: *Sydsvenska Dagbladet*,
Publicerad: 04.09.06.
- Åhlund, Rebekka: "Drivet, supereffektivt och nedkokat", i: *Borås Tidning*,
Publicerad: 08.05.2008.

Nätartiklar/Webblogger

Alejandro Leiva Wenger: *Till vår ära*

Jenny B : "Till vår ära av Alejandro Leiva Wenger", i: *Kulturdelen*. Publicerad: 19.05.2008 [<http://kulturdelen.blogspot.com/2008/05/till-vr-ra-av-alejandro-leiva-wenger.html>]; hämtad 29.04.2011].

Lindberg, Sanne: "Alejandro Leiva Wenger- Till vår ara", Publicerad: 04.01.2011 [<http://tekoppenstankar.blogspot.com/2011/01/alejandro-leiva-wenger-till-var-ara.html>]; hämtad 29.04.2011].

Jonas Hassen Khemiri: *Ett öga rött*

[<http://biblioteket.se/default.asp?id=4527>; hämtad 25.04.2011]

[<http://www.boktipset.se/bok/beni-eller-ett-eget-paradis>, hämtad: 14.04.2011].

[<http://www.dn.se/dnbok/bokrecensioner/nikanor-teratologen-att-hata-allt-manskligt-liv>; hämtad 06.05.2011].

Andersson, Eva: " Blattespråk, går det att läsa?", Publicerad: 04.04.2011 [<http://metrobloggen.se/ewameddubbelv>, hämtad 29.04.2011].

Bea: " Jonas Hassen Khemiri: Ett öga rött", Publicerad: 09.12.2009 [<http://www.pocketblogg.se/2009/12/jonas-hassen-khemiri-ett-oga-rott>; hämtad 29.04.2011].

Bokmamma: "Ett öga rött av Jonas Hassen Khemiri", Publicerad: 04.03.2010 [<http://bokmamma.blogspot.com/p/om-bokmamma.html>]; hämtad 29.04.2011].

Boktokig: " Ett öga rött av Jonas Hassen Khemiri", Publicerad: 06.06.2007 [<http://boktokig.blogg.se/2009/may/min-nya-adress.html>]; hämtad 29.04.2011].

Carlsson, Anna: " En grym revolutionsblatte", Publicerad: 05.09.2003 [<http://dagensbok.com/2003/09/05/jonas-hassen-khemiri-ett-oga-rott>]; hämtad 29.04.2011].

- Hamark1: "Ett öga rött", Publicerad: 06.02.2007
[<http://hamark1.wordpress.com/2007/02/06/ett-oga-rott>; hämtad 29.04.2011].
- Jenny: "Årets första utlästa bok: Ett öga rött", Publicerad: 04.01.2011
[<http://himmelochord.se/2011/01/04/arets-forsta-utlasta-bok-ett-oga-rott>; hämtad 29.04.2011].
- Jenny B: "Ett öga rött av Jonas Hassen Khemiri", Publicerad: 11.11.2008
[<http://kulturdelen.blogspot.com/2008/11/ett-ga-rtt-av-jonas-hassen-khemiri.html>]; hämtad 29.04.2011].
- "Khemiri", Publicerad: 09.01.2008
[<http://generationsromaner.wordpress.com/2008/01/09/khemiri-4>; hämtad 29.04.2011].
- Linnea: "Ett öga rött", Publicerad: 01.10.2003
[<http://www.bokblomma.com/203/khemiri-jonas-hassen/ett-oga-rott>; hämtad 29.04.2011].
- Lönn-Nilsson, Elin: "Khemirir (sic), Khemiri, Khemiri...!", Publicerad: 26.04.2007
[<http://elinloenn.wordpress.com/2007/04/26/khemirir-khemiri-khemiri>; hämtad 29.04.2011].
- Opubor Hambraeus, Tsemaye: "Khemiri brings contemporary Sweden to new audiences", Publicerad: 14.11.2008
[<http://www.sweden.se/eng/Home/Lifestyle/Literature/Reading/Jonas-Hassen-Khemiri-brings-contemporary-Sweden-to-new-audiences>; hämtad 27.02.2011].
- Persson, Hans: "Jonas Hassen Khemiri: Ett öga rött", Publicerad: 11.10.2007
[<http://www.duarvaddulaser.se/2007/10/2007-108-jonas-hassen-khemiri-ett-ga.html>]; hämtad 29.04.2011].
- Sanazs: "Kommentarer om Khemiri", Publicerad: 10.01.2008
[<http://sanazs.wordpress.com/2008/01/10/kommentarer-om-khemiri>; hämtad 29.04.2011].
- Stigsdotter Larsson, Mikaela: "Ett öga rött av Jonas Hassen Khemiri", Publicerad: 10.04.2010
[<http://mikaelastigsdotter.blogspot.com/2010/04/ett-oga-rott-av-jonas-hassen-khemiri.html>]; hämtad 29.04.2011].

Spetsig: "Ett öga rött – Jonas Hassen Khemiri", Publicerad: 03.10.2010

[<http://www.spetsig.se/?p=1708>; hämtad 29.04.2011].

Tove: "När den var bra var den så bra att jag tappade andan", Publicerad:

17.09.2007 [<http://livetigraskala.wordpress.com/2007/09/17/nar-den-var-bra-var-den-sa-bra-att-jag-tappade-andan>]; hämtad 29.04.2011].

Westberg, Örjan: "Dramatiker och språkkonstnär", Publicerad: 16.12.2009

[<http://www.minabibliotek.se/default.aspx?id=101054>]; hämtad 29.04.2011].

Jonas Hassen Khemiri: *Montecore*

[<http://www.khemiri.se/bocker/montecore>, hämtad 14.04.2011].

[<http://svt.se/babel>]; hämtad 06.05.2011].

Sjölin, Daniel, "Intervju Babel Special", 04.02.2006

[<http://www.khemiri.se/khemiri-tv/intervju-babel-special>]; hämtad 06.05.2011].

Almestad, Gustav: "ons.13.dec/06", Publicerad: 13.12.2006

[<http://paparkaka.com/blogg/0612/061213.htm>]; hämtad 30.04.2011].

Anncharlott: "Bellmanpriset till Khemiri", Publicerad: 04.05.2007

[<http://bokstavligt.blogspot.com/2007/05/bellmanpriset-till-khemiri.html>]; hämtad 30.04.2011].

Avdic, John: "Den unika tigern", Publicerad: 06.03.2007

[<http://ordupp.blogg.se/2007/march/den-unika-tigern.html>]; hämtad 30.04.2011].

Asklund, Jimmy: "Jonas Hassen Khemiri: Montecore – en unik tiger", Publicerad:

27.11.2009 [<http://www.pocketblogg.se/2009/11/jonas-hassen-khemiri-montecore-en-unik-tiger-2>]; hämtad 30.04.2011].

Bea: "Jonas Hassen Khemiri: Montecore: en unik tiger", Publicerad: 25.11.2009
[<http://www.pocketblogg.se/2009/11/jonas-hassen-khemiri-montecore-en-unik-tiger>; hämtad 30.04.2011].

Greta: "Khemiri, igen!", Publicerad: 01.12.2007
[<http://gretasblogg.wordpress.com/2007/12/01/khemiri-igen>;
hämtad 30.04.2011].

Jenny B: "Montecore av Jonas Hassen Khemiri", Publicerad: 07.04.2009
[<http://kulturdelen.blogspot.com/2009/04/montecore-av-jonas-hassen-khemiri.html>]; hämtad 30.04.2011].

Linnea: "Montecore: en unik tiger", Publicerad: 08.08.2007
[<http://www.bokblomma.com/1927/khemiri-jonas-hassen/montecore-en-unik-tiger>]; hämtad 30.04.2011].

Loveina: "Montecore av Jonas Hassen Khemiri", Publicerad: 21.02.2006
[<http://boktoka.wordpress.com/2006/02/21/montecore-av-jonas-hassen-khemiri>]; hämtad 30.04.2011].

"Montecore", Publicerad: 03.01.2007
[<http://javlastockholm.wordpress.com/2007/01/03/montecore>;
hämtad 30.04.2011].

Persson, Malte: "Ungdomligt", Publicerad: 13.02.2006
[<http://www.apolloprojektet.com/2006/02/ungdomligt>]; hämtad
30.04.2011].

Tina: " Nr 23: "Montecore - en unik tiger" av Jonas Hassen Khemiri", Publicerad:
23.07.2007 [<http://tinaslaslust.blogspot.com/2007/07/nr-23-montecore-en-unik-tiger-av-jonas.html>]; hämtad 30.04.2011].

Jens Lapidus: *Snabba Cash*

Andersson, Jonas: "Sist jag läste en bok", Publicerad: 28.04.2008

[<http://kattk.org/2008/04/sist-jag-laste-en-bok>; hämtad 01.05.2011].

Angel: "Snabba Cash- Jens Lapidus", Publicerad: 11.03.2008

[<http://angelsmode.blogspot.com/2008/03/snabba-cash-jens-lapidus.html>; hämtad 01.05.2011].

Gunnarsson, Mattias: "Snabba Cash", Publicerad: 01.06.2008

[<http://mattiasgunnarsson.blogspot.com/2008/06/snabba-cash.html>; hämtad 01.05.2011].

Jorgen: "Snabba Cash", Publicerad: 31.07.2010

[<http://bokrecensioner.proffsbloggen.se>; hämtad 01.05.2011].

Karlsson, Anna: "Bokrecension: Jens Lapidus- Snabba Cash", Publicerad: 30.07.2008

[<http://www.annakarlsson.se/blogg/2008/07/30/bokrecension-jens-lapidus-snabba-cash>; hämtad 01.05.2011].

Linnea: "Snabba Cash: hatet, drivet, jakten", Publicerad: 18.06.2009

[<http://www.bokblomma.com/299/lapidus-jens/snabba-cash>; hämtad 01.05.2011].

Lundberg Rönnkvist, Karin: "Jens Lapidus- Snabba Cash", Publicerad: 30.06.2007

[<http://dagensbok.com/2007/06/30/jens-lapidus-snabba-cash>; hämtad 01.05.2011].

Norberg, Dennis: "Snabba Cash av Jens Lapidus", Publicerad: 12.10.2008

[<http://denohonda.blogg.se/2008/october/snabba-cash-av-jens-lapidus.html>; hämtad 01.05.2011].

Persson, Hans: "2007-94 Jens Lapidus: Snabba Cash", Publicerad: 02.09.2007

[<http://www.duarvaddulaser.se/2007/09/2007-94-jens-lapidus-snabba-cash.html>; hämtad 01.05.2011].

Robsten: "Recension: 'Snabba Cash' Jens Lapidus", Publicerad: 08.03.2009

[<http://robsten.blogspot.com/2009/03/recension-snabba-cash-jens-lapidus.html>; hämtad 01.05.2011].

“Snabba Cash- Jens Lapidus”, Publicerad: 13.02.2010

[<http://www.finest.se/userBlog/entry.php?uid=36617&beid=1298309>; hämtad 01.05.2011].

Svenne: “Snabba Cash (Jens Lapidus) uppföljre (sic) Aldrig Fucka Upp”,

Publicerad: 28.04.2008

[<http://inkomsten.blogggratis.se/2008/04/28/674332-snabba-cash-jens-lapidus-uppfoljre-aldrig-fucka-upp>; hämtad 01.05.2011].

Åhlund, Johan: “Snabba Cash – Full fart av Jens Lapidus”, Publicerad: 27.05.2007

[<http://kanonfilm.se/2007/05/27/snabba-cash-full-fart-av-jens-lapidus>; hämtad 01.05.2011].